

Nsãaŋ nyεgãaŋ Yesu maama maŋ Nelmuoyamma

Nsãa nuŋgu waa Yesu *hãalãbien c̄ncieluo ba hãi baamba-na. Duo tuo waŋ fuo fereŋ maama-i, u sa b̄i u yerre-i; kuniε u cira «*hãalãbiloŋo naŋo» (18.15), kuniε wuo «hãalãbiloŋo maŋ maama-i taa ma d̄olnu Yesu-i ma yaŋ» (13.23).

Seβε domma-na, u taara u cira wuo Yesu yaa Diiloŋ-ãndaan̄gu-i, ŋga u cie u fere nelieŋo jo h̄iema-na (sap. 1). Ku huon̄gu-na, Nsãa piiye gberε-weima niehãi maama. Yesu cie gberε-weima famma-i a pigãaŋ u s̄inni. Aa bi piiye Yesuŋ wuoraaya suu baa nuomba maŋ ba maama. Ba suumaŋ kãayã nuomba-i dumaa baa kutaamba famba fere-i, u nuŋgu hii-ma. *Yuifu ba yuntaambaŋ c̄uo Yesu-i dumaa, baŋ c̄inaana-yuo dumaa wuo u'i s̄i Diiloŋ-Koŋkortieŋo-i, Nsãa nuŋgu bi hii mafamma-i (sap. 2-12).

Ku huon̄gu-na, baŋ bilaa Yesu-i isuon̄gu maŋ nuo-i, mamaŋ cie, u suurii ma yaan̄ga-na waŋ-ma: Yesuŋ diyaa nelma-i dumaa u *p̄opuor̄biemba t̄unni-na, uŋ c̄aarã Diiloŋo-i dumaa (sap. 13-17), baa baŋ cie u ãndaan̄gu-i dumaa a ji ta ba ko-yo (sap. 18-19). Seβε periema-na, u waan̄ Yesu siremmaŋ-k̄un̄gu-i aa waŋ fuo uŋ nyεgãaŋ u seβε-i yun̄gu maŋ nuo-i (sap. 20-21).

Nelma cie ma fere nelbiloŋo

¹ Ku domma-na, Nelma naa waa tī. Nelma naa waa baa Diilonjo, aa maa naa waa Diilonjo. ² Ku domma-na, Nelma naa waa baa Diilonjo. ³ Diilonjo cie ma yaa ce bimbinni-i hiere. Bimbinni manj cie hiere, ma nuᅅgu dii ni cemma-na. ⁴ Cicēlma waa Nelma yaa nuᅅ-i. Aa cicēlma famma yaa waa nelbiliemba fitᅅnuᅅ-i. ⁵ Fitᅅnuᅅ uᅅ juᅅ, kukulma saa gbāa cie-yo.

⁶ Huᅅᅅgu nanᅅgu juᅅ hi, Diilonjo saan molo jo. Ba taa ba bī kutienjo-i Nsāa. ⁷ U saan-jo wuᅅ u ji piiye fitᅅnuᅅ maama baa nuᅅmba-i kumanj ka ce ba hūu u maama-i. ⁸ Ku saa ce ᅅaa Nsāa yaa waa fitᅅnuᅅ-i de! Nga uu naa jo duᅅ ji wanj fitᅅnuᅅ maama yonj baa nelbiliemba-i. ⁹ Nelma yaa waa ninsoᅅ-fitᅅnuᅅ-i. Ma juᅅ hīema-na ji kaala nuᅅmba yammu-i hiere.

¹⁰ Nelma waa tī miwaanjo-na. Ma yaa jīena miwaanjo-i. Nga nelbiliemba yagaraa-ma. ¹¹ Ma juᅅ ma fereᅅ nelle-na, ma nellenj-baamba ciina-mei. ¹² Nga banamba siyaa-ma aa hūu ma maama-i. Ma hāa kufanᅅgu taamba-i ku fᅅᅅᅅᅅᅅ-i ba da ba ce Diilonj-bisālmba. ¹³ Diilonj-bisālmba famba-i ku saa ce ᅅaa u huᅅᅅ-ba nelbilonj temma, ku saa bi ce ᅅaa ku dᅅlaanu molonjo-i u ce u honj-ba, ᅅga ku dᅅlaanu fuᅅ fere yaa u honj-ba.

¹⁴ Nelma cie ma fere nelbilonjo jo ji waa i hᅅlma-na. I daa u fafaanᅅgu-i. U waa hujantienjo aa tiraa waa ninsowaranjo. Fafaanᅅgu fanᅅgu-i i To-i hāa u Beᅅduᅅla-i baa-ku. ¹⁵ Nsāa yaa juᅅ ji tuᅅ wanj u maama-i. U taa u piiye baa nuᅅmba-i wuᅅ: «Minj taa mi gbē umanj miᅅ uu dii huᅅᅅ-nu, u yaa daayo-i. Aa mei suᅅ da mi honj, uu naa waa tī; a ce dumaanjo-

na u maaraa muɔŋo-i.» ¹⁶ U cie baa-ye cor. Cuobaa-baŋ kaal, u bi ce baa-ye dumɛi. ¹⁷ *Moisi yaa juɔ baa *ánjinamma-i ji há-ye, ŋga hujarre-i baa ninsoŋo-i, Yesu-Kirsa yaa juɔ baa-ni. ¹⁸ Molon yufelle saa haa Diilonŋo-na dede. Ŋga u Beduɔla pigãaŋ-ye u sínni-i. U yaa dii tíɛna baa-yo.

Nsáa-Batise ándaanŋu-i

(Matie 3.1-12; Marke 1.1-8; Like 3.1-18)

¹⁹ Nsáa nun-ándaanŋu yaa daaku. Uŋ waa tuɔ *batiseŋ nuɔmba-i, *Yuifu ba yuntaamba maŋ waa *Yerusalemu-i-na, baa puɔr *Diilojigãntaamba namba-i baa *Levitibaa-ba namba-i wuɔ ba ka yuu u sínni-i. Baŋ kãa ka hi, baa cira: «Naacolŋ nuɔ, naŋ hilaa hie?» ²⁰ Nsáa saa fuo ma diei bei; wuɔ cira: «Baa na ta na ne wuɔ sí Diilonŋ uŋ pãa nunŋu-i wuɔ u ka saanŋ *Konkortieŋo maŋ, u yaa juɔ muɔŋo-i, muɔ sí.»

²¹ Baa cira: «Nuɔnei *Eli-i wei?»

Nsáa wuɔ cira: «E'e, muɔ sí.»

Baa cira: «Nuɔnei *Diilopɔpuɔrbilonŋ nuɔŋo-i wei?»

Wuɔ cira: «E'e.»

²² Baa cira: «A naŋ hilaa hie? Nuɔmba'i puɔraa-ye; pigãaŋ-ye ŋ sínni-i i ka túnu-bei.»

²³ Nsáa wuɔ sie-ba baa *Isayi* ándaanŋ daaku-i wuɔ:

«Muɔmɛi *hohuolaayanŋ *híkuraanŋu-na wuɔ:*
«Siireŋ na cãa Itieŋo hũmelle-i.»†»

²⁴ *Farisíɛbaa-ba waa pɔpuɔrbienŋ daaba hɔlma-na. ²⁵ Baa cira: «Ŋ ciera wuɔ Diilonŋ uŋ pãa

* **1:23** Isayi: Ku birii a saanu baa cerma. Girekimma-na ba naaraaya *Isayi yerre-na wuɔ *Diilopɔpuɔrbilonŋo. † **1:23** Isayi (Ésaïe) 40.3

nuŋgu-i wuɔ u ka saan̄ Kon̄kortien̄o man̄, u'i sī nuɔŋo-i, aa cira Eli'i sī nuɔŋo-i aa tiraa cira Diilon̄opuɔrbilon̄o'i bi sī nuɔŋo-i; a ma bilaa niε η ta η batisen̄ nuɔmba-i?»

²⁶ Nsāa wuɔ cira: «Muɔmi batisen̄-na baa hūmma yon̄, ŋga moloŋo nan̄o dii na hɔlma-na, na sa suɔ-yo. ²⁷ Mi juɔ yaan̄ga kufan̄gu tien̄o-na, ŋga mi saa piεra u natāan̄gu-i.» ²⁸ Nel daama-i hiere ma ciε Betani. Nsāa taa u batisen̄ nuɔmba-i kusuɔŋ-nu'i, dii *Yurdē bomborma-na.

Yesu yaa Diilon̄-Tūmbilon̄o-i

²⁹ Ku cuo kaala-i-na, Nsāa wuɔ u ne da Yesu jo u wulaa. Wuɔ cira: «*Diilon̄-Tūmbilon̄o yaa juɔŋ daayo. U yaa piriin̄ nelbiliemba āmbabalma-i. ³⁰ Mi taa mi gbē u yaa-i miε uu dii huon̄-nu, ŋga u taa yaan̄ga muɔŋo-na, a ce dumaan̄o-na u maaraami. ³¹ Mei saa ta mi suɔ-yo, ŋga mi juɔ ji ta mi *batisen̄ nuɔmba-i hūmma-na da mi ce *Isirahel-baamba suɔ-yo.»

³² Uŋ waan̄ mafamma-i, u cira: «Mi daa *Diilon̄-Yalle hilaa dɔrɔ-i-na kon̄hurun̄ temma jo ji diire-yuɔ. ³³ Mi saa ta mi suɔ-yo. Ŋga uman̄ puɔraami wuɔ mi ji batisen̄ nuɔmba-i hūmma-na, uu naa gbē-mi wuɔ: «Da η ji da mi Yalle hiiriye ji diire uman̄ nuɔ-i, u yaa ka tuɔ batisen̄ nuɔmba-i baa-de.» ³⁴ Mi daa mafamma-i nuɔ baa mi yufelle. Mi siε fuo-ma: Naacol̄ daa u yaa Diilon̄-Bien̄o-i.»

Baman̄ cuu Yesu huon̄-nu diεlūɔ

³⁵ Ku cuo kaala-i-na, Nsāa wuɔ tiraa kā baa u *hāalābiemba hāi terduɔŋgu fan̄gu-na. ³⁶ U juɔ'a u ne da Yesu cor. Wuɔ cira: «*Diilon̄-Tūmbilon̄o yaa kāan̄ daayo!» ³⁷ Hāalābien̄ daaban̄ nuɔ

mafamma-i, baa pãŋ ta cu Yesu huon-nu. ³⁸ Yesu wuɔ u miel ne ku yaa nuɔ-i, a da-ba u huonngu-na. Wuɔ yuu-ba wuɔ: «Kuu dii niɛ?»

Baa cira: «Arabi, ŋ haraa hie?» (Arabi yunngu yaa wuɔ hãalãtie.)

³⁹ Yesu wuɔ cira: «Juon ŋ i ta, na ka suɔ-ku.» Baa kã baa-yo ka suɔ un haraa kusuon-nu. Bãangu naa tɛɛŋ tĩ, baa pãŋ perien bãangu boluonngu-i baa-yo.

⁴⁰ Hãalãbien daaba-i ba hãi-i-na, ba taa ba bĩ unanjo-i Andere, Simɔ-Pier hãanjo'i waa. ⁴¹ Fuɔ wuɔ ta kã mɔŋjo yaa wulaa-i igɛna ka wan baa-yo wuɔ: «Diilon un pãa nunngu-i wuɔ u ka saan *Konkortienjo man, i daa-yo.» (Ba bĩ u yaa-i *Kirsai-girɛkimmana.) ⁴² Aa naa kã baa Simɔ-i Yesu wulaa. Yesu wuɔ ne-yo aa naa cira: «Nsãa biɛŋ nuɔ, ba bĩ-ni Simɔ; i ka tie bĩ-ni fiɛfiɛ-i-na Sefasi.» (Sefasi yunngu yaa wuɔ tãmpɛlle.)

⁴³ Ku cuo kaala-i-na, Yesu wuɔ cira u kã *Galile. Un hilaa, wuɔ suu baa naacoljo nanjo-i ba bi-yo Filipu; wuɔ gbɛ-yo wuɔ: «Filipu, jo i ta!» ⁴⁴ Filipu taa u hel Betisada. Ba taa ba hel neduɔle baa Andere-i baa Pier hiere. ⁴⁵ Ku huonngu-na, Filipu wuɔ bi kã ka da Natanayɛl; wuɔ gbɛ-yo wuɔ: «*Moisi-i baa *Diilopɔpuɔrbien ban waan naacoljo man maama-i ba sebebbaa-ba-na, i daa-yo. Ba bi-yo Yesu, Nasaretitaan Yosefu biɛno.»

⁴⁶ Natanayɛl wuɔ cira: «Niŋ huon, ŋ nuɔ ba'a bĩnkũfafaangu hilaa Nasarɛti-i-na dede wɛi?»

Filipu wuɔ cira: «Jo i ta ŋ ka da baa ŋ yufelle.»

⁴⁷ Yesun juɔ'a u ne da Natanayɛl jo, wuɔ cira: «*Isirahelyien kerre yaa daade-i; huhurma diei maa si dii-yuɔ.»

48 Natanayɛl wuɔ yuu-yo wuɔ: «Naŋ suyaa muɔ hie?»

Yesu wuɔ cira: «Aa Filipu suɔ duɔ bɛ-ni, mii naa da-ni *yensãŋgu yunɣu-na.»

49 Uŋ waan mafamma-i, Natanayɛl wuɔ cira: «Hãalãtie, Diilonɣ-Bieŋo yaa nuɔŋo-i, *Isirahɛl-baamba nellentienɔ yaa nuɔŋo-i!»

50 Yesu wuɔ cira: «Minɣ ciɛra mi daa-ni yensãŋgu yunɣu-na ku'i ciɛ ŋ hũu mi nelma-i. Yiingu dii baa yiingu, ŋ ka da mamanɣ maaraa daama-i.» 51 Aa naa cira: «Mi wanɣ ninsonɔ-i baa-na: Yiingu dii baa yiingu na ka da dɔrɔ puurii aa *dɔrɔpuɔrbiemba ta ba nyugũŋ aa ta ba hiire *Molonɣ-Bieŋo yudɔrɔ-i-na.»‡

2

Yesu birii hũmma-i kolma

1 Yesuŋ bɛɛ Filipu-i baa Natanayɛl, yiingu diei cor, hãalɛŋ-yiingu-na, ba ta ba jã ciɛŋo dii nelle nande-na ba bɛ-de Kana; dii dii *Galile huɔŋ-na. Yesu nyu waa kãlle fande-na 2 a naara Yesu-i baa u *hãalãbiemba-i. 3 Huɔŋgu nanɣu juɔ hi, ba kolma yor. Yesu nyu wuɔ gbɛ-yo wuɔ: «Ba kolma* yuraa.»

4 Yesu wuɔ cira: «Nnaa, yanɣ-ma ŋ hã muɔ, ku saa hi mi wulaa yogo.»

5 Nyuŋ wuɔ wanɣ baa maacembiemba-i wuɔ: «Duɔ wanɣ mamanɣ baa-na, na ce-ma.» 6 A ne da bɔɛŋa nanɣa waa terienɣu-na; baa naa jina-yɛi ta ba dii hũmma ba saara ba fɛɛ a saa baa *Yuifu ba Diilonɣ-hũmelle-i. A waa bɔɛŋa niediei. Di diei

‡ 1:51 Niɛŋ Miwaanɔ jɛnammanɣ-sebɛ-i-na (Genɛse) 28.12. * 2:3 *Yuifubaa-ba taa ba fɛ ba kolma-i baa tibibienɣa nanɣa ba bɛ-ya *ɛɛɛɛ. Ba bɛ ba kolma-i duvɛŋo.

gbãa yu litiribaa komuɔŋa ndii temma. ⁷ Yesu wuɔ wan̄ baa maacembiemba-i wuɔ: «Kãan̄ na ka hu hũmma na ji dii bõen̄ daaya yu.» Baa kã ka hu hũmma-i ji dii bõen̄a yu.

⁸ Wuɔ gbẽ-ba wuɔ: «Kaan̄ manamma na ka hã uman̄ nien̄ niiwuoni-i.» Ba kaa ka hã-yo. ⁹ Hũmma birii kolma! Wuɔ hũu nyɔŋ, u saa suɔ man̄ hilaa kusuɔŋ-nu. Maacembiemba fuɔ ba suyaa. Wuɔ bĩ dɔrbiɛŋo-i ¹⁰ a ji tuɔ piiye baa-yo wuɔ: «Kolma man̄ dɔlaan̄, ba hã nuɔmba-i ma yaa-i igẽna. Da ba ji nyɔŋ ye, ba suɔ hã-ba man̄ sa dɔlaan̄. Nuɔ fuɔ, nan̄ bir yan̄ kondɔdɔlma-i ji ta ŋ hã-ba baa-ma huon̄-nu!»

¹¹ Yesu kaan̄ ce hin̄ daama yaa-i. U ciɛ-ma Kana dii Galile mara nuɔ. U pigãan̄ u ferɛ pigãan̄ daama temma yaa-i u hãalãbiemba hũu u maama-i.

¹² Un̄ hilaa terien̄gu-na, u kã Kafarnamu ka ce yinni cellɛ. U nyu waa baa-yo baa u hãmba-i a naara u hãalãbiemba-i.

*Yesu donya torgociraamba-i Diilodubuɔ-i-na
(Matie 21.12-13; Marke 11.15-17; Like 19.45-46)*

¹³ *Yuifu ba *kɔrsinni timman̄-ponsaan̄gun̄ juɔ ta ku piɛ, Yesu wuɔ kã *Yerusalemu-i-na. ¹⁴ Un̄ kãa, wuɔ kã ka da ba suor niimba baa tũlmba baa nɔnsɔr ba huriimba *Diilodubuɔ-i-na. Aa da baman̄ huraan̄ gbein̄a-i ba tĩenaana ba taabalebaa-ba canni-na ta ba hor gbein̄a-i. ¹⁵ Wuɔ ce iyiemba a pãl comelle a muo-ba hiere donya-bɛi hiel-ba Diilodubuɔ-i-na baa ba niimba-i baa ba tũlmba-i hiere. Aa naa sɛ gbeihortaamba taabalebaa-ba-i nanna baa ba gbein̄a-i. ¹⁶ Aa gbẽ baman̄ taa ba

suor nõnsor ba huriimba-i wuɔ: «Biyaan na huriimba-i na hiel-ba bande-i-na; baa na ce mi To dũngu-i gbeitaara-terienɔgu.»

17 Un cie mafamma-i, maman nyegãan Diilon-nelma-na wuɔ: «*Diilo, mi kuye η dũngu maama-i. Ma gbu ma ko-mi*»†, nelma fan maa tĩenu u *hãalãbiemba-i. 18 Yuifubaa baa yuu-yo wuɔ: «Ŋ ka ce hiŋ hama-i pigãan-ye i suɔ wuɔ niŋ cie man daama-i, ba hãa-ni hũmelle-i aa η suɔ ce-ma?»

19 Yesu wuɔ gbẽ-ba wuɔ: «Muyaanon Diilodubuɔ-i, na ka da mi maa-yo yinni siei hɔlma-na yon.»

20 Baa cira: «Baŋ maa bĩŋkũngu man bien komuɔŋa hãi baa niediei, nan'a nan ka ma-ku yinni siei hɔlma-na yon!»

21 Yesuŋ taa u wan Diilodubuɔ man maama-i, u yaa fuɔ fereŋ kerre-i. 22 Un juɔ ku aa sire, nelma fan maa tĩenu u *hãalãbiemba-i; baa pãŋ hũu man nyegãan hiere Diilon-nelma-na baa Yesuŋ waan man hiere.

Yesu suɔ nelbiliemba kusũnni-i

23 Yesuŋ kãa *Yerusalemu-i-na, u cie gbereweima bɔi *karsinni timman-ponsaanɔgu yinni-na. A ce dumaanɔ-na, nuɔmba man daa gberewein daama-i, ba fõŋgũɔ baa hũu u maama-i. 24 Nga Yesu naa konnu-bei, a ce u saa haa u nanɔga bei. 25 Fuɔ fere taa u suɔ nelbilonɔ kusũngu-i, u saa waa duɔ ka yuu molonɔ wuɔ melɔŋo dii niɛ?

† 2:17 Gbelieman-nalãanɔgu (Psaume) 69.10

3

A hon fɛlemma

¹ *Farisiɛyiɛŋo nano waa ba taa ba bi-yo Nikodemu; u waa *Yuifu ba yuntienjo. ² Isuŋgu nanɔŋu-na, wuɔ sire kã Yesu wulaa ka cira: «Hãalãtie, i suyaa yiɛ nuɔŋo-i Diilonjo'i puɔraa-ni baa u nelma-i; ni ma'i sɪ niŋ ceŋ gberɛ-weima maŋ daama-i, nelgbãŋgbãlãaŋ siɛ gbãa ce-ma.»

³ Yesu wuɔ cira: «Yaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-ni: Umanɔ duɔ saa puma hon fɛlemma, kutienjo yufelle siɛ gbãa haa *Diilonj-nelle-na.»

⁴ Nikodemu wuɔ yuu-yo wuɔ: «Neliɛŋo maŋ vãa tɪ, u ce niɛ gbãa puma hon fɛlemma-i? U gbãa bir suur u nyu kusũŋgu-na u tiraa hon-yo wei?»

⁵ Yesu wuɔ cira: «Yaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-ni: Umanɔ duɔ saa hon hũmma-na baa *Diilonj-Yalle-na, kutienjo siɛ gbãa suur Diilonj-nelle-na. ⁶ Da ŋ hon nelbilon homma-i, nelbilon huɔŋga'i waan-niɛ, da ŋ bi hon Diilonj-Yallen homma-i, Diilonj-Yallen huɔŋga'i waan-niɛ. ⁷ Miŋ ciɛra na puma hon fɛlemma-i, baa yaŋ ma cu ŋ huɔŋga-i. ⁸ Nj saa da, terienɔ maŋ da ku dɔlnu fafalnu-i mu sire; da ŋ ji cira ŋ suɔ, ŋ da mu du; ŋ siɛ suɔ muŋ hilaa kusuɔŋ-nu, ŋ siɛ bi tiraa suɔ muŋ kãŋ kusuɔŋ-nu. Baman huɔŋ Diilonj-Yalle homma-i baa dii dumɛi.»

⁹ Nikodemu wuɔ yuu-yo wuɔ: «Nel daama gbãa ce niɛ ce?»

¹⁰ Yesu wuɔ cira: «Ŋ siɛ suɔ wuɔ nelpigãatien nuɔ *Isirahel-na, nel daama ciɛ niɛ yar-ni suɔma? ¹¹ Yaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-ni: Inj suɔ maman, i piiye ma yaa-i; aa inj daa maman, i waŋ ma yaa-i aa

na sa taara na hūu-ma. ¹² Nelma maŋ cieŋ hīema-na bande-i-na, da mi waŋ-ma na sa hūu-ma, na ka ce nie gbāa hūu dər-maama-i mi wulaa? ¹³ Molo saa kā dərɔ-i-na dede, da ku saa waa *Molon-Bieŋo yaa-i. U yaa hilaa dərɔ-i-na jo. ¹⁴ *Moisi nan haa kɔvɛllun-jieŋo-i daaŋgu-na dumaa *hīekuraanɡu-na, ba ka bi haa Molon-Bieŋo-i daaŋgu-na dumai. ¹⁵ Ku yaa bamaŋ hūyāa u maama-i, ba ka da cicɛlma maŋ sa tieŋ dede-i. ¹⁶ Na saa da, nelbiliemba maama gbuu silaa dɔlnu Diilonɔ-i u naa u hā-ba u Beduɔla-i wuɔ umaŋ duɔ hūu u maama-i, kutieŋo baa ka caa, ŋga u da cicɛlma maŋ sa tieŋ dede. ¹⁷ Diilonɔ saa saan u Bieŋo jo hīema-na duɔ ji kɔsuɔŋ nelbiliemba-i, ŋga u saan-yo wuɔ u ji kor-ba. ¹⁸ Umaŋ duɔ hūu Diilonɔ-Bieŋo maama-i, ba sa ka yuu kutieŋo-i baa weima. Ŋga umaŋ duɔ saa hūu-ma, kumaŋ cie u saa hūu Diilonɔ-Beduɔla maama-i, Diilonɔ ka gāŋ baa-yo. ¹⁹ Kumaŋ juɔ baa kufanɡu-i ku yaa daaku: Fitinuɔ juɔ miwaaŋo-na, ŋga nelbiliemba ciluɔŋ balaan dumaanɔ-na, ba bir yan aa par kukulma. ²⁰ Nelieŋo maŋ duɔ tuɔ ce kuubabalaanɡu-i, cecerma sa dɔlnu-yuɔ. U sa taara u carra wuɔ ba ka da u cilɔbabalaŋo-i. ²¹ Ŋga nelfeieŋo sa fuo; u ce u weima-i hiere cecerma-na wuɔ nuɔmba da un ceŋ Diilonɔ huɔŋga-i dumaa.»

Nsāa taara duɔ yan terienɡu-i hā Yesu

²² Ku huonɡu-na, Yesu wuɔ ji kā *Yude baa u *hāalābiemba-i ka tuɔ *batisen nuɔmba-i. ²³ *Nsāa waa terienɡu nanɡu-na bi tuɔ batisen. Ba bi terienɡu fanɡu-i Ayinɔ. Kuu dii Salimu caan-nu. Hūmma waa bɔi terienɡu-na ku'i cie Nsāa wuɔ

kā ka waa terienḡu-na. ²⁴ Huḡḡu fanḡu-na, ba saa naa hi dii-yo kaso-i-na yogo.

²⁵ Yiinḡu nanḡu-na, u hāalābiemba namba ji ta ba fanu ba-naa baa *Yuifuyienḡo nanḡo-i nelienḡ nuḡ ninḡ saaya ḡ migāanḡ ḡ ferε dumaa a saanu baa Yuifu ba Diilonḡ-hūmelle-i. ²⁶ Baa kā ka gbē Nsāa-i wuḡ: «Hāalātie, ninḡ waanḡ naacolḡo manḡ maama-i baa-ye; umanḡ waa baa-ni dii *Yurdē bomborma namma-na, u duḡḡ tuḡ batisenḡ nuḡmba-i, a ce dumaanḡo-na nuḡmba-i hiere ba kā fuḡ yaa wulaa-i.»

²⁷ Nsāa wuḡ gbē-ba wuḡ: «Diilonḡ duḡ saa hā-ni baa kumanḡ, ḡ sie gbāa da-ku. ²⁸ Namaa ferε-i mi waanḡ-ma na yufellenḡ miε Diilonḡ unḡ pāa nunḡu-i wuḡ u ka saanḡ *Konḡkortienḡo manḡ, u'i sī muḡḡo-i, ḡga u puḡraa muḡmi da mi jo u yaanḡ-na yonḡ.»

²⁹ Unḡ waanḡ mafamma-i, wuḡ nanḡ gbānalāanḡ daaku-i baa-ba wuḡ: «Na suyaa wuḡ da ḡ ta ḡ jā cienḡo, ḡ huḡḡga gbuu fē da yogogo wuḡ ḡ ka da hūnyḡmma. Nḡ jienḡ duḡ ne da ḡ huḡḡga fie, ḡ bi da fuḡ kaanḡga fie. Muḡ mii dii ḡaa dḡrbienḡo jienḡo'i baa-mi; mi huḡḡga fie gbarnu. ³⁰ Ku saaya kunanḡu ta ku suur-yuḡ ku naara aa kunanḡu cer ta ku hel muḡmi-na.

³¹ «Umanḡ hilaa dḡrḡ-i-na jo, uu dii nuḡmba-i hiere ba yunḡ-nu. Umanḡ duḡ honḡ hiεma-na, hiεmanḡ-wuḡḡo, u wanḡ hiεmanḡ-tīmma. Umanḡ hilaa dḡrḡ-i-na jo, uu dii nuḡmba-i hiere ba yunḡ-nu. ³² Unḡ daa mamanḡ baa unḡ nuḡ mamanḡ, u wanḡ ma yaa-i, ḡga molo sa hūu u nelma-i. ³³ Umanḡ duḡ hūu u nelma-i, kutienḡo pigāanḡ wuḡ Diilonḡo wanḡ ninḡḡo. ³⁴ Na saa da, Diilonḡ unḡ puḡraa umanḡ, u yuu kutienḡo huḡḡga-i baa u *Yalle-i, a ce dumaanḡo-na u wanḡ

Diilonj-nelma. ³⁵ Bepolño maama dɔlnu Tuonjo-i a ce Tuonjo diyaa weima-i hiere u nan-na. ³⁶ Umanɔ duɔ hũu Bepolño maama-i, kutienjo ka da cicɛlma man sa tɛɛn dede-i. Nga umanɔ duɔ saa hũu Bepolño maama-i, u sie da cicɛln daama-i aa Diilonjo tiraa gãn baa-yo.»

4

Yesu cãarã hũmma Samaricienjo nanjo wulaa

¹ Nuɔmbanɔ kanj Yesu tuɔ *batischen-ba, ba kã ka tũnu *Farisɛbaa-ba-i wuɔ Yesu da nuɔmba u batischen u yan Nsãa-i. ² A ne da fuɔ saa tuɔ batischen-ba u fɛɛ, u *hãalãbiemba'i taa ba batischen-ba. ³ Manɔ juɔ waa dumaanjo-na, wuɔ sire *Yude-i-na a bir tuɔ kã *Galile-i-na. ⁴ Uu naa saaya u karnu *Samar-i cor. ⁵ Uɛn kãa ka hi tuɔ karnu, wuɔ kã ka suur nelle nande-na ba bi-de Sikaar. Dii dii Yosefu suonju caan-nu. Suonju fanju-i *Yakɔbu yaa hãa Yosefu-i baa-ku.* ⁶ Yakɔbu koleno waa kusuɔn-nu'i. Yesun wuɔyaa mulienɔ dumaanjo-na, wuɔ tiena kolenɔ daayo nunju-na tuɔ fiisa. Bãanju naa hi yuhuɔnɔga-i tɛ. ⁷ Samaricienjo nanjo jo duɔ ji hu hũmma. Yesu wuɔ cira: «Cienɔ nuɔ, n sa hãmi hũmma namma mi nyɔn wei?» ⁸ A ne da u hãalãbiemba naa kã nellen-huɔn-na da ba ka sãa niiwuoni.

⁹ Cienjo gbẽ-yo wuɔ: «Ma si *Yuifuyienɔ nuɔ ke? A bige-i cie n ta n cãrã hũmma-i *Samariyienɔ muɔmi wulaa?» Ninsie ninsie, Yuifubaa-ba saa ta ba sie ba ce weima baa Samaritaamba-i.

* **4:5** Nienɔ Miwaanjo jɛnamnan-sebe (Genèse) 33.19; Yosuwe (Josué) 24.32.

10 Yesu wuɔ cira: «Kuɔ η taa η suɔ Diilonɔ-caluo-i aa suɔ umanɔ cāarān hūmma-i η wulaa, nuɔnei naa bir cārā u wulaa aa uu naa hā-ni cicēlmanɔ-hūmma.»

11 Cienɔ wuɔ cira: «Kɔlɛnɔ-i filofilo dumandɛ-i-na aa kɔlɛncanɔga bi sɪ baa nuɔ, nanɔ ka da kufangu cicēlmanɔ-hūmma-i hie a hā muɔ baa-ma? 12 I bɪncɔnɔ-i Yakɔbu yaa birii kɔlɛnɔ daayo-i hā-ye, fuɔ fɛrɛ nyuɔn u hūmma-i, u bisálmba sire nyɔn-ma baa ba muɔru-i hiere. Nanɔ ne wuɔ sɪ nanɔ maaraa Yakɔbu-i wɛi?»

13 Yesu wuɔ cira: «Umanɔ duɔ nyɔn hūnɔ daama-i, hūnkuɔsɪnni ka tiraa bir bel-o. 14 Nɔga muɔ da mi hā umanɔ mi hūmma-i u nyɔn, ma ka ce hūnfoele kutienɔ huɔnɔga-na, aa cicēlma manɔ sa tɛnɔ dede ma'i ka ta ma hel hūnfoele fande-na, a ce dumaanɔ-na hūnkuɔsɪnni cɛraa ni ji bel-o.»

15 Cienɔ wuɔ: «Hā muɔ hūmma famma-i hūnkuɔsɪnni baa ji tiraa bel-mi aa mi baa ji tiraa jo bande-i-na wuɔ mi ji hu hūmma.»

16 Yesu wuɔ: «Kā η ka bɪ η bɔlɔ-i na jo.»

17 Cienɔ wuɔ: «Bɔlnɔ si dii baa-mi.»

Yesu wuɔ: «Ma dɔlaa-ni! 18 Nɔ tɛnaana baa bibɛmba ndii cor tɪ. Aa ninɔ yɛn baa umanɔ fiɛfiɛ-i-na, η bɔlɔ-i sɪ. Nɔ saa kar coima.»

19 Unɔ waanɔ mafamma-i, cienɔ wuɔ: «Ku biyaa nɔa nuɔnɔ-i *Diilopɔpuɔrbilonɔ nuɔ.» 20 Aa naa cira: «Yanɔ mi yuu-ni nelma diei: Samari-bɪncuɔmba siire jaal Diilonɔ-i tānunɔ daaku yaa nuɔ-i, bige-i cie Yuifubaa namaanɔ-i na'a Diilojaalterienɔgu dii *Yerusalemu?»

21 Yesu wuɔ: «Cienɔ nuɔ, yanɔ mi wanɔ ninsonɔ-i baa-ni: Yiingu dii baa yiingu na sie ji tiraa ta na

jaal i To-i Diilonɔ-i tãnuŋ daaku-na, na siɛ bi ji tiraa ta na jaal-o Yerusalemu-i-na. ²² Samaritaanŋ na-maanɔ-i na sa suɔ nan jaal umanŋ, a ne da Yuifubaa miɛnɔ-i, Konkortienɔ hilaa miɛmɛi nuɔ-i, a ce du-maanɔ-na i suɔ in jaal umanŋ. ²³ Nga yiingu dii baa yiingu, *Diilonŋ-Yalle ka ce ninsonŋ-Diilojaaltaamba ta ba jaal i To-i Diilonɔ-i baa huɔnga diei. Yiingu fanŋu hii tĩ yɛɛ. I To-i Diilonɔ-i taara ba ta ba jaal-o dumɛi. ²⁴ Diilonɔ-i molo sa da-yo; bamanŋ jaalaan-yonŋ ba saaya ba ta ba jaal-o baa huɔnga diei, aa ba yanŋ u *Yalle dii-ba hũmelle-na.»

²⁵ Ciɛn wuɔ: «Mi suyaa miɛ Diilonŋ un pãa nunŋu-i wuɔ u ka saanŋ *Konkortienɔ manŋ, u ka jo. Ba bĩ u yaa-i *Kirsa-i. Duɔ jo, u ka wanŋ ma yaanŋa-i hiere baa-ye.»

²⁶ Yesu wuɔ: «Niŋ gbɛn umanŋ, u yaa piiyenŋ baani daayo-i.»

²⁷ Unŋ taa u wanŋ mafamma-i, u hãalãbiemba jo ji ta ba yiera.

Ban juɔ ji da u piye baa ciɛn daayo-i, kuɔ cu ba hɔmmu-i. Nga molo saa siɛ duɔ yuu-yo wuɔ: «Bige-i ciɛ n ta n piye baa ciɛn daayo-i? N'a u ce bige-i hãni?»

²⁸ Ciɛn wuɔ yanŋ u bũnanŋa-i aa naa gbar kã nellen-huɔnga-na ka tuɔ piye baa nuɔmba-i wuɔ:

²⁹ «Juɔn i ta na ka da, ma miŋ siire ce mamanŋ hiere, naacolnɔ nanŋo waanŋ-ma baa-mi. Ku biyaa nŋaa Diilonŋ unŋ pãa nunŋu-i wuɔ u ka saanŋ Konkortienɔ manŋ, u yaa juɔ.» ³⁰ Nuɔnŋ baa hel kã Yesu wulaa.

³¹ A ne da huɔnŋu fanŋu-na, u hãalãbiemba waa ta ba cãrã-yuɔ wuɔ u wuɔ niwuoni-i. ³² Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Mi daa niwuoni nanni da mi wuɔ nŋa namaa na sa suɔ niwuoni fanni-i.»

³³ Hãalábienj baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Ku ce molo juɔ baa niwuoni ji há-yo wɛi?»

³⁴ Yesu wuɔ cira: «Umanj puɔraa-mi, da mi gbãa ce u huɔŋga-i, a ce u maacemma ka bál, mɛi niwuoni yaa nifanni-i. ³⁵ Ma sí namaa fɛɛ-i da na ce na ta na piiye wuɔ ðimma ce caamba naa aa ba suɔ kar-ma kɛ? Ciiriinj na yunni-i na ne; nuɔmba manj juɔŋ, baa dii ŋaa ðimma manj vãa hi karma. ³⁶ Umanj karaan ðimma-i u ka da u cufaluŋgu sullu-i aa unj karaa ðimma manj, ma ka kã Diilonj-nellenj. A ce dumaanjo-na, umanj duunj baa umanj karaan, ba hɔfɛlle-i diiduɔle. ³⁷ Da ba cira: «Unanjo-i duunj aa unaa kar» ba saa kar coima. ³⁸ Suonjgu manj namaa saa kũ-ku, mi puɔraa na ka ta na ka kufanju ðimma yaa-i. Banamba'i kũɔ-ku cufal, aa namaa kã ka ta na ka ku ðimma-i.»

³⁹ Cienj unj tũɔnu nuɔmba-i wuɔ unj siire ce manj hiere Yesu waan-ma baa-yo, ba fɔŋgũ hũu Yesu maama-i nelle fande-na. ⁴⁰ A ce dumaanjo-na, banj juɔ ji da-yo, baa cãrã-yuɔ wuɔ u tɛna baa-ba. Yesu wuɔ tɛna ce yinni hãi ⁴¹ a piiye baa-ba u fɛɛɛ.

Unj cie mafamma-i, nuɔmba bɔi tiraa hũu u maama-i naara. ⁴² Baa ta ba piiye baa cienjo-i wuɔ: «Inj nuɔ nanj nelma-i aa jo ji nu fuɔ maama-i a suɔ wuɔ u yaa miwaanjo konkortienjo-i kelkel, ku yaa kãyã-yiɛ i hũu u maama-i.»

Yesu siire nelbuɔ nanj biɛŋo

⁴³ Yesunj siire Sikaar-na, wuɔ cor baa u hũmelle-i tuɔ kã *Galile-i-na. ⁴⁴ Fuɔ fɛɛ wuɔ waan-ma wuɔ: «Ba sa kãŋ *Diilopɔpuɔrbilonjo-i u fɛɛɛŋ nelle-na.»

45 Uᅇ kaa hi Galile-i, Galiletaanᅇ baa gbuu bello da fafamma. Baᅇ ᅇa naa kã *Yerusalemu-i-na *kõrsinni tímmanᅇ-ponsaanᅇ-gu-na, ba daa uᅇ ciε mamanᅇ hiere, ku'i ciε uᅇ kãa ba terienᅇ-gu-na, ba suõ u belma.

46 Ku huonᅇ-gu-na, wuõ ji tiraa kã Kana-i-na uᅇ ᅇa nanᅇ birii hũmma-i kolma-i kusuõᅇ-nu. A ne da fãamaanᅇ nanᅇo biεᅇo taa u jaᅇ. U waa Kafarnamu.

47 Tuonᅇ uᅇ juõ nu wuõ Yesu hilaa *Yude-i-na jo Galile-i-na, wuõ kã ka cãrã-yuõ wuõ u ce jande aa u kã baa-yo Kafarnamu-i-na ka sire u biεᅇo-i hã-yo, kεε jarma cõraanu-yuõ cor. 48 Yesu wuõ cira: «Ku ce ᅇaa da na saa da gbεε-i baa na yufelle-i na sa hũu-ma wεi?»

49 Naacolᅇ wuõ cira: «Itie, jande baa sεε. Da ᅇ sεε, mi biεᅇo ka ku.»

50 Yesu wuõ cira: «Bir ᅇ kũᅇ, ᅇ biεᅇo siire.»

Naacolᅇ wuõ bi hũu-ma aa naa bir tuõ kũᅇ. 51 Uᅇ kãᅇ hũmelle-na, wuõ suu baa u maacembiemba jo u wulaa. Wuõ yuu-ba. Baa cira: «ᅇ biεᅇo siire, i taa i kã diε ka waᅇ ma yaa baa-ni.»

52 Wuõ yuu-ba wuõ: «U siire yaku-i?»

Baa cira: «U siire cicuõᅇ-nu, bãanᅇ-gu naa ciεl yuhuõᅇga-na cεlle.» 53 Tuonᅇ wuõ bi ne da huonᅇ-gu bi fanᅇ-gu'i nuõ-i Yesu naa gbẽ-yo wuõ u biεᅇo siire. Kuᅇ ciε dumaanᅇ-na, fuõ baa u dumellenᅇ-baamba-i hiere baa pãᅇ hũu Yesu maama-i.

54 Yesuᅇ hilaa Yude-i-na bir kã Galile-i-na, u gbεε daayo yaa ciε ba ce ba hãi terienᅇ-gu fanᅇ-gu-na.

5

Yesu siire murgu nanᅇo

1 Ku huonḡu-na, *Yuifubaa-ba ji ta ba ce ba pon-saangḡ nanḡu-i *Yerusalemu-i-na. Yesu wuɔ kã. 2 A ne da Túlḡ-dumelle* caangḡ-na hũnfuonḡu nanḡu dii, ba bi-ku ebiremman-na «Betisata»†. Gbuganni ndii waa ciilã-kuɔ. 3-4 [*Dɔrpɔpuɔrbilonḡo nanḡo waa tuɔ jo u sagalla hũmma-i hũnfuonḡ daaku-na. Duɔ sagalla-mɛi, jɛinḡo manḡ duɔ gbãa suur igɛna, u jarḡ da ma fiɛ kuola niɛ niɛ, fafalmu pãḡ da-yuɔ.] A ce dumaanḡo-na, jaamba bɔi waa terienḡu-na ta ba cɔrɔ gbuganḡ daani-na [ba cie hũmma sagalamma-i]: Yiriemba waa, cisɛduɔlbaa-ba waa a naara murgubaa-ba bi waa. 5 Unanḡo waa ba hɔlman-na, unḡ gaala jarma-na, ku bienḡ komorre baa cĩncieluo niisiɛi waa belle fande-na. 6 Yesunḡ kãa ka da u gaala, aa nu wuɔ u bãanḡu cuɔ jarmanna, wuɔ yuu-yo wuɔ: «ḡ taara ḡ sire wei?»

7 Jɛinḡ wuɔ cira: «Hãalãtie, hũḡ da ma sagalla, mi siɛ da molo dii-mi; muɔ da mi namallã da mi ka suur dii huonḡu-na, unaa ta yaanḡa miɛ suur. Mi ce-ma niɛ?»

8 Yesu wuɔ: «Sire ḡ biɛ ḡ figiḡḡu-i ḡ kũḡ.»

9 Terduonḡu fanḡu-na, fafalmu pãḡ da naacolḡo-na. Wuɔ sire biɛ u figiḡḡu-i tuɔ kũḡ. A ne da yiinḡu fanḡu waa *yitiɛnanḡu. 10 Yuifu ba yuntaambanḡ daa u tũyãa figiḡḡu-i, baa ta ba wanḡ baa-yo wuɔ: «ḡ saa suɔ wuɔ nyunḡo-i yitiɛnanḡu wei? Bige-i cie ḡ sire biɛ figiḡḡu-tũ?»

11 Naacolḡ wuɔ: «Umaḡ siire-miɛ u yaa ciɛra mi biɛ mi figiḡḡu-i kũḡ.»

* 5:2 Baa naa ma koko dii Yerusalemu-i huonḡa aa hiel dumienḡa. Dumienḡa fanḡa-i yireinḡa waa-yiɛ. Dimanḡ daade-i ba taa ba bi-de Túlḡ-dumelle. † 5:2 «Betisata» yunḡu yaa wuɔ «hujarren-dũnni».

12 Baa cira: «Hai moloŋo-i ufaŋo-i?»

13 Naacolŋo yiɛra bege! U sa suɔ Yesu-i duɔ pigãaŋ-yo. A ne da nuɔmba naa maara cor. Yesu baala ba hɔlma-na.

14 Ku huonɔgu-na, Yesu wuɔ ji da naacolŋo-i *Di-
ilodubuɔ-i-na. Wuɔ waŋ baa-yo wuɔ: «Nuɔnei
daani yeryer fiɛfiɛ-i-na, da ŋ'a ŋ sa taara weima
namma da-ni mamaŋ balaanŋ yaŋ diɛlá-maanŋ
daama-i, baa tiraa ŋ cãl Diilonŋo-i.»

15 Naacolŋ wuɔ kã ka waŋ baa Yuifu ba yun-
taamba-i wuɔ naacolŋ daayo yaa naa sire-yuɔ
u jarma-na. 16 Yuifu ba yuntaanŋ baa sire ku
yaa nuɔ-i a cɔ Yesu-i wuɔ u ciɛ niɛ sire moloŋo
yitiɛnanɔgu-na?

17 Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Mi biyaa mi to-maama.
Mi To sa nanna yiinɔgu baa u maacemma-i.»

18 Uŋ waanŋ mafamma-i, Yuifu ba yuntaanŋ baa
pãŋ ta ba taara-yuɔ baa komma, wuɔ u saa kãŋ
yitiɛnanɔgu-i aa tiraa cira Diilonŋo-i fuɔ tohoiŋo;
dumaanŋo-na, u saa u fɛrɛ baa Diilonŋo-i. 19 Yesu
wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Yaanŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na:
Bɛpolŋo siɛ gbãa da dumaa u tuɔ ce. U ne Tuonŋo
yaa-i aa tuɔ ce. Tuonŋ uŋ ceŋ mamaŋ, Bɛpolŋo bi
ce ma yaa-i. 20 Bɛpolŋo maama dɔlnu Tuonŋo-i,
u yaa pigãaŋ-yonŋ u maacemma-i u tuɔ ce. U ka
pigãaŋ-yo mamaŋ maaraa daama-i a ce-na gbɛrɛ.

21 Tuonŋ uŋ piŋ bikuomba-i dumaa ba sire, Bɛpolŋ
duɔ tuɔ taara umanŋ waa u gbeini-na u sire-yuɔ
dumɛi. 22 Aa Tuonŋo sa ce moloŋ ãndaanɔgu, u yaanŋ
ãndacelle-i hã Bɛpolŋo yaa-i, 23 ku yaa nuɔmba ka
ta ba kãŋ-yo ŋaa banŋ kãŋ Tuonŋo-i dumaa. Umanŋ
duɔ u sa kãŋ Bɛpolŋo-i, kuu dii ŋaa u sa kãŋ u To
manŋ puɔraa-yo.

24 «Yaañ mi wañ ninsoŋo-i baa-na: Mi To yaa puɔraa-mi, a ce dumaanŋo-na umañ duɔ nu mi nelma-i aa haa u nanga mi To-i-na, kutienŋo daa cicɛlma mañ sa tɛɛŋ dede-i tɛ. Ba siɛ ka yuu-yo baa wɛima. Kuu dii ŋaa kutienŋo kuu tɛ aa sire. 25 Yaañ mi tũnu-nei: Yiinggu dii baa yiinggu, bikuomba ka nu Diilon-Bienŋo piiye. Ku yiinggu hii tɛ yeɛ. Umañ duɔ nu u nunŋu-i, kutienŋo ka da cicɛlma mañ siɛ ji tɛ dede. 26 Cicɛlmañ yeñ baa Tuonŋo-i dumaa u tuɔ hã nuɔmba-i baa-ma, u bi hãa Bɛpolŋo-i baa-ma dumɛi u tuɔ hã-ba. 27 Aa u birii ɛndacelle-i hã Bɛpolŋo yaa baa-de wuɔ u yaa *Molon-Bienŋo-i. 28 Baa na yañ ma ce-na gbɛɛ. Na saa da, yiinggu dii baa yiinggu, bamañ suurii hɛma-na ba ka nu Molon-Bienŋo piiye. 29 Da ba ji nu u piiye, ba ka sire hel cɛncuɔŋa-na. Bamañ taa ba ce ɛnfafamma-i ba ka kã Diilon-nellen, ŋga bamañ taa ba ce kuubabalaanŋu-i ba ka kã dãamu-na. 30 Mɛi siɛ gbãa ce biŋkũŋgu mi fɛɛ. Bañ ciɛra mi ɣɛr dumaa, mi ɣɛr dumɛi. Mi sa ce kumañ dɔlaanu muɔ, umañ puɔraa-mi, mi ce fuɔ kuudɔlnunŋu'i. Terienŋu fanŋu-na, mi gbãa cira mi suɔ ɣɛrma.

31 «Kuɔ muɔmɛi taa mi wañ mi maama-i mi fɛɛ, yunŋu naa saa waa mi nelma-na. 32 Nga unanŋo-i waan-mañ, aa mi suyaa miɛ u wañ ma yaanŋa yaa-i. 33 Ma sɪ na puɔraa nuɔmba Nsãa wulaa wuɔ ba ka yuure mi sɪnni-i kɛ? Bañ kãa, Nsãa saa ka fuo ninsoŋo-i bɛi. 34 Uñ waan mamañ baa-ba mi maama-na, ma sa kãyã muɔ, ma kãyã namei. Mi wañ mafamma-i da mi kor namei. 35 Nsãa waa ŋaa fitɪnuɔ na hɔlma-na, na hũyãa-ma ce na bãanŋu-i cellɛ yon baa-yo. 36 A ne da mɛi maaraa Nsãa-i.

Mi Toᅇ hãa-mi maacemma maᅇ mi ta mi ce, ma yaa pigãaᅇ mi sínni-i aa ma yaa bi pigãaᅇ wuᅇ mi To yaa puᅇraa-mi. ³⁷ Aa umaᅇ puᅇraa-mi, u bi bí mi yefafalle. Nga na saa nu u yalle-i dede, na saa bi da u yufelle dede. ³⁸ Uᅇ puᅇraa umaᅇ, naᅇ'a na saa hũu u nelma-i, na ce niε aa gbãa hũu fuᅇ maama-i? ³⁹ Na suyaa wuᅇ cicēlma maᅇ sa tēᅇ dede ma da Diilonᅇ-nelma yaa nuᅇ-i, ku'i ciε na vaa na fεε baa ma kalamma-i. A ne da ma yaa bi piiyeᅇ meᅇ maama-i ⁴⁰ aa na sa taara na cu mi huonᅇ-nu a ji kor.

⁴¹ «Mi sa taara nuᅇmba dɔl-mi. ⁴² Mi suᅇ-na. Mi suyaa miε Diilonᅇ maama sa dɔlnu-nei. ⁴³ Mi juᅇ mi To yerreᅇ aa na sa taara na da mi yufelle. Nga molonᅇ duᅇ jo u fεᅇᅇ jomma, na sire ta na gbar na nyaanu-yuᅇ. ⁴⁴ Namaa naᅇ birii yaᅇ Diilonᅇ-i aa ta na taara nelbiliemba'i dɔl-na, na ka ce niε gbãa hũu u maama-i? ⁴⁵ Baa na da niε sí muᅇmeᅇ kaa cãl-na mi To terieᅇᅇ-gu-na; muᅇ sí. Naᅇ haa na naᅇga-i *Moisi maᅇ nuᅇ-i, u yaa ka cãlãᅇ-naᅇ. ⁴⁶ Na saa da, Moisi nyεgãaᅇ meᅇ maama'i u sebe-i-na. Kuᅇ naa naa hũu u maama-i, naa naa bi hũu meᅇ maama-i. ⁴⁷ Nga naᅇ'a na saa hũu uᅇ nyεgãaᅇ mamaᅇ, na ka ce niε gbãa hũu meᅇ nelma-i?»

6

Yesu hãa nelpũᅇᅇ naᅇᅇ wuᅇ ye

(Matie 14.13-21; Marke 6.30-44; Like 9.10-17)

¹ Ku huonᅇᅇ-gu-na, Yesu wuᅇ kã *Galile dalaᅇᅇa yiᅇᅇᅇᅇ naᅇᅇ-gu-na; ba bi bí dalaᅇᅇa faᅇᅇa-i Tiberiyadi-dalaᅇᅇa. ² Uᅇ taa u ce himma-i u sire jaamba-i dumaᅇᅇᅇ-na, nuᅇᅇ baa kũᅇl ba-naa ta ba nyaanu-yuᅇ. ³ Wuᅇ kã ka nyugũᅇᅇ tãnuᅇᅇᅇᅇ

nangú-na tíena baa u *háalábiemba-i. ⁴ *Yuifu ba *kòrsínni tímmanj-ponsaanju naa pié tí. ⁵ Wuó u ne da nelpúnju nangú jo. Wuó yuu Filipu-i wuó: «I ka da níiwuoni-i hie dié sáa há nuón daaba-i hiere ba wuo?» ⁶ Uu naa suó unj saaya u ce kumanj, nga u taa u yuu duó ne Filipunj ka wanj mamanj.

⁷ Filipu wuó cira: «Da nj fié bié *deniebaa nuósũo a sáa níiwuoni-i wuó nj cal há-ba tēntēnj, ba sié da hiere.»

⁸ U háalábilonjo nanjo waa, Simó-Pier háanjo; ba taa ba bí-yo Andere. Fuó wuó cira: ⁹ «*Buruo u ndii dii baa naacombilonjo nanjo bande-i-na a naara titiraamba hái. Nga nifanni gbáa fa hama-i a há nelpúnj daaku temma-i?»

¹⁰ Yesu wuó wanj baa-ba wuó: «Ciéj ba tíena hiere.» Hólma famma-na, híenju waa bói. Nuón baa tíena. Bibemba manj waa, ba gbáa yu nuómba neifienja hái nuósiba ndii temma. ¹¹ Yesu wuó bié buruo-i a jaal Diilonjo-i aa naa calnu-yuó há-ba. Aa naa bi há-ba titiraamba-i banj taaranj dumaa.

¹² Banj gbuu ji wuo ye tí huónju manj nuó-i, wuó wanj baa u háalábiemba-i wuó: «Bieraayanj boini manj tíyáa, mi sa taara ni bíena.» ¹³ Baa biera banj wuyaa buruo u ndii daayo-i aa boini manj tíé, nié yu segebaa cíncieluo ba hái.

¹⁴ Nuómbanjanj daa gberé fanjo-i, baa ta ba piiye wuó: «*Diilopópuárbilonjo manj naa saaya u jo híema-na, u yaa juó daayo-i, nuharunju si dii-méi.» ¹⁵ Yesu wuó suó wuó ba ka jo ji bel-o fónjũo ce-yo nellentienjo; wuó ta halanj ba caanju-na bir ka tíena u da-u-diei dii tánunju-na.

Yesu wuɔyaa hũmma dɔrɔ
(Matie 14.22-23; Marke 6.45-52)

¹⁶ Bãangun juɔ hir huɔngu man nuɔ-i, Yesu *hãalãbiɛn baa hiire kã dalanga-na, ¹⁷ ka biɛ beɔo ta ba karnu ba kã Kafarnamu yanga. Bãangu ji ti ba sa da Yesu-i. ¹⁸ Fafalpepetieɔo naɔo sire tuɔ sagalla hũmma-i dalanga-na. ¹⁹ Ba gbaraa kilobaa-ba ndii, sisɔ niediei temma, ba'a ba ne da Yesu-i ba caan-nu; u wuɔ hũmma dɔrɔ-i-na u jo. Kor maa pãɔ ta ma da-ba. ²⁰ Yesu wuɔ cira: «Baa na tie holle, muɔmei!» ²¹ Ba'a ba yiera biɛ-yo ku yaa nuɔ-i, a da ba hii ban taa ba kã kusuɔɔ-nu.

Niiwuoni man hãan nelbiliemba-i ninsoɔ-cicẽlma-i

²² Ku cuo kaala-i-na, nuɔmba man naa tiyãa bomborma namma-na ba saa da Yesu-i. A ne da u *hãalãbiemban taa ba ta dẽndiele-na, beɔo diei waa yon hũmma nungu-na. Ba biyaa u yaa-i ta. Cuon kaalaa nuɔmba saa da Yesu-i, baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Naacolɔ daayo curaa hie? U saa naa bi suur baa u hãalãbiemba-i cicuɔngu-na!» ²³ Ba'a ba ne da benni nanni hilaa Tiberiyadi-i-na jo ji yiera Yesun ɔa naa jaal Diilonɔ-i aa hã-ba *buruo-i kusuɔɔ-nu ku caangu-na. ²⁴ Baa ne da Yesu-i baa u hãalãbiemba-i molo si dii benaamba famba-na. Baa bel-ba nyugũn ta ba karnu ba kã Kafarnamu-i-na da ba ka taara-yuɔ.

²⁵ Ban karaanu ka da-yo, baa cira: «Hãalãtie, ɔ juɔ yaku-i bande-i-na?»

²⁶ Yesu wuɔ cira: «Yaan mi wan ninsoɔ-i baa-na: Miɔ ceɔ gberɛ man, ku saa ce ɔaa na suyaa fuɔ yungu yaa-i aa ta na taara-miɛ, ɔga miɔ hãa-na niiwuoni-i na wuo ni yar-na, ku'i ciɛ na ta

na taara-miε. ²⁷ Baa na ta na ce maacemma-i na taara niiwuoni maŋ biɛnaanaj, taa na ce na taara niiwuoni maŋ sa biɛnaanaj aa ta ni kã baa neliɛŋo Diilonj-nelle-na. *Molon-Biɛŋo hã nuɔmba-i ni yaa-i; u To-i Diilonjo haa u dányuɔ-i u yaa nuɔ-i duɔ pigãaj wuɔ u'i hãa-yo ku fɔŋgũ-i.»

²⁸ Baa yuu-yo wuɔ: «I saaya i tiε ce Diilonjo huɔŋga-i niε?»

²⁹ Yesu wuɔ cira: «Diilonj uŋ taaranj kumanj na wulaa, ku yaa daaku: U taara uŋ puɔraa umanj, na hũu u maama-i.»

³⁰ Baa cira: «Ŋ ka ce gbεε hayo-i pigãaj-ye i suɔ wuɔ Diilonjo puɔraa nuɔnei? ³¹ I bincuɔmbanj waa *hiɛkuraanġu-na, Diilonjo naa tuɔ hã-ba niiwuoni ba ta ba wuo. Ma nyεgãaj Diilonj-nelma-na wuɔ: «*U hielaa niiwuoni dɔrɔ-i-na nanna hã ba wuo.*»*»

³² Yesu wuɔ cira: «Yaaj mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Niiwuoni maŋ hilaa dɔrɔ-i-na *Moisi saa hã-na baa-ni. Mi To yaa hãaj-naj ninsoŋ-niiwuoni maŋ hilaaj dɔrɔ-i-na. ³³ Diilonj-niiwuoni yaa nimanj hilaaj dɔrɔ-i-na. Ni yaa hãaj nuɔmba-i ninsoŋ-cicɛlma-i.»

³⁴ Uŋ waaj mafamma-i, baa cira: «Itie, ta ŋ hã-ye niiwuoni fanni-i i tiε wuɔ.»

³⁵ Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Muɔmei cicɛlmanj-niiwuoni-i. Umanj duɔ cu mi huɔŋ-nu, nyulmu cɛraa mu bel-o aa umanj duɔ hũu mi nelma-i, hũŋkuɔsɪnni cɛraa ni bel-o. ³⁶ Mi waaj-ma baa-na cor tɪ, aa na tiraa da-ma baa na yufiɛja-i, ŋga na saa hũu-ma. ³⁷ Mi To duɔ hã-mi bamanj hiere, ba ka cu mi huɔŋ-nu. Umanj duɔ cu mi huɔŋ-nu, mi sa

* **6:31** Helmanj-sebe (Exode) 16.4,15; Gbeliɛmanj-nalãanġu (Psaume) 78.24

ji donya-yuɔ mi fɛɛŋ nuɔ dede. ³⁸ Hama-i nuɔ-i? Mi saa hel dɔrɔ-i-na da mi ji ce mi kuudɔlnunɔ, mi juɔ da mi ji ce uman puɔraa-mi u kuudɔlnunɔ.

³⁹ A ne da uman puɔraa-mi u sa taara un hãa-mi baman, u diei balla-bei. U taara miwaanɔ timman-yiinɔ-i, mi sire kutaamba-i hiel-ba cɛncuɔŋa-na.

⁴⁰ Na saa da, mi To taara uman duɔ suɔ-mi aa hũu mi nelma-i, kutienɔ da cicɛlma man sa tɛŋ dede-i aa mi sire-yuɔ miwaanɔ timman-yiinɔ-na.»

⁴¹ Yesun ciera wuɔ u yaa-i cicɛlman-niiwuoni man hilaa dɔrɔ-i-na, ku saa dɔlnu *Yuifubaa-ba-i. ⁴² Baa ta ba piiye wuɔ: «Yosefu biɛŋ daa u sa suɔ aa cɔrnu! I suɔ u to-i aa suɔ u nyu-i, u bir gbɛ-ye dumaa wuɔ fuɔ hilaa dɔrɔ.»

⁴³ Yesu wuɔ cira: «Baa na yan na hommu guɔla. ⁴⁴ Mi To yaa puɔraa-mi, a ce dumaanɔ-na molo siɛ gbãa cu mi huon-nu u fɛɛ ni u saa dii u nunɔ-i. Uman duɔ cu mi huon-nu, duɔ fiɛ ku, miwaanɔ timman-yiinɔ-na, mi ka sire-yuɔ.

⁴⁵ *Diilonɔ puɔrbiemba nyɛgãan nel daama-i wuɔ: *«Diilonɔ ka haala-bei hiere baa u nelma-i.»* †

Uman duɔ nu mi To nelma-i aa siɛ u nun-ãndaanɔ-i, kutienɔ ka cu mi huon-nu.

⁴⁶ Dumaanɔ-na ku saa ce ŋaa molo daa mi To-i dede dɛ! Ma'i sɪ. Uman hilaa Diilonɔ wulaa jo, u yaa daa-yo u diei yon.

⁴⁷ «Yaan mi wan ninsonɔ-i baa-na: Uman duɔ hũu mi nelma-i, kutienɔ daa cicɛlma man sa tɛŋ dede-i tɪ. ⁴⁸ Muɔmei cicɛlman-niiwuoni-i. ⁴⁹ Na tobaa-ba wuyaa niiwuoni-i hɛkuraanɔ-na ŋga ba kuu. ⁵⁰ A ne da niiwuoni man hilaan dɔrɔ-i-na, uman duɔ wuo-ni, kutienɔ sa ku. ⁵¹ Muɔmei

† 6:45 Isayi (Ésaïe) 54.13

cicēlman-*niiwuoni* man hilaa dərɔ-i-na jo. Uman duɔ wuo-ni, kutienɔ ka da cicēlma man sa tʃeŋ dede-i. Miŋ ka hã nelbiliemba-i *niiwuoni* man ba da ba da *ninsoŋ-cicēlma-i*, mei fereŋ kũɔma yaa-i.»

⁵² Uŋ waan mafamma-i, maa gbuu jan Yuifubaa-ba-i, baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Naacolŋ daa wuɔ u hã-ye u kũɔma-i i wuo-ma wuoŋ hama-i temma-i?»

⁵³ Yesu wuɔ cira: «Yaan mi wan *ninsoŋo-i* baa-na: Da ŋ da na saa wuo *Molon-Bieŋo kũɔma-i aa nyɔŋ u tãmma-i, na sie da *ninsoŋ-cicēlma-i*. ⁵⁴ Uman duɔ wuo mi kũɔma-i aa nyɔŋ mi tãmma-i, u daa cicēlma man sa tʃeŋ dede-i tʃi. Duɔ fie ku, miwaanɔ tɪmman-yiŋgu-na, mi ka sire-yuɔ. ⁵⁵ Mi kũɔma-i *ninsoŋ-niiwuoni* aa mi tãmma-i *ninsoŋ-kuunyɔŋgu*. ⁵⁶ Uman duɔ wuo mi kũɔma-i aa nyɔŋ mi tãmma-i, kutienɔ dii baa-mi aa mi bi waa baa-yo. ⁵⁷ Mi To man puɔraa-mi, cicēlma dii baa u yaa-i. U yaa hãa muɔŋo-i cicēlŋ daama-i; a ce dumaanɔ-na, uman duɔ wuo mi kũɔma-i, mi ka bi hã kutienɔ-i cicēlma famma-i. ⁵⁸ *Niiwuoni* man hilaa dərɔ-i-na jo, ni yaa daani. Nii sɪ niiduɔni baa na tobaa-ban wuyaa niman aa ku. Uman duɔ wuo *niiwuon* daani-i, kutienɔ ka da cicēlma man sa tʃeŋ dede-i.»

⁵⁹ Yesuŋ waan maman baa nuɔmba-i Kafarnamu *Diilonelhãalãdũŋgu-na ma yaa mafamma-i.

Yesu nelma ciɛ kpelle u hãalãbiemba wulaa

⁶⁰ Yesuŋ piiye dumaanɔ-na, u *hãalãbiemba fɔŋgũɔ baa cira: «Nel daama cemma dii kpelle cor; hai gbãa sie daama temma-i?» ⁶¹ Yesu wuɔ suɔ wuɔ ku saa dɔlnu-bei, wuɔ yuu-ba wuɔ: «Nel

daama ciɛ kpelle na wulaa wɛi? ⁶² Aa da na ji da *Molon-Bienjo nyugũŋ u kã u muntercɔlɔmmu-na, na ka waŋ wuɔ niɛ? ⁶³ *Diilon-Yalle yaa hãaŋ neliɛŋ nuɔŋo-i cicɛlma-i, ni ma'i sɪ neliɛŋ nuɔŋo-i baa ŋ yundaŋgu-i ŋ siɛ gbãa ce biŋkũngu. Miŋ waan nelma maŋ baa-na, Diilon-Yalle dii ma yaa nuɔ-i baa cicɛlma-i hierɛ. ⁶⁴ Nga banamba dii na hɔlma-na, ba saa hũu-ma.» Ninsie ninsie, Yesu wuɔ suyaa aňyagarmantaamba-i dii ku domma-na, aa wuɔ bi suyaa umaŋ ka hel u huon-nu, ku'i ciɛ wuɔ tuɔ waŋ mafamma-i. ⁶⁵ Uŋ piiye dumaŋo-na, wuɔ cira: «Da na da mi ciɛra molo siɛ gbãa cu mi huon-nu ni Diilo saa dii u nungu, ku yungu yaa kufangu-i.»

⁶⁶ A don yiiŋgu fanɣu-na, u hãalãbiemba fõŋgũɔ bir, ba sa tiraa nyaanu-yuɔ. ⁶⁷ Baŋ birii, Yesu wuɔ yuu u hãalãbien cɪncieluo ba hãi baamba-i wuɔ: «Namaa na bi taara na bir mi huon-nu wɛi?»

⁶⁸ Simɔ-Pier wuɔ cira: «Itie, cicɛlma maŋ sa tɛŋ dede-i ma nelma dii baa nuɔnei; i bir naŋ huonɣu-na ka nyaanu hai? ⁶⁹ I haa i naŋga-i nuɔnei nuɔ-i, aa i suyaa wuɔ Diilon uŋ puɔraa u nolŋo maŋ jo, u yaa nuɔŋo-i.»

⁷⁰ Yesu wuɔ cira: «Ma sɪ naa dii cɪncieluo baa na hãi kɛ? Hai fiɛlaa-na? Muɔmɛi sɪ wɛi? A ne da Sitãni-nolŋo dii na hɔlma-na.» ⁷¹ U gbɛ *Yuda yaa dumaŋo-na. Simɔ-Isikaro bienjo. U nungu waa Yesu hãalãbien cɪncieluo ba hãi baamba-na. U yaa juɔ hel Yesu huonɣu-na.

7

Yesu hãmba taara u hel pigãaŋ u fɛɛ

¹ Ku huonɣu-na, Yesu wuɔ cor tuɔ wuɔra *Galile yaa nuɔ-i, u sa taara u kã *Yude-i-na. *Yuifu ba

yuntaamba taa ba taara-yuɔ baa komma ku'i ciɛ u saa tuɔ taara u kã. ² A ne da huɔŋgu fanɔgu-na Yuifu ba ponsaŋgu maŋ ban biŋ-kun *gbuganniŋ-ponsaŋgu-i kuu naa piɛ tĩ. ³ U hãmba gbɛ-yo wuɔ: «ŋ sa ta bande-i-na kã Yude-i-na wei? Da ŋ kã, ŋ *hãalãbiemba maŋ dii terienɔgu-na ba ka bi da ŋ ãncemma-i. ⁴ Nɛliɛŋ nuɔ da ŋ ta ŋ taara ba suɔ-ni, ŋ saaya ŋ hel pigãaŋ ŋ fɛɛɛ. Niŋ ceŋ himma maŋ daama-i, ŋ saaya ŋ hel nuɔmba-i hiere ba da-ni.» ⁵ A ne da bafamba fɛɛɛ-i ba saa naa haa ba naŋga Yesu-i-na.

⁶ Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Namaa daa ma cem-maŋ-huɔŋgu hii, ŋga meɪ wulaa ku saa hi yogo. ⁷ Nelbiliemba siɛ gbãa bigãaŋ namaaŋo-i, ŋga ba bigãaŋ muɔŋo-i wuɔ mi ciɛ niɛ ta mi piiye wuɔ ba maacemma saa fa?» ⁸ Aa naa cira: «Taa na kã mi yaaŋ-na ponsaŋgu-na, muɔmi kãmmaŋ-huɔŋgu saa hi.» ⁹ U waan ma yaa-i baa-ba aa bir tĩena Galile-i-na.

Yesu nelma ciɛ Yuifubaa-ba-i gbɛɛ

¹⁰ Yesu hãmbaŋ taa ponsaŋgu-na, wuɔ bi sire nyaa ba huɔŋ-nu. ŋga u saa yaŋ molo da-yo. ¹¹ Ponsaŋguŋ kaa doŋ, *Yuifu ba yuntaamba taara-yuɔ ba saa da-yo. Baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «U curaa hie?» ¹² Fuɔ nelma yaa waa nuɔmba nunni-na. Banan ba'a nelfɛfɛiŋo. Banan ba'a nelfɛfɛiŋo sɪ, kɛɛ u pira nuɔmba-i. ¹³ ŋga ba taa ba kãalã Yuifu ba yuntaamba-i a ce ba sa siɛ piiye u maama-i gbagaga.

¹⁴ Ponsaŋguŋ juɔ hi ku holle-i, Yesu wuɔ kã *Di-ilodubuɔ-i-na ka tuɔ wan Diilon-nelma-i. ¹⁵ Kuɔ ce Yuifubaa-ba-i gbɛɛɛ. Baa ta ba piiye wuɔ: «Naacolŋ

daa u saa bi ce kalanjo, fuo cie nie tuo suo Diilonj-nelma-i jeje dumandε-i?»

16 Yesu wuo cira: «Minj wanj mamanj daama-i mei huoya-maama si, Diilonjo'i puɔraa-mi baa-ma. 17 Umanj duɔ hu-u-ma duɔ ce Diilonjo huɔng-a-i, kutienjo ka suo wuo mei nelma si. 18 Umanj duɔ tuo wanj fuo ferεj maama-i, η da kutienjo kaal u ferε. Nga umanj duɔ tuo taara u ce u popuɔrtienjo ce bɔi, fuo yaa ninsontienjo-i, huhurma sa waa u nelma-na. 19 Ma si *Moisi yaa haa-na *anjɔnamma-i ke? A bige-i cie na sa wuo ma humelle-i? Ma bilaa nie na ta na taara na ko-mi?»

20 Nuɔj baa cira: «η yunju siire wei? Hai taaraayan duɔ ko-ni?»

21 Yesu wuo gbε-ba wuo: «Mi cie nelma diei yonj aa ma ce-na gbεε. 22 Moisi wuo na ta na *ja bibεmba-i; nga ku saa donj fuo baanj-nu, ku duɔj i bincuoj-baanj-nu. Nga Moisinj waanj-ma, da ku fie waa *yitiɛnanju-i na ja nuɔmba-i. 23 Namaa da na ta na ja yitiɛnanju-na wuo na wuo Moisi humelle, ku ce nie muɔ minj siire nelfifinjo-i yitiɛnanju-na, na sire wuo hii? 24 Baa na ta na ne nuɔmba yammu aa na ta na piiye. Da na da mamanj, na taara ma yaanja-i igēna ku yaa na ka suo nanj saaya na wanj mamanj.»

Yesu yaa Konjortienjo-i wei?

25 Yesuj waa tuo piiye, Yerusalemutaamba namba da-yo. Baa ta ba piiye wuo: «Banj taaranj naacoljo manj da ba ko-yo, u'i si daayo-i wei? 26 U yaa piiyenj daayo nuɔmba-na aa ba fiinanj aa yanjo. Ku baa ji waa i yuntaamba daa nie si u yaa *Konjortienjo-i? 27 Ba sie sie! Naacolj daayo-i i suo

uŋ hilaa kusuəŋ-nu, a ne da Konkortien duə ji jo, molo sie suə uŋ hilaa kusuəŋ-nu.»

²⁸ Huəŋgu fangu-na, Yesu waa tuə waŋ Diilon-nelma-i *Diilodubuə-i-na, wuə piiye da gbagaga wuə: «Ma sí na'a na suə-mi aa tiraa suə mi muŋhelmu-i? Na saaya na suə wuə mi saa jo mi ferəŋ jomma; moloŋo-i cie mi jo. Aa kutieno-i huhurmantieno sí, ŋga na sa suə-yo. ²⁹ Muə fuə, mei suə-yo. Kumaŋ cie mi ta mi suə-yo, mi hilaa fuə terien-nu'i jo, aa u yaa puəraa-mi.»

³⁰ Yesuŋ waan mafamma-i, baa pāŋ ta ba taara ba bel-o. Ŋga u belmaŋ-huəŋgu saa naa hi, a ce molo saa sie duə haa u nanŋa yuə. ³¹ Mafammaŋ fie ce, nuəmba bəi yagar hūu u nelma-i ba həlma-na aa naa ta ba cuo ba piiye baa ba-naa wuə: «Diilon uŋ pāa nuŋgu-i wuə u ka saan Konkortieno maŋ, duə fie ji jo, u ji ce gbere hayo-i u maar naacolŋ daayo wuonŋo-i?»

Yesu nelma cuu Yuifubaa-ba həmmu-i

³² Nuəmbaŋ cuo ba waŋ Yesu maama-i, *Farisíεbaa-ba ji nu-ma. Baŋ nuə-ma, ba sire baa *Diilojigāntaamba yuntaamba-i a puər *Diilodubuə niyataamba namba wuə ba ka bel-o.

³³ Yesu wuə ka gbē-ba wuə: «Mi ka tiena baa-na ce yinni cellε aa suə bir kā umaŋ puəraa-mi u wulaa. ³⁴ Miŋ kāŋ kusuəŋ-nu, na sie gbāa kā, a ce dumaanŋo-na, na ka taara-miε na sie da-mi.»

³⁵ *Yuifubaa baa ta ba yuu ba-naa wuə: «Wuə u kā hie aa cira i sie gbāa da-yo? Ku ce Yuifubaa-ba maŋ dii hienŋu-na u taara duə kā ba yaa wulaa-i ka waŋ Diilon-nelma-i baa *niəraamba-i wei? ³⁶ Nel

hama-i temma-i dumandε-i? ‹Minj kǎŋ kusuŋ-nu namaa na siε gbǎa kǎ, a ce dumaanjo-na na ka taara-miε na siε da-mi?›»

Yesu wanj Diilonj-Yalle maama

37 *Gbugannij-ponsaanju timmanj-yiingu yaa waa yibuŋ-i. Yiingu fanjuŋ juŋ hi, Yesu wuŋ sire yiera aa naa piiye da gbagaga baa nuŋmba-i wuŋ: ‹Hũŋkuŋsiŋ da ni bel umanj, u jo mi wulaa u ji nyŋŋ hũmma-i. 38 Njaa manj waanj dumaa Diilonj-nelma-na wuŋ: ‹Umanj duŋ haa u nanja miε, cicɛlmanj-hũmma ka ta ma bũŋ kutienjo huŋŋa-na njaa nuoraanju.›* 39 Bamanj naa hũyǎa Yesu nelma-i, banj njaa saaya ba da *Diilonj-Yalle manj, Yesu taa u wanj difande maama yaa dumaanjo-na. Huŋgu fanju-na, Diilonjo saa naa hi pigǎan Yesu bɔbɔima-i, a ce dumaanjo-na, molo saa naa hi da Diilonj-Yalle-i yogo.

Nuŋmba saa nunu ba-naa Yesu kũŋgu-na

40 Yesunj piiye dumaanjo-na, bananj baa ta ba piye dii nuŋmba hɔlma-na wuŋ: ‹Coima saa fa, naacolj daayo yaa *Diilopɔpuɔrbilonjo-i!› 41 Bananj ba'a: ‹Diilonj unj pǎa nuŋgu-i wuŋ u ka saanj *Konjortienjo manj, u yaa-i!› Bananj ba'a: ‹Diilonj unj pǎa nuŋgu-i wuŋ u ka saanj Konjortienjo manj, u ce niε aa hel *Galile? 42 Diilonj-nelma saa cira wuŋ Konjortienjo ka waa *Davidi hǎayɛljo wei? Aa tiraa cira wuŋ u ka hoŋ Betelɛmu, Davidi ba nelle-na.› 43 Kunj ciε dumaanjo-na, ba saa nunu ba-naa Yesu kũŋgu-na. 44 Bananj baa ta ba taara ba bel-o, njaa hai ka siε haa u nanja yuŋ?

* 7:38 Niεŋ Esekiel (Ézéchiel) 47.1; Sakari (Zacharie) 14.8.

45 *Diilodubuɔ niyataamba bir kã baman puɔraa-ba ba wulaa.† Ban kãa, baa yuu-ba wuɔ: «Ku kaa ce niɛ aa na saa bel-o jo baa-yo?»

46 Baa cira: «In siire, i saa da molo piye naacolŋ daayo temma-i dede.»

47 *Farisɛbaa baa cira: «Ku ce namaa na bi yaan u pira-nei tɪ yaa dɛ-i-na wɛi? 48 Na nuɔ ba'a i yuntien hayo-i cuu u huon-nu? Sisɔ Farisɛyiɛŋ hayo-i cuu u huon-nu? 49 Baman cuu u huon-nu, u diei sa suɔ *ãnjɪnamma-i. Niŋ daaba dɛ-i hiere Diilonŋ gãan baa-ba!»

50 Farisɛyiɛŋo nanŋo waa ba hɔlma-na, ba taa ba bi-yo Nikodɛmu; u yaa naa kãa Yesu wulaa isuonŋu nanŋu-na.‡ Fuɔ wuɔ gbɛ-ba wuɔ: 51 «Na suyaa wuɔ a saa baa miɛ ãnjɪnamma-i, die saa yuu moloŋo-i a suɔ uŋ ciɛ kuman, i sie gbãa ce-yo bɪŋkũŋgu dɛ?»

52 Baa cira: «Nuɔ ŋ taara ŋ cu Galiletaamba huon-nu wɛi? Kã ŋ ka migãan ŋ kalan Diilon-nelma-i fafamma ŋ ne, ŋ sa ka da *Diilopɔpuɔrbilo nanŋo hilaa Galile-i-na.»

53 [Ban juɔ piye tɪ, baa sire bɔrɔ kũŋ ba cɪnniŋ.

8

Ba bilaa ciɛŋo nanŋo-i baa bibiɛŋo jo baa-yo Yesu wulaa

1 Nuɔmban buɔra, Yesu wuɔ ta kã *Olivi-tibinni-tãnũŋgu-na. 2 Ku cuo kaala-i-na, wuɔ naar jo *Diilodubuɔ-i-na. Nuɔmba-i hiere baa kũl ba-naa jo u wulaa. Wuɔ tɛna tuɔ wan Diilon-nelma-i baa-ba. 3 U juɔ'a u ne da *ãnjɪnamma pigãataamba-i

† 7:45 *Diilojigãntaamba yuntaamba yaa naa puɔraa-ba baa *Farisɛbaa-ba-i. Niɛŋ 7.32. ‡ 7:50 Niɛŋ 3.1-2.

baa *Farisíεbaa-ba juo ji jina moloŋ cieuŋo naŋo-i ba yaanŋa-na, wuo ba bilaa-yo baa bibieuŋo. ⁴ Baŋ jiena-yuo, baa gbε Yesu-i wuo: «Hāalātie, i bilaa cieuŋ daayo-i baa bibieuŋo. ⁵ A ne da añjinamma-na, *Moisi ciera wuo i tie naŋ caamba famba temma-i baa tãmpēlēiŋa i ko-ba. Nuo fuo, naŋ'a nie?»

⁶ Ba yuu-yo dumaanŋo-na da ba ne si u ka piye cal ba bel-o. Yesu wuo yan-ba aa naa ture u yunŋu-i tuo nyegēŋ hīema-na baa u niele. ⁷ Baa cor ta ba yuu-yo. Baŋ yuu-yoŋ ba titirre dumaanŋo-na, wuo ciir u yunŋu-i aa naa cira: «Namaanŋo-na, u maŋ duo saa ce kuubabalaanŋu dede, kutieuŋo doŋ u naŋ-yo mi ne.» ⁸ Aa naa tiraa ture u yunŋu-i tuo nyegēŋ hīema-na. ⁹ Uŋ piye baa-ba dumaanŋo-na, baa doŋ ta ba ta ba da-ba-diei. Ba bincōiŋo yaa taa igēna aa banamba cu. Ba taa dumēi hierē aa ji yan Yesu yaa yoŋ baa cieuŋ daayo-i. ¹⁰ Yesu wuo ciir u yunŋu-i aa naa cira: «Cieuŋ nuo, ba curaa hie? Molo saa naŋ-ni wei?»

¹¹ Cieuŋ wuo cira: «Hāalātie, molo saa naŋ-mi.»

Yesu wuo cira: «Āhāa! Kā, muomi sie bi gāŋ baani. Nŋa baa tiraa ŋ ce kuubabalaanŋu.»]

Yesu yaa fitnuo-i nelbiliemba hōlma-na

¹² Ku huonŋu-na, Yesu wuo ji tiraa tuo piye baa nuamba-i wuo: «Muomei fitnuo-i nelbiliemba hōlma-na. U maŋ duo cu mi huon-nu, u sie waa kukulma-na, u ka da gbagbaama maŋ kāŋ baa-yo Diilon-nelle-na.»

¹³ *Farisíεbaa baa gbε-yo wuo: «Nuo da ŋ ji ta ŋ waŋ naŋ ferēŋ maama-i, yunŋu ce nie waa naŋ nelma-na?»

14 Yesu wuɔ cira: «Muɔ mi suyaa mi mun̄helmu-i aa tiraa suɔ mi mun̄kãmmu-i, a ce dumaan̄o-na, da mi fiε ta mi wan̄ mamañ mi kũngu-na, mi sa kar coima. A ne da namaan̄o-i, na sa suɔ mi mun̄helmu, na sa suɔ mi mun̄kãmmu. 15 Namaa ne nelma-i nelbilien̄ nemma aa ta na cãl nuɔmba-i, a ne da meɪ sa cãl nelien̄o. 16 Aa da mi fiε cãl umañ, da η ne-ma, η da-ma ninsoño. Hama-i nuɔ-i? Mi sa ce weɪma-i mi diei; umañ puɔraa-mi, uu dii baa-mi. 17 Ma sɪ ma nyεgãañ na *ãnjinamma-na wuɔ: *«Siertaan̄ da ba yu ba hãɪ nelma man̄ nuɔ-i, ninsoño.»** 18 Terien̄gu fan̄gu-na, muɔ baa mi To-i miem̄eɪ siertaan̄ miε meɪ maama-na; u yaa puɔraa-mi.»

19 Faris̄ɛbaa-ba yuu-yo wuɔ: «η to dii hie?»

Yesu wuɔ cira: «Na sa suɔ muɔño-i na ka ce nie gbãa suɔ mi To-i. Kuɔ na taa na suɔ muɔño-i, naa naa gbãa suɔ mi To-i.»

20 Yesu waa *Diilodubuɔ-na tuɔ wan̄ Diilon̄-nelma-i aa tuɔ piiye nel daama-i. U waa ban̄ dii gbeɪña-i kusuɔñ-nu ba hã Diilon̄o-i. U belman̄-huɔngun̄ ηa naa ku saa hi dumaan̄o-na, molo saa haa u nan̄ga yuɔ.

Yesu pigãañ u s̄nni-i

21 Yesu wuɔ suonu u ãndaangu-i baa-ba wuɔ: «Mi ka ta. Aa mi suyaa miε na ka taara-miε. Na sie bi gbãa kã min̄ kãñ kusuɔñ-nu; a ce dumaan̄o-na, na ka ku baa na ãmbabalma-i.»

* **8:17** An̄jinamma tiyemman̄-sebe (Deutéronome) 17.6, 19.15; Kãmmañ-sebe (Nombres) 35.30

22 *Yuifubaa baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Bige-i cie wuɔ i sie gbãa kã uŋ kãŋ kusuɔŋ-nu? U taara duɔ ko u fere wei?»

23 Yesu wuɔ cira: «Namaa hilaa hɛmanɔ bande aa mei hel dɔrɔ. Hɛmanɔ-baamba'i namaaŋo-i aa muɔŋo-i hɛmanɔ-wuɔŋ muɔ sɪ, 24 ku'i cie mie na ka ku baa na ãmbabalma-i. Coima saa fa, da na saa hũu-ma wuɔ umanɔ dii gbula u yaa muɔŋo-i, na ka ku baa na ãmbabalma-i.»

25 Baa yuu-yo wuɔ: «Nuɔŋo-i hai moloŋ nuɔnei?»

Yesu wuɔ cira: «Mi pigãan-na mi sɪnni-i dii ku domma-na. 26 Na nelma bɔi dii mi da mi waŋ-ma baa-na, na yuŋ-maama bɔi bi dii mi da mi fiɛlnu-mei. Nga umanɔ puɔraa-mi huhurmantiɛŋo sɪ. Uŋ pigãan-mi mamanɔ, mi waŋ ma yaa-i baa nuɔmba-i.»

27 Yesuŋ piiye baa-ba, ba saa suɔ wuɔ u gbẽ u To yaa-i. 28 Wuɔ cira: «Da na ji haa *Moloŋ-Bieŋo-i dɔrɔ huɔŋgu manɔ nuɔ-i, na ka suɔ suɔ wuɔ umanɔ dii gbula u yaa muɔŋo-i. Na ka bi suɔ wuɔ mi sa ce weiima mi fere. Mi Toŋ waanɔ mamanɔ baa-mi, mi waŋ ma yaa-i. 29 Umanɔ puɔraa-mi, mi ce u huɔŋga-i; a ce dumaanɔ-na uu dii baa-mi; u saa nanna-mie mi diei yoŋ.»

30 Yesuŋ piiye dumaanɔ-na, nuɔmba bɔi hũu u nelma-i.

Ninsoŋo sa dɔlnu nelbiliemba-i

31 *Yuifubaa-ba manɔ naa hũyãa Yesu nelma-i, wuɔ waŋ baa-ba wuɔ: «Da na bel mi nelma-i nammu hãi, na ka ce mi *hãalãbieŋ namaa kelkel.

32 Na ka suɔ ninsoŋo-i aa ninsoŋo ka ce na waa na fereŋ nuɔ.»

³³ Baa cira: «ŋ waŋ wuɔ niɛ de-i? Mienɔ-i *Abiramu háayɛ́lŋ miɛ, ii dii i fɛrɛŋ nuɔ, i saa ce nɛliɛŋ-kɔrsinni dede.»

³⁴ Yesu wuɔ cira: «Yaan mi waŋ ninsoŋo-i baana: Umanɔ duɔ ce ámbabalma-i, kutienɔ ciɛ kɔriɛŋo ámbabalma wulaa. ³⁵ A ne da kɔriɛŋo siɛ gbáa ce dúŋgu baa u yuntienɔ-i, ŋga u yuntienɔ biɛŋo yaa gbáa ce dúŋgu-i baa u to-i. ³⁶ Terienɔgu fanɔgu-na, Bɛpolŋ duɔ cira nuɔni manɔ dii ŋ fɛrɛŋ nuɔ, nii dii ŋ fɛrɛ nuɔ kelkel. ³⁷ Mi suyaa miɛ Abiramu háayɛ́lŋ namaa, ŋga na taara na ko-mi wuɔ mi nelma sa dɔlnu-nei. ³⁸ Muɔ miŋ daa manan mi To wulaa, mi waŋ ma yaa-i. Ŋga namaanɔ-i, na toŋ háaláayá-nei manan, na ce ma yaa-i.»

³⁹ Baa cira: «Mie to yaa Abiramu.»

Yesu wuɔ cira: «Kuɔ naa naa waa Abiramu bisálŋ namaa kelkel, naa naa ta na ce Abiramu temma-i. ⁴⁰ Ŋga na bir yan aa ta na taara na ko-mi a ne da miŋ daa ninsoŋo manɔ mi To wulaa, mi waan u yaa baa-na. Nan ceŋ manan mafamma-i Abiramu maacemma'i wei? ⁴¹ Na biyaa na to u maama.»

Baa cira: «Mienɔ-i búɔráan miɛ sí; i to dii u diei yon, u yaa Diilonɔ-i.»

⁴² Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Muɔmi hilaa Diilon-terien-nu'i jo, aa mi juɔ fuɔ jomma'i. Kuɔ na to yaa naa waa Diilonɔ-i ninsoŋo, muɔmi kúŋgu naa ta ku dɔlnu-nei. Mi saa jo mi fɛrɛŋ jomma, u yaa puɔraa-mi. ⁴³ Nan'a na sa nu mi nelma-i ku'i ciɛ miŋ waŋ manan baa-na, na sa suɔ ma yunɔgu-i. ⁴⁴ Na to yaa *Sitáni. Na taara na ce fuɔ kusunɔgu yaa-i. Dii ku domma-na, u yii baa nelkolle yaa-i. Uŋ'a u sa waŋ ninsoŋo-i dumaanɔ-na, u saa siɛ

ninsoŋo-i dede. U yaa coima tienŋo-i, a ce dumaanŋo-na u nelma-i hiere coima. ⁴⁵ Nga muo fuo, mei wan ninsoŋo yaa-i; ku'i cie ŋ da na saa hũu mi nelma-i. ⁴⁶ Namaanŋo-na, hai gbãa da cãlmuo haamiε? Da kuo mi wan ninsoŋo, bige-i cie na ta na ciina mi nelma-i? ⁴⁷ Uman duo waa Diilonŋ-wuonŋo, ŋ da kutienŋo nu Diilonŋo nelma-i. Nga namaanŋo-i, Diilonŋ-baan namaa sɪ, ku'i cie na sa nu mi nelma-i.»

⁴⁸ Baa cira: «Die cira nuonŋo-i *Samariyenŋ nuo, i saa kar coima; aa *jina ka sire ŋ yunŋu-i dii.»

⁴⁹ Yesu wuo cira: «Mi yunŋu saa sire; mi kan mi To yaa-i aa namaa na yagar wuo na sie kan muonŋo-i. ⁵⁰ Mei sa taara mi jina mi fere dorɔ, molonŋo'i dii tuo ce mafamma-i, aa kufanŋu tienŋo yaa suyaanŋ nelienŋo nelienŋo kumanŋ gbie baa-yo. ⁵¹ Yaan mi wan ninsoŋo-i baa-na: Uman duo tuo nu mi nunŋu-i u sa ji suu baa kuliŋgu-i dede.»

⁵² Yesuŋ waanŋ mafamma-i, Yuifubaa-ba gbẽ-yo wuo: «Fiefie fuo, nuharunŋu si dii, i suyaa wuo nii si dii gbãngbãŋ. Abiramu-i baa *Diilopɔpuɔrbiemba-i ba kuu hiere, aa nan ta ŋ piiye wuo uman duo tuo nu nan nunŋu-i kutienŋo sa ji suu baa kuliŋgu-i dede. ⁵³ Daa u cɔrnu de! Nan daa nie sɪ nan maaraa i to-i Abiramu-i wei? Nga fuo u kuu, Diilopɔpuɔrbiemba tiraa ku.»

⁵⁴ Yesu wuo cira: «Kuo muomei taa mi kaal mi fere, yunŋu naa saa waa-kuo. Nga mi To yaa kaalaan-minŋ. Na gbẽ u yaa-i wuo namaa Diilonŋo ⁵⁵ aa na sa bi suo-yo. Muo fuo, mei suo-yo. Da mi cira mi sa suo-yo, mi ka ce coikartienŋ muo namaa temma-i. Mi suo-yo aa tiraa ta mi nu u nunŋu-i.

⁵⁶ Abiramu manŋ namaa to, un juo suo wuo u ka hi

mi jommaŋ-yiinggu-i, u huɔŋga gbuu pãŋ fẽ. Uŋ juɔ da-mi, kuɔ gbuu silaa dɔlnu-yuɔ ŋaa bige-i?»

⁵⁷ Yuifubaa baa cira: «Naŋ saa bi hi da bien komuɔŋa hãi baa cɪncieluo-i yogo aa cira naŋ daa Abiramu-i; ŋ daa-yo daŋ hama-i temma-i?»

⁵⁸ Yesu wuɔ cira: «Yaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Aa Abiramu suɔ duɔ hon, muɔmi maŋ dii gbula mii naa waa.»

⁵⁹ Uŋ waŋ mafamma-i, baa biera tãmpɛlɛiŋa wuɔ ba naŋ-yo. Wuɔ yaŋ-ba aa naa fuo hel *Diilo-dubuɔ-i-na ta.

9

Yesu puurii yirono naŋ yufienɔ

¹ Yesuŋ taa ka hi hɔlma namma-i, wuɔ da yirono naŋo. Kutieno huɔŋ baa u yirsinni-i. ² U *hãalãbien baa yuu-yo wuɔ: «Hãalãtie, bige-i yirii naacolŋ daayo-i? Fuɔ fɛrɛŋ ãmbabalma'i yirii-yo waa u bɪncuɔŋ-maama'i yirii-yo?»

³ Yesu wuɔ cira: «Fuɔ ãmbabalma sɪ, u bɪncuɔŋ-maama bi sɪ. Diilonŋ uŋ hii dumaa, u yirii duɔ pigãaŋ nelbiliemba-i ku yaa-i. ⁴ Cuo duɔ gbãŋ kaal, i saaya i tie ce mi pɔpuɔrtieno maacemma-i, ni ma'i sɪ, bãaŋ da ku tɪ, molo sie gbãa ce bɪŋkũŋgu. ⁵ Miŋ yen nelbiliemba hɔlma-na, muɔmei ba fitinuɔ-i.»

⁶ Uŋ waŋ mafamma-i, wuɔ tu taalunŋu hɛma-na aa guɔlnu-kuɔ baa hɛma-i a hure yironŋ daa u yufienɔ-na ⁷ aa naa cira: «Kã ŋ ka saar ŋ yaanga-i Siloe hũnfuonŋu-na.» (Siloe yunŋu yaa wuɔ pɔpuɔrbilonŋo.) Naacolŋ wuɔ kã ka saar u yaanga-i, u yufien aa pãŋ puur; wuɔ bir tuɔ kũŋ.

⁸ Uŋ kãa ka hi, u caantaamba-i baa bamaŋ taa ba suɔ-yo hiere baa piel u maa-na. Baa ta ba

piiye wuɔ: «Naacolŋ daa u yaa saa tuɔ tɛna u cārã wei?»⁹ Banan ba'a u yaa-i, banan ba'a u'i sɪ kere u nabieraŋo. Naacolŋ fuɔ fere wuɔ cira: «Muɔmei mi fere!»

¹⁰ Baa yuu-yo wuɔ: «Ŋ cie ŋ yufien-a-i nie a puur?»

¹¹ Wuɔ cira: «Ban bɪŋ naacolŋo man Yesu-i, u yaa cie kpɔkpɔtuɔŋgu hure-yei aa cira mi kã Siloe-i-na ka saar-a. Mi kãa ku yaa-i ka saar-a, a pãŋ puur.»

¹² Baa yuu-yo wuɔ: «Naacolŋo fanjo we-i-na?»

Wuɔ cira: «Na fen muɔ, mei suɔ hie?»

Diilonjo gbãa nu nelbalaŋo nunju-i wei?

¹³⁻¹⁴ Yesun puurii naacolŋ daayo yufien-a-i yiingu man nuɔ-i, ku waa *yitɛnanŋu. Naacolŋ un piiye dumaanjo-na, baa bel-o kã baa-yo *Farisɛbaa-ba wulaa. ¹⁵ Farisɛbaa baa bi yuu-yo u yufienan cie dumaa puur. Wuɔ cira: «U huure kpɔkpɔtuɔŋgu yei aa cira mi kã ka saar mi yaanga-i. Mi kãa ka saarka ku yaa nuɔ-i, mi yufien-a puur.»

¹⁶ Farisɛbaa-ba namba ta ba piiye wuɔ: «Naacolŋo man cie maaceŋ daama-i u sie gbãa jo Diilonjomma. Na saa da, u sa kãŋ yitɛnanŋu baa u maacemma-i.»

Banan ba'a: «Ãmbabalmanceron hayo-i gbãa ce nel daama temma-i?» Kun cie dumaanjo-na, baa hel ba-naa honniŋ.

¹⁷ Farisɛbaa baa yuu naacolŋo-i wuɔ: «Nuɔ fuɔ, nan'a nie naacolŋ daayo kũŋgu-na?»

Wuɔ cira: «Mei wulaa, *Diilopɔpuɔrbilonjo.»

¹⁸ *Yuifubaa baa sire wuɔ naacolŋ daa u saa naa yir. Baa bi u bincuamba jo. ¹⁹⁻²⁰ Ban juɔ, baa yuu-ba wuɔ: «Naaa bienjo-i naacolŋ daayo-i wei?»

Baa cira: «Õu, mie bienjo.»

Yuifubaa ba'a: «U huɔŋ baa yirsinni-i wei?»

Naacolŋo bɛncuɔŋ ba'a: «Ũu, u huɔŋ baa-ni.»

Yuifubaa ba'a: «U yufienja cie nie aa puur fiɛfiɛ-i-na?»

²¹ U bɛncuɔŋ ba'a: «Coima saa fa, i saa suɔ u yufienjaŋ cie dumaa puur, aa i saa bi tiraa suɔ umaŋ puurii-ya.» Aa naa cira: «Yuuŋ fuɔ fɛɛ-i, bisáláaŋo sí; maŋ cie dumaa, u ka waŋ-ma baa-na.»

²² Kumaŋ naa cie ba waŋ mafamma-i, Yuifubaa baa wurii-ba wuɔ umaŋ duɔ cira Diilonŋ uŋ pãa nuŋgu-i wuɔ u ka saanŋ *Konkortienŋo maŋ u yaa Yesu-i, ba nyaa kutienŋo-i *Diilonelháaládũngu-na.

²³ Kufangu korma'i naa cie u bɛncuɔmba cira ba yuu fuɔ fɛɛ-i bisáláaŋo sí.

²⁴ Ku huonŋu-na, Farisiɛbaa-ba tiraa ji bi naacolŋo-i ji cira: «Ne Diilonŋo-i aa ŋ waŋ ninsonŋo-i; naacolŋ daayo-i nelfɛfiɛŋo sí, mie fɛɛ-i i suyaa-ma.»

²⁵ Naacolŋ wuɔ cira: «Mei sie gbãa cira nelfɛfiɛŋo, mei sie bi gbãa cira nelfɛfiɛŋo sí. Nga ma diei maama maŋ meinŋ suyaa-ma: U puurii mei yufienja-i.»

²⁶ Baa yuu-yo wuɔ: «U cie-ni nie? U puurii ŋ yufienja-i puur hama-i temma-i?»

²⁷ Naacolŋ wuɔ cira: «Mi waanŋ-ma baa-na, na saa yiera nu-ma. Bige-i cie na'a mi tir-ma? Namaa na bi taara da na ce u *háalábienŋ namaa wei?»

²⁸ Baa pãŋ ta ba tuora-yuɔ aa naa cira: «Nuɔnei u háalábilonŋ nuɔ! Mie fuɔ, *Moisi háalábienŋ mie. ²⁹ I suyaa wuɔ Diilonŋo piye baa Moisi-i, nga daayo-i i sa suɔ u muŋhelmu!»

³⁰ Naacolŋ wuɔ cira: «Namaa gbɛɛ! Na sa suɔ u muŋhelmu a ne da u puurii mei yufienja-i! ³¹ Na

suyaa kerre wuɔ Diilonjo sa nu nelbabalaamba nunnii-i de! Umanj duɔ tuɔ wuɔ u hũmelle-i aa tuɔ ce u huɔŋga-i u nu fuɔ nuŋgu yaa-i. ³² Moloŋo manj huɔŋ baa yirsinni-i, inj siire ji hi baa nyuŋgo, i saa nu-ma dede wuɔ melj daayo puurii kutienjo yufienja-i. ³³ Kuɔ naacolj daa u saa naa jo Diilonj-jomma, uu naa saa gbãa ce bĩŋkũŋgu.»

³⁴ Baa cira: «Daa u cɔrnu de! Nuɔni manj huɔŋ baa ambabalma-i, nuɔnei gbãa pigãan miɛŋo-i nelma wei?» Aa naa pãŋ nyaa-yo hiel-o Diilonelhãalãdũŋgu-na.

Yirsinni dii ni hai

³⁵ Banj duɔnya naacoljo-i, Yesu wuɔ nu-ma aa kã u wulaa ka yuu-yo wuɔ: «ŋ haa ŋ nanjga-i *Moloŋ-Bieŋo-na wei?»

³⁶ Naacolj wuɔ: «Hãalãtie, u yaa hai? Pigãan-mi baa-yo; mi taara mi hũu u maama-i!»

³⁷ Yesu wuɔ: «U yaa ŋ yaannga-na; u yaa piyen baa-ni.»

³⁸ Naacolj wuɔ: «Itie, mi hũyãa-ma.» Aa naa pãŋ dũuna Yesu yaannga-na.

³⁹ Yesu wuɔ cira: «Mi juɔ hĩema-na da mi ji ce nelma diei. Mi juɔ da mi ji puur yiriemba yufienja-i aa suuye bamanj daan ba waanja-i.»

⁴⁰ *Farisĩebaa-ba namba waa u caanngu-na, baa cira: «Mie fuɔ i saa yir yogo.»

⁴¹ Yesu wuɔ cira: «Kuɔ naa naa suɔ-ma wuɔ na yirii, ambabalma naa saa waa-nei, ŋga nanj ciẽra namaa saa yir, na ambabalma dii ma temma-i yogo.»

10

Yesu yaa ancĩinafẽfẽinjo-i

¹ Baŋ tīyāa nelma famma-na, Yesu wuɔ ji nan gbānalāan daaku-i baa-ba wuɔ: «Uman duɔ yan naatuɔŋgu dumelle-i aa suur yanga nanga, coima saa fa, ba bī u yaa-i cuoyuo-i. ² Nga uman duɔ suur baa dumelle-i, u yaa naatuɔntienɔ-i, u yaa āncīinanɔ-i. ³ Tūlmba suɔ ba tienɔ-i. Duɔ kã dε-i-na, uman niɛyan naatuɔŋgu-i u sire puur dumelle-i hā-yo, u tuɔ bī tūlmba-i ba yireiŋ-na ba da-ba-diei, ba ta ba hel. ⁴ Baŋ suɔ-yonɔ dumaanɔ-na, duɔ ji bī-ba ba hel hiere, u ta ba yaan-na aa ba cu-yo. ⁵ Nga da ba'a ba sa suɔ-ni, ba siε siε cu ŋ huon-nu. Baŋ'a ba sa suɔ ŋ yalle-i, da ŋ bī-ba, ba bir yan aa ta ba gbar-niε.»

⁶ Yesuŋ naan gbānalāan daaku-i, ba saa suɔ ku yunɔgu-i. ⁷ Wuɔ tiraa cira: «Yaan mi wan ninsonɔ-i baa-na: Muɔmei naatuɔŋgu dumelle-i. ⁸ Baman juɔ yaanga muɔmi-na hiere, cuobaa; ŋga tūlmba saa nu ba nunni-i. ⁹ Muɔmei dumelle-i. Uman duɔ suur baa dumelle-i, kutienɔ kuraa. U gbāa tuɔ suur aa tuɔ hel kuŋ dɔlaanu-yuɔ dumaa, aa u ka tuɔ da u niwuoni-i. ¹⁰ Cuoyuo jomman-yunɔgu yaa a ji cuo, sisɔ a ji ko, da ma'i bi sī a ji guɔla. Nga muɔmi juɔ da mi ji kor nelbiliemba-i ba waa ba fεreŋ nuɔ.

¹¹ «Da ŋ nu wuɔ āncīinafefeinɔ-i, u yaa muɔŋo-i. Uman ka hūu-ma ku u tūlmba maama-na, u yaa āncīinafefeinɔ-i. ¹² Da ba biε uman u tuɔ cen tūlmba-i, ba sa bī ufanɔ-i āncīinanɔ. Tūlmba-i fuɔ baamba sī; u taara gbeinɔ. Fuɔ temma-i, duɔ ji da jara jo, u gbar aa yan u jo ji bel u yufellen-wuonɔ-i ta. ¹³ Fuɔ juɔ duɔ ji taara gbeinɔ; tūlmba maama ce niε aa waa kpelle u huɔŋga-na? ¹⁴⁻¹⁵ Muɔmei āncīinafefein muɔŋo-i. Muɔ baa mi To-i in suɔ i-

naa dumaa, muo baa mi túlmba-i i bi suo i-naa dumεi. Aa mi hũyãa-ma da mi ku ba maama-na. ¹⁶ Túlmba namba bi dii baa-mi yanga nannga. Mi saaya mi kã ka nyaa-ba jo baa-ba tũuselle ji ce di diei aa añciinaŋo bi waa u diei. Da mi kã, ba ka nu mi nunŋu-i.

¹⁷ «Miŋ hũyãa-ma da mi ku mi túlmba maama-na aa da mi sire, ku ciε mi maama ta ma dɔlnu mi To-i. ¹⁸ Muo da mi saa siε, molo siε gbãa ko-mi. Ku dɔlaanu muomεi mi pã mi fεε. Ku fɔŋgũo dii-miε mi da mi ku aa sire. Mi To puɔraa-mi baa ma yaa-i.»

¹⁹ Yesuŋ waan mafamma-i, *Yuifubaa baa tiraa hel ba-naa honniŋ. ²⁰ Ba fɔŋgũo baa ta ba piye wuo: «Naacolŋ daa u yunŋu si dii! *Jina dii-yuo! Baa na ta na nu u nelma-i.» ²¹ Banan ba'a: «Jina duo waa moloŋo man nuo-i, u siε gbãa piye dumandε-i-na. Namaa daa jina ba nolŋo gbãa puur moloŋ yufienja wei?»

Yuifubaa-ba ctinaana Yesu-i

²² Waan-huonŋun juo hi, *Yuifubaa baa ta ba ce *Diilodubuo *migãaman-ponsaanŋu-i *Yerusalemu-i-na. ²³ Yesu wuo kã ka tuo wuora u biŋ *Salomɔ kukuruunŋu-na. ²⁴ Yuifubaa baa kã ka ciilã-yuo aa naa yuu-yo wuo: «ŋ ka kaala ŋ nelma-i baa-ye yaku-i? Da kuo Diilon ŋ pãa nunŋu-i wuo u ka saan *Konkortieno man u yaa nuonŋo-i, wan ninsonŋo-i baa-ye kε!»

²⁵ Yesu wuo cira: «Mi waan-ma baa-na cor tɪ, ŋga na saa hũu-ma. Miŋ ceŋ maman mi To yerre-na ma yaa pigãan mi sinni-i. ²⁶ ŋga nan'a naa sɪ mei túlŋ namaa, na saa hũu mi nelma-i. ²⁷ Mi suo mi

túlmba-i. Ba nu mi nelma-i aa ta ba nyaanu-mie. ²⁸ Mi há-ba cicēlma maŋ sa t̄ieŋ dede. Ba c̄eraa ba ku, aa molo sie gb̄aa h̄uu-ba mi wulaa. ²⁹ Mi To yaa háa-mi baa-ba, u f̄õŋḡũ j̄ienya nuamba-i hiere ba wuon̄o-i, a ce dumaan̄o-na, molo sie gb̄aa h̄uu u diei u wulaa. ³⁰ Muo baa mi To-i kuuduon̄gu yaa-i.»

³¹ Uŋ piiye dumaan̄o-na, Yuifubaa baa tiraa bīera t̄amp̄ēl̄eina da ba nan̄-yo. ³² Wuo gb̄ē-ba wuo: «Mi To cie mi ce nelfafamma b̄oi piḡaaŋ-na. Miŋ cie maman̄, na taara na nan̄-mi ko-mi hama-i yun̄-nu'i jebi?»

³³ Yuifubaa ba'a: «Niŋ cie nelfafamma maŋ, i saa cira i nan̄-ni mafamma maa-na; niŋ wuon̄raŋ ŋ bīena Diilon̄o yerre-i wuo nuo Diilon̄o nuo, ku'i cie yīe i nan̄-ni ko-ni.»

³⁴ Yesu wuo: «Ma nyeḡaaŋ na *ānj̄inamma-na wuo Diilon̄o cīera: *«Namaan̄o-i naa dii ŋaa Diilon̄o.»** ³⁵ Diilon̄o-nelmaŋ vii bamaŋ, Diilon̄o cīera wuo baa dii ŋaa Diilon̄o. I sie bi gb̄aa maar Diilon̄o-āndaan̄gu-i. ³⁶ Uŋ hielaa muomi maŋ puor-mi mi jo h̄iema-na, bige-i cie da mi cira Diilon̄o-Bieŋ muo, na'a mi bīena Diilon̄o yerre? ³⁷ Da kuo mi sa ce mi To maacemma, baa na h̄uu mi nelma-i. ³⁸ Nga da kuo mi ce ma yaa-i, h̄uȳaaŋ-maŋ. Da na fī'a na saa haa na nan̄ga mie, miŋ ceŋ maman̄, h̄uȳaaŋ-maŋ wuo Diilon̄o-maacemma; ku yaa na ka suo wuo mi To dii baa-mi aa mi bi waa baa-yo.»

³⁹ Uŋ waan̄ mafamma-i, Yuifubaa baa tiraa sire wuo ba bel-o. Wuo kor ba wulaa.

⁴⁰ Ku huon̄gu-na, Yesu wuo bir k̄ā *Yurdē bomborre nande-na, dii Ns̄aaŋ taa u *batisen̄

* **10:34** Gb̄eliemaŋ-nal̄aaŋgu (Psaume) 82.6

nuɔmba-i kusuɔŋ-nu, ka t̄iena da huɔŋgu cellɛ.
 41 Nuɔŋ baa k̄ɔl ba-naa nyaa u huɔŋ-nu. Ba taa ba
 piiye wuɔ: «Nsáaŋ siire, u saa ce himma dede. Nga
 uŋ waan̄ŋ maaŋ hiere naacol̄ŋ daayo k̄uŋgu-na,
 ninsoŋo.»

42 Nuɔmba bɔi h̄ȳȳaa Yesu nelma-i terien̄gu
 fan̄gu-na.

11

Lasaar kuliŋgu-i

1-2 Yesu j̄ien̄ŋo nan̄ŋo waa Betani-i-na ba taa ba b̄i-
 yo Lasaar. U t̄uɔbaa-ba waa ba h̄ai: Ba taa ba b̄i
 unan̄ŋo-i Marti aa b̄i unan̄ŋo-i Maari. Maari fan̄ŋo yaa
 naa k̄uɔna natikolo-h̄umma-i Itien̄ŋo gbeini-na aa
 naa hurre-niɛ baa u yukuɔs̄inni-i.*

Lasaar wuɔ ji cii jarma-na. 3 U t̄uɔbaa-ba puɔr
 ba ka wan̄ŋ baa Yesu-i wuɔ u j̄ien̄ŋo jan̄. 4 Ban̄ŋ waan̄-
 ma, Yesu wuɔ cira: «Jan̄ŋ daama saa jo da ma ji ko
 Lasaar, nga ma juɔ da ma ji ce Diilon̄ŋo-i bɔi baa u
 Biɛŋo-i hiere.»

5 Lasaar baa u t̄uɔbaa-ba-i, ba maama taa ma
 dɔlnu Yesu-i ma cor. 6 Ban̄ŋ t̄uɔnu-yuɔ wuɔ Lasaar
 si dii h̄inni, wuɔ yan̄ŋ yinni h̄ai cor 7 aa naa suɔ gbɛ
 u *h̄aal̄abiembra-i wuɔ: «I ka bir k̄a *Yude-i-na.»

8 U h̄aal̄abiembra cira: «H̄aal̄atie, ma s̄i
 *Yuifubaa-ba taa ba taara ba nan̄ŋ-ni baa
 t̄amp̄el̄eiŋa ko-ni terien̄gu fan̄gu-na kɛ? Ku saa
 bi da yinni yogo aa ŋ'a i bir k̄a!»

9 Yesu wuɔ nan̄ŋ gb̄anal̄aaŋ daaku-i baa-ba wuɔ:
 «Ma s̄i l̄erbaa c̄incieluo ba h̄ai dii b̄aan̄gu-na kɛ? Da
 ŋ ta ŋ wuɔ b̄aan̄gu-na, ŋ sa tis̄iŋ ŋ ferɛ dumaa, 10 nga

* 11:1-2 Nsáa 12.3

da η ta η wuɔ isuɔŋgu-na, cecer maa sí, η sa gbãŋ aa tisiŋ η fεrε.»

¹¹ Uŋ waan mafamma-i, wuɔ cira: «I j̄iɛŋo-i Lasaar yaa kuraa duɔfũŋ, mi ka kã ka piŋ-yo.»

¹² U hãalãbiemba cira: «Da kuɔ u kuraa duɔfũŋ, yan-yo fafalmu ka da-yuɔ.»

¹³ Yesu taa u taara u wan Lasaar kuliingu maama yaa baa-ba dumaanɔ-na, ŋga ba saa suɔ. Bafamba daa niε sí u wan duɔfũgbãŋgbãlãmmuŋ maama.

¹⁴ Ban'a ba saa suɔ Yesu nelma yaanɔga-i dumaanɔ-na, wuɔ naa wuɔ wan-ma gbar-ma baa-ba wuɔ Lasaar jarma yaraa-yo. ¹⁵ Aa naa cira: «Uŋ'a u saa ku mi caan-nu, ku dɔlaanu-miε cor. Ku ka kãyã-nei na haa na nanɔga-i miε fafamma. Siiren i ka ne kun yen dii dumaa.»

¹⁶ U hãalãbilonɔ nanɔ waa, ba taa ba bi-yo Toma, Girekibaa ba'a Didimu; ku yunɔgu yaa wuɔ piεbaa. Fuɔ wuɔ gbẽ u nahãalãbiemba namba-i wuɔ: «Yaan i kã, da ku ka waa kuliingu, i bi ku baa Itienɔ-i hierε.»

Yesu yaa cicɛlma tienɔ-i

¹⁷ Yesuŋ kãa ka hi, wuɔ nu wuɔ ban fuuri-iye Lasaar u yinni naa yaa waa yiingu fanɔgu-na.

¹⁸ Betani-i baa *Yerusalemu-i ku saa yu kilobaa-ba siei, ¹⁹ a ce dumaanɔ-na, *Yuifubaa bɔi baa hilaa kã da ba ka jaal kuliingu-i.

²⁰ Martiŋ juɔ nu wuɔ Yesu jo dii, wuɔ sire tuɔ jãrã-yuɔ aa naa yan Maari yaa t̄ena dumelle-na baa niraamba-i. ²¹ Uŋ kaa hi, wuɔ gbẽ Yesu-i wuɔ: «Itie, kuɔ nii naa waa, mi tũɔ naa saa ku. ²² Ŋga mi suyaa miε niŋ yen terienɔgu man nuɔ-i fiefie-i-na, da η cãrã kuman Diilonɔ wulaa, u ka hã-ni baa-ku.»

²³ Yesu wuɔ cira: «ŋ tũɔ ka sire.»

²⁴ Marti wuɔ cira: «Mi suyaa miɛ miwaanjo tĩmman-yyĩngu-na, kuonj da ba ji ta ba sire, u ka sire.»

²⁵ Yesu wuɔ cira: «Muɔmei siirenj kuomba-i aa muɔmei cicɛlma-i. Umanj duɔ haa u nanja miɛ, duɔ fie ku, u ka sire. ²⁶ Aa umanj duɔ haa u nanja miɛ, u cɛraa u ku; ku yunju yaa wuɔ u daa cicɛlma manj sa tĩɛnj dede-i. Nj hũyãa mafamma-i wei?»

²⁷ Marti wuɔ: «Itie, mi hũyãa-ma. Mi hũyãa-ma wuɔ *Konjortienjo manj naa saaya u jo, u yaa nuɔŋo-i. Nuɔnei Diilonj-Bienj nuɔŋo-i.»

²⁸ Martinj waanj mafamma-i, wuɔ ta kũnj. Unj kaa hi, wuɔ cuo bĩ Maari-i a wanj baa-yo wuɔ: «Hãalãtienjo juɔ; wuɔ mi ji wanj baa-ni ŋ kã u wu-laa.»

²⁹ Maarinj nuɔ mafamma-i, wuɔ pãnj sire baa gbarunju tuɔ kã Yesu wulaa. ³⁰ Yesu wuɔ sa hi suur nellenj-huɔŋga-na yogo, Martinj kãa ka da-yo terienju manj nuɔ-i, u waa yogo kusuɔnj-nu'i.

³¹ Yuifubaa-ba manj waa ta ba ce jaalunju-i, banj juɔ da Maari tãanu hel dumaanjo-na, baa sire cu u huonj-nu wuɔ sĩ u kã tɔɛŋo cĩncorre'i nuɔ-i duɔ ka kaal. ³² Wuɔ kã ka hel Yesu terienju-na. Unj kaa'a u ne da Yesu-i, wuɔ kã ka dũuna u yaannga-na aa naa cira: «Itie, kuɔ nii naa waa, mi tũɔ naa saa ku.»

³³ Aa pãnj haa u nammu-i u yun-nu. Bamanj naa kãa baa-yo, baa bi kã ba ta ba kaal hierie.

Yesunj daa banj kaal dumaanjo-na, u huonj kaa pãnj kũɔl. ³⁴ Wuɔ yuu-ba wuɔ: «Na fuuriiye-yuɔ hie?»

Baa cira: «Itie, jo i ta i ka pigãanj-ni baa terienju-i.» ³⁵ Yesu wuɔ pãnj donj tuɔ kaal.

³⁶ Yuifubaa baa ta ba piiye baa ba-naa wuɔ: «Na

saa da, kuloŋo maama taa ma dólnu-yuó de!»
³⁷ Banan̄ baa ta ba piiye wuó: «Ma sí u yaa puurii yiron̄o yufien̄a-i ké? Bige-i cie u saa cie Lasaar baa ku?»

³⁸ Yesu huon̄gan̄ ŋa naa gbuu kūól dumaan̄o-na, wuó ká ba ká cínorre terien̄gu-na. Di waa tãmpẽfuon̄-nu aa ba ce tãmpẽlle suuye di nun̄gu-i. Ban̄ kaa hi, ³⁹ wuó cira: «Halaan̄ tãmpẽlle-i!»

Marti wuó cira: «Itie, u yinni naa yaa de-i un̄ fuuriye; u ka don̄ tuó hũn̄ dii.»

⁴⁰ Yesu wuó cira: «Marti, ma sí mi waan̄-ma baa-ni miε da ŋ haa ŋ nan̄ga miε ŋ ka da Diilon̄ un̄ hii dumaa ké?»

⁴¹ Baa halan̄ tãmpẽlle-i. Yesu wuó tã u yun̄gu-i doro aa naa cira: «Baba, nin̄ nuó mi nun̄gu-i mi jaal-ni bói. ⁴² Mi suyaa miε ŋ sa yagar mi nun̄gu-i, ŋga baman̄ dii mi caan̄gu-na mi piiye ba yaa da ba suó wuó nuon̄ei puóraa-mi.» ⁴³ Un̄ waan̄ mafamma-i, wuó piiye da gbagaga wuó: «Lasaar, sire ŋ hel ŋ jo bande!» ⁴⁴ Kulon̄ wuó hel jo; u gbeini fiɛnya baa u nammu-i hiere ka hel baa u yun̄gu-i. Yesu wuó cira: «Firiin̄-yon̄ aa na yan̄ u ká!»

Ba taara ba ko Yesu-i

(Matie 26.1-5; Marke 14.1-2; Like 22.1-2)

⁴⁵ *Yuifubaa bói baa kãa Maari ba terien̄gu-na da ba ka jaal ba tũó kuliin̄gu-i. Ban̄ juó da Yesu cie nel daama-i, ba fõngũó baa hũu u maama-i. ⁴⁶ Banan̄ baa bir yan̄ aa ká ka tũnu *Faris̄iebaa-ba-i baa un̄ cie maman̄. ⁴⁷ Ban̄ tũonu-bei dumaan̄o-na, *Dilijigãntaamba yuntaamba-i baa Faris̄iebaa baa tigiin̄ *nellentaamba-i aa naa cira: «Naacol̄n̄ daa u wuóra u ce himma bói, i ka ce niε? ⁴⁸ Diε bi yan̄ u cor tuó ce, nuamba-i hiere ba ka cu u huon̄-nu. Da

ŋ bi da ba cuu u huon-nu, *Oromebaa-ba ka jo ji muonu i *Diilodubuɔ-i aa ko-ye hiere.»

⁴⁹ Unanɔ waa ba hɔlma-na, ba taa ba bi-yo Kayifu. U yaa waa *Diilojigāntaamba yuntienɔ-i belle fande-na. Fuɔ wuɔ cira: «Na sa suɔ ku yaanɔga-i de!

⁵⁰ Na saa suɔ wuɔ nelduɔŋ duɔ ku a kor nelle-i hiere ku bɔyaa nelle da di muonu wei?»

⁵¹ Kayifun waan nelma man daama-i fuɔ maawamma si. Un waa Diilojigāntaamba yuntienɔ-i belle fande-na dumaanɔ-na, Diilonɔ yaa diyaa-ma u nunɔgu-na, wuɔ Yesu yaa saaya u ku Yuifubaa-ba maama-na ⁵² aa bi ku tigiin Diilon-bisāimba man dii hienɔgu-na a ce-ba kuuduɔŋgu. ⁵³ Yinduɔŋgu fanɔgu-na, Yuifu ba yuntaan baa yieramei wuɔ fuɔ ba ko Yesu-i. ⁵⁴ Ban puu mafamma-i, Yesu wuɔ yan-ba aa tuɔ fuo u hel. Duɔ hel u sa yan ba da-yo. Ku huonɔgu-na, wuɔ ji ta baa u *hāalābiemba-i ka tiena nelle nande-na ba bi-de Eframu, di saa maa baa hiekuraanɔgu-i.

⁵⁵ *Korsinni timman-ponsaanɔŋ juɔ piɛ, *Yuifubaa baa jānu ba-naa da bāmbāale *Yerusalemu-i-na da ba tigiin ba fere a saa baa ba Diilon-hūmelle-i aa ponsaanɔ suɔ da ku hi.

⁵⁶ Nuɔmban juɔ dumaanɔ-na, baa ta ba taara Yesu-i Diilodubuɔ dumelle huonɔga-na, ba sa da-yo ba da-yo. Baa ta ba piye wuɔ: «Na yuu ba'a naacoln daayo ka jo ponsaan daaku-na wei?» ⁵⁷ A ne da Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa Farisēbaa-ba naa wan baa nuɔmba-i wuɔ uman duɔ suɔ un yen kusuon-nu, kutienɔ pigān-ba baa-yo ba ka bel-o.

*Maari kúna natikolo-húmma Yesu gbeini-na
(Matie 26.6-13; Marke 14.3-9)*

¹ *Kòrsinni timman-ponsaanḡuḡ juo t̄ie yinni niediei aa da ku hi, Yesu wuó ká Lasaarbaa-ba wulaa dii Betani-i-na. Lasaar faḡo yaa naa kuu aa Yesu wuó sire-yuó. ² Uḡ káa, baa haa bituḡḡu u yerreḡ. Marti yaa cie niiwuoni-i aa bie há-ba. Lasaar waa baa-ba tuó wuo. ³ Maari wuó bie natikolo naḡo-i litiri boluḡḡu, a kúnna Yesu gbeini-na aa ce u yukuóḡsinni-i hurre-niε. Natikolo faḡo-i baa cie-yo baa *naar-yómma ma kula. U sully waa kpelle. Wuó sire nyaayá d̄uḡḡu-i. ⁴ Yesu *háalábilonḡo manḡ ba naḡ b̄iḡ-yoḡ *Yuda-Isikaro-i, umanḡ juo hel Yesu huḡḡu-na, wuó cira: ⁵ «Natikolo daayo naa gbáa da *deniebaa nuóḡḡo komuḡḡa ndii. Bige-i cie u saa yanḡ i suor-o a há s̄untaamba baa gbeinḡa faḡa-i?» ⁶ Ku saa ce ḡaa s̄untaamba hujarre waa-yuó ku'i cie u tuó wanḡ mafamma-i de! U taa u wanḡ-ma baa u huóya-maama. U yaa taa u tiera ba gbeinḡa-i, a ne da u taa u cuo; a ce dumaanḡo-na u taa u dii u nanḡa-i yei.

⁷ Uḡ waanḡ mafamma-i, Yesu wuó cira: «Yuda, yanḡ cieḡo fiisa! U kúna natikolo daayo-i miε tuó cie mi kuliinḡu yaa-i. ⁸ S̄untaamba dii baa-na báanḡu-i baa isuḡḡu-i, ḡga muómi siε t̄iena baa-na gbula.»

Nuómba gbagbarra Yesu huḡḡu-nu

⁹ *Yuifubaa-banḡ juo nu wuó Yesu juo dii Betani-i-na, baa sire kaal ba-naa ká da ba ka ne-yo aa bi ne Lasaar. ¹⁰ *Diilojigántaamba yuntaanḡ baa

sire wuɔ ba ko Lasaar ¹¹ wuɔ u siremma ciε Yui-fubaa bɔi nanna ba b̄incuɔŋ-h̄umelle-i aa h̄uu Yesu maama-i.

*Yesu suurma-i Yerusalemu-i-na
(Matie 21.1-11; Marke 11.1-11; Like 19.28-40)*

¹² Ku cuo kaala-i-na, nelp̄ungu maŋ naa juɔ *Yerusalemu-i-na da ba ji ce *k̄ars̄inni t̄immaŋ-ponsaan̄gu-i, baa nu-ma hiere ka saa wuɔ Yesu jo dii. ¹³ Baa sire kar nampurni ta ba k̄a da ba ka j̄ar̄a-yuɔ. Ba taa ba h̄al wuɔ:

«Diilon̄o temma si dii!

Itien̄ uŋ saan̄ umaŋ jo, Diilo baa-yo!

Diilo baa *Isirah̄el-baamba nellentien̄o-i!»*

¹⁴ Yesuŋ jon̄ h̄umelle-na, wuɔ ji da kak̄umuɔ nan̄o-i, wuɔ bel-o nyuḡuŋ. Ma bi nyeḡaan̄ dumei Diilon̄-nelma-na wuɔ:

¹⁵ «*Sinyotaan̄ namaa, baa na tie holle.

Nien̄, na nellentien̄o'i juɔŋ daayo na wulaa.

U nyuḡaan̄ t̄iena kak̄umbilon̄-na.»†

¹⁶ Nel daaman̄ taa ma ce huɔŋgu maŋ nuɔ-i, u *h̄aal̄abiemba saa naa suɔ ma yaan̄ga-i. Yesuŋ juɔ nyuḡuŋ k̄a d̄or̄o-i-na, maa suɔ t̄ien̄u-bei wuɔ *Diilop̄ɔpuɔrbiemban̄ waan̄ maman̄ u k̄uŋgu-na, ma yaa taa ma ce-yuɔ dumaan̄o-na.

¹⁷ Baman̄ waa hiere da uŋ siire Lasaar dumaa, baa ta ba wan̄-ma baa nuɔmba-i. ¹⁸ Nuɔmban̄ nuɔ gb̄εε daayo maama-i, baa k̄uɔl ba-naa ta ba jo u wulaa. ¹⁹ *Faris̄iebaa baa ta ba piiye baa ba-naa wuɔ: «Ma s̄i na daa ke? Nuɔmba-i hiere baa dii u huon̄-nu; ma maaraa-na na gb̄aa ce b̄in̄k̄uŋgu!»

* **12:13** Gbeliem̄an̄-nal̄aan̄gu (Psaume) 25.26 † **12:15** Sakari (Zacharie) 9.9

Yesu waŋ u kuliŋgu maama

²⁰ Bamaŋ naa juo *Yerusalemu-i-na da ba ji jaal Diilonjo-i ponsaanŋu-na, Girɛkibaa-ba bi waa-bei. ²¹ Baa kã ka ta ba piiye baa Filipu-i wuo: «I taara diɛ piiye baa Yesu-i.» Filipu waa Yesu *hãalãbilonjo. U taa u hel Betisada dii *Galile mara nuo. ²² Filipu wuo kã ka tũnu Andere. Baa sire ba hãi-i-na ka hi Yesu-i baa-ma. ²³ Yesu wuo cira: «*Molon-Bieŋo uŋ ka da yerre huonŋu maŋ nuo-i, ku yaa hii daaku-i.» ²⁴ Aa naa cira: «Yaan mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Da ŋ da dɔbelle saa suur hɛma-na a hɔr, di bi tɛ di diei yaa-i; ŋga da di suur hɛma-na a hɔr, ŋ da di diyaa bieŋa bɔi. ²⁵ Uman duo tuo dɔl u fere, kutienjo ka kɔsuon u fere; ŋga uman duo hiel u nanŋa u feron nuo miwaan daayo-na, kutienjo ka da cicɛlma maŋ sa tɛŋ dede-i. ²⁶ Uman duo tuo taara duo ce mi cãarãŋo, kutienjo saaya u tuo nyaanu-mie. Muo da mi waa kusuon-nu, mi cãarãŋo ka bi waa kusuon-nu'i. Mi To ka ce mi cãarãŋo ce bɔi.

²⁷ «Min yen terienŋu maŋ nuo-i fiefie-i-na, mi huonŋa si dii huonŋa. Mi sa suo min ka waŋ maman baa mi To-i. Mi juo yaahuolo daayo maama yaa nuo-i, mi sie bi sie cira u kor-mi yuo.» ²⁸ Aa naa cira: «Baba, ce ŋ yerre ce bɔi!» Uŋ waan mafamma-i, baa nu molo piiye dɔrɔ-i-na wuo: «Mi cie mi yerre ce bɔi tɛ, mi ka tiraa ce di ce bɔi.» ²⁹ Bamaŋ waa nu molon daa uŋ piiye, baa ta ba piiye wuo: «Diilonjo'i naaraa!» Banaŋ ba'a: «*Dɔrɔpɔpɔrbilonjo'i piiye baa-yo!»

³⁰ Yesu wuo gbɛ-ba wuo: «Molon daa u saa piiye mei maa-na, u piiye namaa maa-na. ³¹ Fiefie yaa

Diilonjo ka pigãan nelbiliemba-i u jãyãmma-i. Kun hii terienju man fiεfiε-i, Diilonjo ka donya miwaan daayo tienjo-i‡. ³² Aa da ba ji haa-mi dɔrɔ, mi ka fa nelbiliemba-i hiere piε-ba mi caan-nu.»

³³ Yesu waan nel daama-i a pigãan unj ka ku kuliingu man. ³⁴ Nuonj baa cira: «*Ånjĩnamma ciεra wuɔ Diilonj unj pãa nunju-i wuɔ u ka saan *Konkortienjo man, u sa ku dede. Ma da niε nanja Molon-Bienjo gbĩε ba haa-yo dɔrɔ? Ma diei ma hãĩ Molon-Bienjo yaa hai molonjo-i?»

³⁵ Yesu wuɔ gbẽ-ba wuɔ: «Fitĩnuɔ dii baa-na yogo, nga u siε cɔ. Terienju fanju-na, wuɔsaangu man dii na gbeini-na, siirenj na ce-ku, ku yaa na ka hi baa cecerma-i. Na saa da, da nj ta nj wuɔ kukulma-na nj sa suɔ ninj kãnj kusuon-nu. ³⁶ Da na ta na taara na waa cecerma-na, fitĩnuonj yenj baa-na huonju man nuɔ-i, haan na nanja yuɔ huonju fanju'i nuɔ-i.»

Yesunj waan mafamma-i, wuɔ hel ba hɔlma-na ka fuo.

Yuifubaa-ba saa hũu Yesu nelma-i

³⁷ Yesunj fiε ce gberε-weima bɔi *Yuifubaa-ba yufelle-na, molo saa hũu u nelma-i. ³⁸ Diilonj unj puɔraa *Isayinj wanj mamanj, ma'i sɪ daama-i wei? Isayi ciεra wuɔ:

«*Itie, nj daa hai molonjo-i hũyãa i nelma-i?*

Nj pigãan hai molonjo-i wuɔ nj hii?» §

³⁹ Kumanj ciε ba siε gbãa hũu-ma, Isayi bi waan-ma. U ciεra wuɔ: «Diilonjo ciεra:

⁴⁰ *«Mi ciε-ba yiriemba,*

a ce ba baa ta ba da baa ba yufienja-i.

‡ **12:31** Miwaan daayo tienjo yaa *Sitãni-i. § **12:38** Isayi (Ésaie) 53.1

*Mi guɔlaa ba ánjɔguɔma-i,
a ce ba baa ta ba suɔ nelma yaanɔga-i.
Ku'i ciɛ ba siɛ gbáa hũu mi nelma-i aa jo mi ji sire-bei
ba jarma-na.»**

⁴¹ Isayi naa fara da Yesu bɔbɔima-i ku'i ciɛ u piiye nel daama-i. U waan Yesu maama'i dumaanɔ-na.

⁴² *Yuifu ba yuntaamba famba fɛɛɛ-i, ba fɔŋgũɔ baa hũyáa Yesu nelma-i, ŋga baa káalá *Farisíɛbaa-ba-i wuɔ da ba wan-ma, ba ka nyaa-ba *Diilonelháaládũŋgu-na. ⁴³ Bafamba wulaa, bɔlbɔl nelbiliemba dɔl-ba aa Diilonɔ bigaan-ba.

Yesu jomman-yiinggu-i

⁴⁴ Ku huonɔgu-na, Yesu wuɔ tuɔ piiye baa nuamba-i da gbagaga wuɔ: «Uman duɔ hũu mi nelma-i, kutienɔ saa hũu mei nelma, u hũyáa uman puɔraa-mi u nelma. ⁴⁵ Da ŋ da muɔŋo-i, ŋ daa uman puɔraa-mi. ⁴⁶ Muɔmi dii ŋaa fitnuɔ. Mi juɔ híɛma-na miɛ uman duɔ hũu mi maama-i, kutienɔ baa tíɛ kukulma-na. ⁴⁷ Mi saa jo da mi ji gán baa nelbiliemba-i, mi juɔ da mi ji kor-ba; a ce dumaanɔ-na, uman duɔ nu mi nelma-i aa yagar ma hũmelle wuɔsaangu-i, mei sa gán baa-yo. ⁴⁸ Uman duɔ cína-miɛ baa mi nelma-i hiere, kutienɔ daa muotienɔ u fɛɛɛɛ nuɔ tí. Min waan nelma man baa-yo, ma'i ka gán baa-yo miwaanɔ timman-yiinggu-na. ⁴⁹ Hama-i nuɔ-i? Mi sa wan mei kusũŋ-maama. Mi To yaa puɔraa-mi, aa min gbíɛ mi wan maman hiere, u pigaan-mi baa-ma u fɛɛɛ. ⁵⁰ Aa mi suyaa miɛ un waan maman baa-mi, ma yaa diyaan nelien nuɔŋo-i cicɛlman-hũmelle-na. A

* **12:40** Isayi (Ésaie) 6.10

ce dumaanjo-na unj waanj-ma baa-mi dumaa, mi bi waanj-ma dumei.»

13

Yesu saaraaya u haalabiemba gbeini-i

¹ *Korsinni timmanj-ponsaanju waa njaa bisinj ku temma. Nyunjo ku temma-i, Yesu wuo suɔ wuo u tammanj-huonju hii ti duɔ kã Tuonjo wulaa. Bamanj waa baa-yo hieema-na, ba maama taa ma dolnu-yuo. U dolaa-ba a ji hi u tamma. ² Ku isunju-na, baa tiena ta ba wuo niwuoni-i. A ne da huonju fanju-na, *Sitani naa dii-ma ti *Yuda huonja-na wuo u hel Yesu huonju-na. Yuda to yaa Simo-Isikaro-i. ³ Nga Yesu wuo suyaa wuo fuɔ ferε hilaa Diilonj-terienj-nu jo, aa u ka bir kã u wulaa. Aa tiraa suɔ wuo u To birii weima-i hierε hã-yo. ⁴ Wuo sire jukalaanju-na a hiel u jonjoruo-i aa bie kompanja nanja pɛyɛ u negelle-i. ⁵ Unj cie mafamma-i, wuo bie binjkuonju a dii humma tuɔ saara u *haalabiemba gbeini-i aa tuɔ hurre-nie baa kompanja manj u negelle-na. ⁶ Unj kaa hi Simo-Pier, Simo-Pier wuo gbɛ-yo wuo: «Itie, nanj sie gbãa saara mei gbeini-i.»

⁷ Yesu wuo: «Pier, minj ceñ kumanj daaku-i nj sie gbãa suɔ ku yunju-i nyunjo-i-na, nga yiingu dii baa yiingu nj ka suɔ-ku.»

⁸ Pier wuo: «Mi sie sie aa yanj nuɔ nj saara mi gbeini-i!»

Yesu wuo: «Da nj saa yanj mi saara-nie, nj suɔ kerre nj nunju sɪ baa-mi weima-na!»

⁹ Simo-Pier wuo: «Da ma waa dumaanjo-na, saara-nie aa nj saara baa mi nammu-i baa mi yunju-i hierε.»

10 Yesu wuɔ: «Umaŋ duɔ ce hũmma-i u ne welewele hiere, u kuɔŋ, u saara u fεε ce niε? Mi saa yagar-ma u gbeini. Namaa na kuɔŋ, ŋga na hieroŋo sí.» 11 Uu naa suɔ umaŋ ka hel u huoŋgu-na ku'i ciε wuɔ ba saa koŋ hiere.

12 Uŋ juɔ saara ba gbeini-i tí, wuɔ biε u joŋgoruo-i dii, aa kā ka tíena u muntíenammu-na aa cira: «Miŋ ciε kumaŋ nei daaku-i, na suyaa ku yuŋgu-i wεi? 13 Da na ce na ta na bí-mi wuɔ: «Hǎalátie.» Kuniε na'a: «Itie.» Ma dɔlaa-na; na saa kar coima. 14 Muɔmi maŋ na Tien muɔ baa na hǎalátien muɔ, da mi saara na gbeini-i, namaa na saaya na bi ta na saara na-naa gbeini. 15 Mi pigǎaŋ-na nelma'i. Taa na ce ku yaa-i na hɔlma-na. 16 Yaan mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Maacembiloŋo sa maar u yuntieno-i, aa pɔpuɔrbiloŋo sa maar umaŋ puɔraa-yo. 17 Da kuɔ na saa naa suɔ-ma, fiεfiε-i-na na suyaa-ma. Da na wuɔ ma hũmelle-i, na yunni dɔlaa.

18 «Da na da mi piiye dε-i-na, mi sa gbě na hieroŋo. Mi suɔ miŋ fiεlaa bamaŋ. Ŋga ma-maŋ nyεgǎaŋ Diiloŋ-nelma-na, ma gbíε ma ce. Ma nyεgǎaŋ wuɔ: «Umaŋ taa u wuo baa-mi kaladuŋgu-na, u birii tuɔ gǎŋ baa-mi.»*

19 Mi ka wuɔya waŋ-ma baa-na aa ma suɔ da ma ce; ku yaa da ma ji ce, na ka hũu-ma wuɔ umaŋ dii gbula u yaa muɔŋo-i. 20 Yaan mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Umaŋ duɔ bel mi pɔpuɔrbiloŋo-i fafamma, kutieno bilaa muɔmεi; aa umaŋ duɔ bel muɔŋo-i fafamma, u bilaa umaŋ puɔraa-mi.»

Yesu firiiye Yuda-i

* 13:18 Gbéliemaŋ-nalǎaŋgu (Psaume) 41.10

21 Yesuŋ waan mafamma-i, u huonŋa pāŋ kūl. Wuɔ cira: «Mi siɛ fuo-ma nei: Na hɔlma-na, unaa ka hel mi huon-nu.»

22 *Hāalābieŋ baa bir ta ba ne ba-naa aa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «U gbē hai?» 23 Hāalābilonŋo man maama-i taa ma dɔlnu Yesu-i ma yan, u waa tɛna u caanŋu-na. 24 Simɔ-Piɛr wuɔ piye baa-yo baa u nanŋa, wuɔ u yuu-yo u gbē hai? 25 Hāalābilonŋ wuɔ miɛl cira: «Itie, ŋ gbē hai moloŋo-i?»

26 Yesu wuɔ cira: «Da mi nafiye *buruo-i hā uman, u yaa-i.» Aa naa bɔl buruo-i a nafiye hā *Yuda-Isikaro. 27 Yudan hūyāa buruo-i, *Sitāni wuɔ pāŋ sire-yuɔ. Yesu wuɔ cira: «Yuda, sire ŋ ce niŋ saaya ŋ ce maman, baa sere baa-ma!»

28 Baman waa hiere juwuoterienŋu-na ba saa suɔ u nelma yaanŋa-i. 29 Yudan taa u tiera ba gbeŋa-i, banamba da niɛ sɪ Yesu taara u ka sāa ban saaya ba ce ponsaanŋu-i baa niman, sisɔ wuɔ u ka hā sūntaamba-i bɪŋkūŋu. 30 Yudan hūyāa buruo-i dumaanŋo-na, wuɔ pāŋ sire hel. Ku waa isuonŋu.

Taa na dɔl na-naa

31 *Yudan hilaa, Yesu wuɔ cira: «Fiɛfiɛ-i-na, nuamba daa *Molon-Bienŋo bɔbɔima-i baa Diilonŋo maama-i Molon-Bienŋo-na. 32 [Uŋ ciɛ ba da Diilonŋo bɔbɔima-i yuɔ,] ku siɛ vaaya, Diilonŋo ka bi ce ba da Molon-Bienŋo maama-i fuo-i-na.» 33 Aa naa cira: «Mi jēnaan namaa, mi yinni saa tiraa tɛ bɔi na hɔlma-na. Na ka taara-miɛ na siɛ da-mi. Miŋ taa mi wan maman baa *Yuifubaa-ba-i, mi wan-ma baa namei fiɛfiɛ-i-na: «Miŋ kāŋ kusuon-nu, na siɛ gbāa kã.» 34 Mi ka hā-na nelfɛɛmma aa suɔ ta. Nelfɛɛmma famma yaa daama: Taa na dɔl na-naa. Muɔ miŋ

dɔ́lɔ́a-na dumaa, taa na dɔ́l na-naa dumɛi. ³⁵ Da na ta na dɔ́l na-naa, nuɔ́mba ka suɔ́ ku yaa nuɔ́-i wuɔ́ meɪ baan̄ namaa.»

³⁶ Simɔ́-Pier wuɔ́ cira: «Itie, η kã hie?»

Yesu wuɔ́ cira: «Pier, min̄ kãη kusuɔ́η-nu, η sie gbãa kã baa-mi fiεfiε-i-na, ηga η ka ta η jo huon̄-nu.»

³⁷ Simɔ́-Pier wuɔ́ cira: «Itie, bige-i dii fiεfiε-i-na aa η'a mi sie gbãa kã baa-ni? Da mi fiε'a mi ka ku nan̄ maama-na, weɪma sí.»

³⁸ Yesu wuɔ́ cira: «η ka sie ku meɪ maama-na ninsoŋo wei? Ne! Yan̄ mi wan̄ ninsoŋo-i baa-ni: Kɔ́hɔ́ldiélãŋo sie hi bu, η ka ciina-mie da i siei wuɔ́ nan̄ sa suɔ́-mi.»

14

Da η da Yesu-i η daa Diilon̄o yaa-i

¹ Ku huon̄gu-na, Yesu wuɔ́ cira: «Baa na yan̄ na hɔ́mmu cu. Yaan̄ aa na haa na nan̄ga-i Diilon̄o-na baa muɔ́mi-na. ² Munt̄ienammu bɔ́i dii mi To dumelle-na. Kuɔ́ munt̄ienammu saa naa waa, mii naa waa hie wuɔ́ mi ka tigiin̄ munt̄ienammu cie-na? ³ Da mi kã ka tigiin̄ na munt̄ienammu-i tí, mi ka bir ji biε-na na ka tiεna mi caan̄-nu.» ⁴ Aa naa cira: «Min̄ kãη kusuɔ́η-nu na sa bi yan̄ ku hũmelle-i suɔ́ma.»

⁵ Toma wuɔ́ cira: «Itie, i sa suɔ́ nin̄ kãη kusuɔ́η-nu, i ce niε gbãa suɔ́ ku hũmelle-i?»

⁶ Yesu wuɔ́: «Muɔ́meɪ hũmelle-i, muɔ́meɪ ninsoŋo-i aa muɔ́meɪ cicɛlma-i. Molo sie gbãa kã mi To wulaa ni kutien̄o saa cor baa muɔ́. ⁷ Da na suɔ́ muɔ́ηo-i, na ka suɔ́ mi To-i. Nga fiεfiε-i-na, na suyaa-yo aa na daa-yo.»

⁸ Filipu wuɔ cira: «Itie, da η pigãañ-ye η To-i i sie tiraa yuu-ni baa weima.»

⁹ Yesu wuɔ: «Filipu, mi bãañgu cuɔ baa-na, aa nan̄ waa yogo nan̄ sa suɔ-mi! Da η da muɔño-i, η daa mi To yaa-i; ku ce nie η'a mi pigãañ-na mi To-i?

¹⁰ N̄ saa hũu-ma wuɔ muɔ baa mi To-i kuuduɔngu yaa-i wei? Miñ wan̄ nelma man̄ baa-na, mei huɔya-maama sí. In̄ yeȳ kuuduɔngu baa mi To-i, u'i ciɛñ u fɛɛñ maacemma. ¹¹ Da mi cira muɔ baa mi To-i kuuduɔngu yaa-i, na saaya na hũu-ma wuɔ ninsoño. Da kuɔ coima, na sa ne miñ ceñ maman̄ wei? ¹² Yaan̄ mi wan̄ ninsoño-i baa-na, miñ ceñ maman̄ daama-i, umañ duɔ haa u nan̄ga miɛ, u gbãa ce ma temma. Aa ji da miñ kãñ mi To wulaa dɛ-i-na, kutien̄o gbãa ce maman̄ maaraa daama-i yere. ¹³ Da na cãrã b̄ñkũngu b̄ñkũngu, aa b̄i mi yerre-i, mi ka ce-ku hã-na a ce mi To ce b̄oi. ¹⁴ Da na cãrã kuman̄ aa b̄i mi yerre-i, mi ka ce-ku hã-na.»

Yesu wan̄ u hortien̄o maama

¹⁵ «Da kuɔ mi maama dɔlnu-nei, na ka vaa na fɛɛ ta na ce miñ waan̄ maman̄ baa-na. ¹⁶ Mi ka wan̄ baa mi To-i u hã-na kakãyãtien̄o u ji t̄ie baa-na gbula. ¹⁷ Kakãyãtien̄o fan̄o yaa *Diilon̄-Yalle-i; di yaa ninsontien̄o-i. Nelbiliemba sa da-yo, ba sa bi suɔ-yo, a ce dumaan̄o-na u sie gbãa jo ba wulaa. Nga un̄ yeȳ baa namaan̄o-i, na suɔ-yo aa u ka t̄ie baa-na gbula. ¹⁸ Mi sie ta aa yan̄-na yomb̄in̄ namaa; mi ka bir jo. ¹⁹ Cellɛ, nuɔmba sie tiraa ta ba da-mi, nga namaan̄o-i, na ka ta na da-mi. Mi ka t̄ie gbula aa namaa na ka t̄ie gbula. ²⁰ Ku yiin̄ da ku hi, na ka suɔ wuɔ muɔ baa mi To-i kuuduɔngu yaa-i, aa namaa baa muɔño-i kuuduɔngu bi yaa-i.

21 Uman̄ duɔ bella mi nelma-i aa tuɔ ce-ma, mi maama dɔlnu u yaa-i. A ne da mi maaman̄ dɔlnuŋ uman̄, kutien̄o maama ka dɔlnu mi To-i aa bi dɔlnu meɪ fɛɛ-i, aa mi ka pigãan̄ kutien̄o-i mi fɛɛ.»

22 *Yuda nan̄o waa a naara *Yuda-Isikaro-i, fuɔ wuɔ cira: «Itie, bige-i cie ŋ'a ŋ ka yan̄ nuɔmba namba-i aa pigãan̄ miem̄ei baa ŋ fɛɛ?»

23 Yesu wuɔ cira: «Mi maama da ma ta ma dɔlnu uman̄, u ka tuɔ ce miŋ waan̄ maman̄. Duɔ tuɔ ce-ma, u maama ka dɔlnu mi To-i. Aa u maan̄ da ma dɔlnu mi To-i, i ka jo ji har kutien̄o-na. 24 Mi maan̄ da ma'a ma sa dɔlnu uman̄, u sa ce miŋ waan̄ maman̄. A ne da miŋ wan̄ maman̄ baa-na, meɪ kusũŋ-maama sí, mi To maama. U yaa puɔraa-mi.

25 Mii dii baa-na yogo aa wan̄ daama-i hiere baa-na. 26 Mi To ka saan̄ Diilon̄-Yalle jo meɪ yerren̄. Di ka kãyã-nei. Di ka jo ji wan̄ ma yaan̄ga-i baa-na hiere aa miŋ waan̄ maman̄ cor hiere, di ka ce ma t̄ɛnu-nei. 27 Mi fɛ na hɔmmu-i, aa mi fɛ-mu meɪ fɛmma. Mi sa fɛ-mu ŋaa nelbiliemban̄ fɛŋ ba-naa hɔmmu dumaa. Baa na yan̄ na hɔmmu cu, baa na bi yan̄ korma ta ma da-na. 28 Ma sí mi waan̄-ma baa-na miɛ: «Mi ka ta ŋga mi ka bir jo kɛ?» Da kuɔ mi maama dɔlnu-nei, miŋ kãŋ mi To wulaa, ku saaya ku dɔlnu-nei. Hama-i nuɔ-i? Mi To maaraa muɔŋo-i. 29 Mi waliɛya wan̄ nel daama-i baa-na ku yaa da ma ji ta ma ce na ka suɔ wuɔ mi waan̄ ninsoŋo. 30 Miwaan̄ daayo tien̄o* jo dii mi huon̄-nu; a ce dumaan̄o-na, mi siɛ tiraa da piiye bɔi baa-na. Ŋga u siɛ gbãa ce b̄iŋkũŋgu miɛ. 31 Nelbiliemba saaya ba suɔ wuɔ mi To maama dɔlnu-miɛ, aa tiraa

* 14:30 Miwaan̄ daayo tien̄o yaa *Sitãni-i.

suɔ wuɔ mi Toŋ'a mi ce maman, mi ce ma yaa-i ku'i
cie *Bigāarāŋo tuɔ jo. Siireŋ i halan bande-i-na!»

15

Yesu dii ŋaa εresē-tibiin-kerre

¹ Ku huonɔŋu-na, Yesu wuɔ ji nan gbānalāan
daaku-i baa u *hāalābiemba-i wuɔ: «Muɔmei
*εresē-tibiin-kerre-i aa mi To yaa ku tieno-i. ² Mi
negemmu man sa maan hierε, u ka kar-mu nanna
aa muman maan, u ka jūrā-muɔ a ce mu migāan
ta mu man fafamma. ³ Miŋ waan nelma man baa-
na, ma migāan-na tī. ⁴ Nyaarāan-mie ŋaa muɔ miŋ
nyaarāa-nei dumaa. Na suyaa wuɔ negenɔga man
da ka saa nyaar ka nyu-i-na ka sie gbāa man de!
Kuuduonɔgu yaa baa namaanɔ-i: Da na saa nyaar
muɔmi-na, na sie gbāa ce binjkūfafaanɔgu.

⁵ «Muɔmei tibiinɔgu-i, aa namεi ku negemmu-i.
Muɔ da mie mii si dii, na sie gbāa ce binjkūnɔgu.
Uman duɔ nyaar-mie aa muɔmi bi nyaar-yuɔ, ku-
tieno gbāa ce weima bɔi. ⁶ Uman duɔ saa nyaar-
mie, ba būul kutieno-i ka nanna puona ŋaa da ba
jā negenɔga-i ban būul-kan ka nanna dumaa ka
kuol ba bie-ka dii-ka dāamu-na caa-ka. ⁷ Nɔga da
na nyaar-mie, aa mi nelma waa na hɔmmu-na, da
na ta na taara kuman, na cārā-kuɔ, na ka da-ku.
⁸ Da na ta na ce maacenfafamma na hā Diilonɔ-i,
aa cu mi huon-nu, ku yaa cien mi To ce bɔi. ⁹ Mi
Toŋ dɔlaa-mi dumaa, muɔmi bi dɔlaa namaanɔ-i
dumεi. Tiyāan mi caan-nu mi ta mi ce baa-na.
¹⁰ Miŋ waan maman baa-na, da na ta na ce-ma, na
maama ka ta ma dɔlnu-mie ŋaa muɔ miŋ ceŋ mi To
maama-i mi maama ta ma dɔlnu-yuɔ dumaa.»

mafamma-i meí maa-na. Baŋ'a ba saa suɔ umañ puɔraa-mi, ku'i cie. ²² Kuɔ mi saa naa jo ji piiye baa-ba, molo naa saa cāl-ba. Nga de-i-na, ba sie gbãa da ãntaalãmma.»

²³ «Umanɔ duɔ bigãan muɔŋo-i, kutienɔ bi bigãan mi To-i. ²⁴ Minɔ cie himma manɔ ba daa-ma. Aa ba suyaa wuɔ molo sie gbãa ce ma temma. Kuɔ ba saa naa da-ma, molo naa saa cāl-ba. Nga ba daa-ma aa cor ta ba bigãan-mi baa mi To-i hiere. ²⁵ Na saa da! Mamanɔ nyegãan ba *ãnjĩnamma-na, ma'i saa ce daama-i wei? Ma nyegãan wuɔ: *«Ba bigãan-mi gbãŋgbãŋ.»*†

²⁶ «Mi To unɔ ka hã-mi kakãyãtienɔ manɔ mi saanɔ yo hã-na, u yaa ninsontienɔ-i. Duɔ jo, u ka piiye mi maama-i tũnu nuɔmba-i. ²⁷ Aa namaa ferɛ-i, inɔ waa baa i-naa dii ku domma-na, na ka bi ce mi siertaan namaa.

16

Diilonɔ-Yallenɔ ka jo ji ce mamananɔ

¹ «Mi sa taara ku ji nuɔl-na Diilonɔ-hũmelle-na ku'i cie mi ta mi wanɔ daama-i hiere baa-na. ² Ba ka nyaa-na *Diilonelhãalãdũnni-na. Aa yiingu dii baa yiingu, bamanɔ ji taa ba ko-na, ba ka da niɛ sɔ ba cãa Diilonɔ'i dumaanɔ-na. ³ Baŋ'a ba saa suɔ mi To-i baa meí ferɛ-i hiere, ku'i ka dii-ba mafamma cemma-na. ⁴ Kumanɔ cie mi wuɔya ta mi wanɔ-ma baa-na, mi taara da ma ji ta ma ce, na suɔ wuɔ mi waanɔ-ma baa-na cor tɔ. Mii naa waa na caanɔ-nu ku'i cie mi saa wanɔ-ma baa-na dii ku domma-na. ⁵ De-i-na, mi ta da mi kã umañ puɔraa-mi u wulaa,

† 15:25 Gbelieman-neini (Psaumes) 35.19; 69.5

aa molo saa da duo yuu-mi wuo: «Nj kã hie?» ⁶ Mi suyaa miε miŋ waanŋ maaŋ baa-na daama-i, ma'i saa dɔlnu-nei. ⁷ A ne da mi waanŋ ninsoŋo yaa baa-na. Da mi ta, ku ka kãyã-nei. Na saa da, da mi saa ta, kakãyãtienŋo siε gbãa jo. Fuo mi kã ka hi aa saanŋ-yo hã-na. ⁸ Duo jo, u ka pigãan nelbiliemba-i wuo ba piera ambabalma kũngu-na, ba piera viisinni kũngu-na aa pira Diilonŋ-berru kũngu-na. ⁹ Baŋ'a ba saa hũu mei nelma-i, ku'i pigãan ambabalma-i. ¹⁰ Aa miŋ kãŋ mi To wulaa, na siε tiraa da-mi, ku'i pigãan viisinni-i. ¹¹ Aa miwaanŋ daayo tienŋo* yuŋ-maaŋ fielaanu ti, ku'i pigãan Diilonŋ-berru-i.

¹² «Nelma boi dii yogo mi da mi waŋ-ma baa-na, ŋga da mi waŋ-ma baa-na fiefie-i-na, ma ka mulŋeŋ-na. ¹³*Diilonŋ-Yalle da di ji jo, di yaa ninsoŋo tienŋo-i, di ka kaala ninsoŋ-belle-i baa-na. Di sa ji waŋ difande kusũŋ-maama. Diŋ nuo maaŋ, di ji waŋ ma yaa-i aa bi tũnu-nei maaŋ juoŋ. ¹⁴ Di ka da mi kusũŋ-maama-i ji piiye tũnu-nei, a ce dumaanŋo-na di ka ce-mi boi. ¹⁵ Mi To maama-i hiere mei maama, ku'i cie na da mi ciera di ka da mi kusũŋ-maama-i ji piiye tũnu-nei.»

Yesu tamma saa dɔlnu u hãalãbiemba-i

¹⁶ Kufanŋu huonŋu-na, Yesu wuo gbẽ u *hãalãbiemba-i wuo: «Celle na ka naa-mi, aa celle na ka bir da-mi.»

¹⁷ U hãalãbiemba namba ta ba yuu ba-naa wuo: «Nel hama-i temma'i dumandε-i: «Celle na ka naa-mi, aa celle na ka bir da-mi»? Aa tiraa cira u kã u To wulaa. ¹⁸ Uŋ gbẽŋ celle maŋ, u yuŋgu yaa wuo nie? I saa suo u nelma yaanŋa-i.»

* **16:11** Miwaanŋ daayo tienŋo yaa *Sitãni-i.

19 Yesu wuɔ suɔ wuɔ ba taara ba yuu-yo. Wuɔ gbẽ-ba wuɔ: «Mi waan̄-ma baa-na mie: «Celle na ka naa-mi, aa celle na ka bir da-mi.» Na yuu na-naa ma yaa nuɔ-i wei? 20 Yaan̄ mi wan̄ ninsoŋo-i baa-na: Namaan̄o-i na kaa haa na nammu-i na yunnin̄ ta na gbu na kaal aa banamba waa ponsaan̄-nu. Na hɔmmu ka guɔla, ŋga na hɔguɔla ka bir ce hɔfɛlle. 21 Ciŋo kusun̄ da ku bel-o, yaanga sa waa-yuɔ. Ŋga duɔ ji gbān̄ da u yun̄gu-i, bilon̄o fɛ u huɔŋga-i a ce u muliɛma karaanu-yuɔ. 22 Ku yaa ŋaa namaa kün̄gu-i: Na yammu vāa fiɛfiɛ-i-na, ŋga yiin̄gu dii baa yiin̄gu, mi ka tiraa da-na. Da mi ji'a mi da-na, na hɔmmu ka fɛ aa molo cɛraa u gbāa guɔla-muɔ. 23 Ku yiin̄ da ku ji hi, na siɛ yuu-mi baa nelma. Yaan̄ mi wan̄ ninsoŋo-i baa-na: Da na cārā kuman̄ aa bī mi yerre-i, mi To ka hā-na baa-ku. 24 Na saa hi cārā bīn̄kūn̄gu yogo aa bī mi yerre-i. Cāran̄, na ka da, aa da na da, na hɔmmu ka fɛ gbarnu.

25 «Mi waan̄ nel daama-i hiere baa-na gbāncinin̄. Ŋga yiin̄gu dii baa yiin̄gu, mi siɛ tiraa ta mi piye baa-na dumaan̄o-na. Mi To u maaman̄ yɛn̄ dumaa, mi ka bi wan̄-ma baa-na dumɛi. 26 Ku yiin̄gu da ku hi, na ka cārā Diilon̄o-i aa bī mi yerre-i. Mi saa cira mi kaa cārā Diilon̄o-i hā-na de! Na maama dɔlnu-yuɔ, na gbāa cārā-yuɔ na fɛɛ. 27 Nan̄ dɔlaa muɔŋo-i aa hūu-ma wuɔ mi hilaa fuɔ terien̄-nu'i jo, ku'i cie na maama ta ma dɔlnu-yuɔ. 28 Mi hilaa mi To yaa wulaa-i jo hiɛma-na. Fiɛfiɛ-i-na, mi ka ta hiɛma-na bir kã mi To wulaa.»

29 Un̄ waan̄ mafamma-i, u hāalābien̄ baa cira: «Fiɛfiɛ fuɔ, ŋ yaan̄ gbāncini-i aa ta ŋ kaala ŋ nelma-i. 30 I suyaa yende-i-na wuɔ ŋ suɔ weiima-i

hiere. Diε tie taara diε yuu-ni baa maman, η wuɔya suɔ-ma. Terienḡu fanḡu-na, i hũyãa-ma wuɔ η juɔ Diilonḡ-jomma.»

³¹ Yesu wuɔ gbẽ-ba wuɔ: «Ma sí na'a na hũyãa mi nelma-i fiεfiε-i-na kε? ³² Nga mi tũnu-nei, huɔḡu nanḡu ka hi, aa ku hii tí yεε, na ka pisállã; nelienḡo nelienḡo baa u munḡãmmu aa yanḡ mi tíε mi diei yonḡ. Nga mi sie tíε mi diei; mi To dii baa-mi. ³³ Nanḡ cuu mi huonḡ-nu, mi taara na hɔmmu fẽ ku'i ciε mi ta mi wanḡ mafamma-i baa-na. Nelbiliemba ka mulienḡ-na miwaanḡ daayo-na, nga vaanḡ na fεε, mi guɔlaaya ba fõḡũ-i.»

17

Yesu Diilocaralle-i

¹ Yesunḡ juɔ piiye tí, wuɔ tã u yunḡu-i dorɔ aa naa cira: «Baba, ku hii. Ce η Biεḡo ce bɔi, kumanḡ ka ce fuɔ bi ce nuɔ η ce bɔi. ² Nḡ haa-yo nelbiliemba yunḡ-nu wuɔ u hã u dombũurãamba-i cicɛlma manḡ sa tíεḡ dede-i. ³ A ne da cicɛlma manḡ sa tíεḡ dede-i ma yaa a suɔ ninsonḡ-Diilonḡ nuɔḡo-i aa bi suɔ *Konḡkortienḡo muɔmi manḡ ninḡ puɔraa-mi. ⁴ Mi ciε η ce bɔi hĩema-na. Ninḡ ḡa naa hã-mi maacemma manḡ, mi ciε-ma. ⁵ Baba, minḡ ḡa naa waa baa-ni aa miwaanḡo suɔ duɔ donḡ, ninḡ ḡa naa ce mi ce bɔi dumaa, ce mi ce bɔi dumei fiεfiε-i-na.

⁶ «Ninḡ fiεlaa bamanḡ miwaanḡo-na hã-mi, mi pigãanḡ-ba ḡ sinni-i. Nanḡ baamba'i waa, ḡ bir-ba hã muɔ baa-ba. Ba nuɔ ḡ nunḡu-i. ⁷ Ba suyaa fiεfiε-i-na wuɔ ninḡ hãa-mi mamanḡ hiere, nanḡ kusũḡ-maama. ⁸ Ninḡ waanḡ mamanḡ baa-mi, mi waanḡ-ma baa-ba.

Ba siyaa-ma. Ba suyaa wuɔ mi hilaa nan terien-nu'i jo. Aa ba suyaa wuɔ nuɔnei puɔraa-mi. ⁹ Mi cārā-nie da mi hā-ba. Mi sa cārā-nie da mi hā nelbiliemba-i hiere dɛ! Niŋ hāa-mi baman, mi cārā-nie da mi hā ba yaa-i; nan baamba-i. ¹⁰ Mei kūŋgu-i nan kūŋgu, aa nan kūŋgu-i mei kūŋgu. Mi bɔbɔima da ba yaa nuɔ-i. ¹¹ Muɔmi sa tiraa mi ye dii miwaanɔ-na, mi kã nan terien-nu, a ne da bafamba dii-yuɔ yogo. Baba, cãlmuɔ sɪ nuɔni man nuɔ-i, jande, ta η niya-bei η fɛrɛ baa nan fɛrɛŋ fɔŋgũ; η hāa muɔŋo-i u yaa-i. Ku yaa ba ka waa baaduɔmba ηaa muɔ baa nuɔŋo-i in yen baaduɔŋ mie dumaa. ¹² Niŋ hāa-mi fɔŋgũ man, miŋ cie huɔŋgu man baa-ba, mi nieya-bei baa u yaa-i. Mi nieya-bei, u diei saa ji balla mi wulaa, da ku saa waa uman naa saaya u balla ηaa man nyegãan dumaa Diilon-nelma-na.*

¹³ «Fiefie-i-na, mi ka bir kã η wulaa. Mi taara ba hɔmmu fɛ gbarnu mei kaŋga temma-i, ku'i cie mi tie hɛma-na aa ta mi wan mafamma-i. ¹⁴ Miŋ waan η nelma-i baa-ba, nelbiliemba bigãan-ba wuɔ ba sa wuɔ hũmeduɔle baa-ba ηaa muɔ. ¹⁵ Ku saa ce ηaa mi cārā-nie wuɔ η hiel-ba miwaanɔ-na dɛ! Ma'i sɪ. Mi cārā-nie wuɔ η ta η niya-bei *Bigãarãŋo baa da suur ba hɔlma-na. ¹⁶ Ba sa wuɔ hũmeduɔle baa nelbiliemba-i ηaa muɔ. ¹⁷ Nan nelma yaa ninsoŋo-i. Pigãan-ba baa-ma ba suɔ-ma aa ta ba cãa nuɔnei yon. ¹⁸ Niŋ puɔraa muɔmi-i dumaa miwaanɔ-na, mi bi puɔraa bafamba-i dumei miwaanɔ-na. ¹⁹ Muɔ mi cãa nuɔnei yon ba da ba da ninsoŋo-i aa fulnu nuɔnei ta ba bi cãa-ni.

* **17:12** Niŋ Nsáa sebɛ-i-na 13.18 baa naaruɔ-i-na cicaara-i-na.

20 «Mi sa cārā-niε da mi hā bafamba yonj de! Bamanj ka nu ba nelma-i aa hūu mi maama-i, mi bi cārā-niε da mi hā kutaamba-i. 21 Baba, mi cārā-niε wuɔ η yanj ba ce kuuduɔŋgu ηaa muɔ baa nuɔ inj yenj baaduɔŋ miε dumaa. Yanj i suurnu i-naa, ku yaa nuɔmba ka suɔ wuɔ nuɔnei puɔraa-mi. 22 Ninj cie mi ce bɔi dumaa, mi bi cie ba ce bɔi dumɛi, ku yaa ba ka gbāa ce kuuduɔŋgu ηaa muɔ baa nuɔ inj yenj kuuduɔŋgu dumaa. 23 Ku yunju yaa daaku: Mi ka waa baa-ba aa η waa baa-mi, ku yaa ba ka gbāa ce kuuduɔŋgu kelkel. Dumaanjo-na, nuɔmba ka suɔ wuɔ nuɔnei puɔraa-mi aa tiraa suɔ wuɔ ba maama dɔlnu-niε ηaa mei maamanj dɔlnuŋ-niε dumaa.

24 «Baba, ninj dɔlaa-mi dumaa aa miwaanjo suɔ duɔ donj, mi taara ninj cie mi ce bɔi dumaa, da mi waa kusuɔŋ-nu, mi dombūurāamba waa mi caan-nu ta ba da-mi. 25 Baba, η faa teu! Nelbiliemba saa suɔ-ni, ηga mei suyaa-ni aa dombūurāamba suyaa wuɔ nuɔnei puɔraa-mi. 26 Mi pigāan-ba η sinni-i, aa mi ka cor ta mi pigāan-ba baa-ni, ku yaa ninj dɔlaa muɔŋo-i dumaa, bafamba ka bi dɔl ba-naa dumɛi, aa muɔ baa bafamba-i i gbonu ce baaduɔŋ miε.»

18

Yesu belma hii

(Matie 26.47-56; Marke 14.43-50; Like 22.47-53)

1 Yesun juɔ cārā Diilonjo-i ti, wuɔ hel baa u *hāalābiemba-i a jāal Sedurɔ kaŋgu-i kā bom-borma namma-na. Tibinninj-suonju nanju waa terienju fanju-na, baa kā ka suur-kuɔ. 2 Ba taa ba kā terienj daaku-na koko; a ce dumaanjo-na, *Yuda manj taa u taara u hel u huonju-na, u taa u suɔ ku saanju. 3 Wuɔ sire nyaa ba huon-nu dii

tibinniṅ-suonṅu-na baa sorosibaa-ba-i a naara *Diilodubuṵ niyataamba namba. *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa *Farisiεbaa-ba yaa naa hāa-yo Diilodubuṵ niyataamba-i. Fitĩmbaa-ba waa baa-ba a naara jigāmmu. ⁴ Yesu wuṵ suyaa mamanṅ ka da-yo. Baṅ kãa ka hi, wuṵ piε yuu-ba wuṵ: «Na taara hai moloṅo-i?»

⁵ Baa cira: «I taara Nasaretitaanṅ Yesu.»

Yesu wuṵ cira: «Muṵmēi.» Yuda manṅ taa u taara u hel u huonṅu-na, u waa baa-ba.

⁶ Yesuṅ ciεra muṵmēi terienṅu manṅ nuṵ-i, baa bir baa ba honni kã ka cii da burṵṅ! ⁷ Yesu wuṵ tiraa yuu-ba wuṵ: «Na taara hai?»

Baa cira: «I taara Nasaretitaanṅ Yesu.»

⁸ Yesu wuṵ cira: «Mi saa cira muṵmēi wei? Da na'a na taara muṵmēi, yaanṅ bamanṅ daaba kã.» U gbē u hāalābiemba yaa-i. ⁹ Uṅ ṅa naa wanṅ mamanṅ, ma'i sa ciεṅ daama-i wei? Uu naa cira: «Baba, niṅ hāa-mi bamanṅ, u diei saa balla mi wulaa.»*

¹⁰ A ne da jigāṅga waa baa Simṵ-Piεr; wuṵ fa-ka hiel-ka pāṅ jafūṅ *Diilojigāntaamba yuntienṅo maacembilonṅo nadietūṅgu-i a yer-ku. Ba taa ba bĩ naacolṅo-i Malkusi. ¹¹ Yesu wuṵ cira: «Piεr, dii ṅ jigāṅga-i ka foguonṅu-na!» Aa naa cira: «Mi To uṅ ciεra mamanṅ da-mi, ṅ sa taara ma da-mi wei?»

¹² Yesuṅ bi waanṅ mafamma-i, sorosibaa-ba-i baa ba yuntienṅo-i a naara Diilodubuṵ niyataamba kã ka bel-o vaa u nammu-i mu hāi-i-na.

¹³ Belle fande-na, Kayifu yaa waa Diilojigāntaamba yuntienṅo-i. Baṅ vaa-yo, baa kã baa-yo Kayifu cura yaa wulaa-i igēna. Ba taa

* **18:9** Niεṅ 6.39; 17.12.

ba bi-yo Ani. ¹⁴ A ne da Kayifu duɔŋo faŋo yaa naa gbɛ *Yuifu ba yuntaamba-i wuɔ nelduɔŋ duɔ ku a kor nelle-i hiere ku bɔyaa nelle da di muonu.†

Simɔ-Pier cɪinaana Yesu-i

(Matie 26.69-70; Marke 14.66-68; Like 22.55-57)

¹⁵ Baŋ bilaa Yesu-i ta ba kã baa-yo, Simɔ-Pier baa u nahãalãbiloŋo naŋo-i baa cu ba huon-nu. *Diilojigãntaamba yuntienŋo taa u suɔ Simɔ-Pier nabentienŋo-i, a ce dumaanŋo-na, baŋ kaa hi Diilojigãntaamba yuntienŋo ciŋgu-i, *hãalãbiloŋ daa wuɔ kã ka suur baa Yesu-i hiere. ¹⁶ Pier wuɔ yiera fondumelle-na u saa suur. Hãalãbiloŋ daa wuɔ hel piiye baa cienŋo maŋ taa u niya dumelle-i aa naa ce Pier suur. ¹⁷ Cienŋ daa wuɔ yuu Pier wuɔ: «Ma sí naacolŋ daa u hãalãbiloŋo naŋo'i nuɔŋo-i ke?»

Pier wuɔ cira: «U hãalãbiloŋo sí muɔ de!»

¹⁸ Waanŋu waa; *Diilojigãntaamba yuntienŋo maacembimba-i baa bamaŋ niɛyan-yuɔ baa dii dãamu ta ba yiraan. Pier wuɔ kã ka tuɔ yiraan baa-ba.

(Matie 26.59-66; Marke 14.55-64; Like 22.66-71)

¹⁹ Baŋ kãa baa Yesu-i, *Diilojigãntaamba yuntienŋo wuɔ yuu-yo a kã u *hãalãbiemba yanŋa, baa uŋ wuɔraŋ u waŋ nelma maŋ baa nuɔmba-i ma yanŋa. ²⁰ Yesu wuɔ cira: «Mamaŋ waa mi wulaa, mi piiye-mɛi nuɔmba-i hiere ba yufellen. Mi piiye-mɛi *Diilonelhãalãdũnni-na aa piiye-mɛi *Diilodubuɔ-i-na. *Yuifubaa-ba jãnu ba-naa terni fanni'i nuɔ-i. Mi saa fuo ma diei bɛi. ²¹ Ma ce niɛ ŋ ta ŋ yuu-mi? Miŋ piiye baa bamaŋ, ba suyaa miŋ waanŋ mamaŋ baa-ba; yuu ba yaa-i, ba ka waŋ ma yaanŋa-i baa-ni.»

† 18:14 Niɛŋ 11.50.

22 Yesuṅ piiye dumaṅo-na, Diiløjigāntaamba yuntienṅo niyatienṅo nanṅ wuṅ caa u tūṅgu-i aa naa cira: «ṅ piiye baa Diiløjigāntaamba yuntienṅo yaa dε-i-na wei?»

23 Yesu wuṅ cira: «Da kuṅ mi cālāa piyemma, pigāṅ-mi miṅ cālāa kusuṅ-nu; ṅga da kuṅ mi saa cāl piyemma, ṅ muyaa-mi hama-i nuṅ-i?»

24 Ani wuṅ yaṅ-yo baa iyiemba-i aa saṅ-yo hā Kayifu-i baa-yo, u yaa waa Diiløjigāntaamba yuntienṅo-i.

(Matie 26.71-75; Marke 14.69-72; Like 22.58-62)

25 Baṅ taa baa Yesu-i ta ba kā Kayifu terienṅu-na, Simṅ-Pier wuṅ tiena dii dāntorre-na. Naacolṅo nanṅ wuṅ yuu-yo wuṅ: «Ma sī naacolṅ daa u *hāalābilonṅo nanṅo'i nuṅo-i kε?»

Pier wuṅ cira: «U hāalābilonṅo sī muṅ de!»

26 *Diiløjigāntaamba yuntienṅo maacembilonṅo nanṅo waa, ba kuuduṅgu'i baa Pierṅ jafāṅ umanṅ tūṅgu-i yer-ku. Fuṅ wuṅ cira: «Ma sī mei daa nuṅ baa naacolṅ daayo-i tibinninṅ-suonṅu-na kε?» 27 Pier wuṅ tiraa hel-kuṅ wuṅ coima, fuṅ sī. Kṅhaldielāṅ wuṅ doṅ tuṅ bu.

Ba kāa baa Yesu-i fāamaanṅ ba terienṅ-nu

(Matie 27.1-2,11-31; Marke 15.1-20; Like 23.1-5,13-25)

28 Cuonṅ kaalaa kāṅkāṅkāṅ, baa naar hel baa Yesu-i Kayifu terienṅu-na a kā baa-yo ba fāamaanṅo wulaa. Fāamaanṅo faṅo waa *Oromeyienṅo. Baṅ kaa hi, *Yuifu ba yuntaamba saa siε suur fāamaanṅo dumelle-na; wuṅ da ba suur, ba ka guṅla ba fεε a ce ba siε gbāa wuo *kṅrsinni timmanṅ-ponsaṅgu niwuoni-i. 29 *Pilati yaa waa fāamaanṅo-i belle

fande-na. Wuɔ hel yuu-ba wuɔ: «Na'a naacolŋ daayo ciɛ bige-i?»

³⁰ Baa cira: «Kuɔ u maacemma naa fa, ii naa saa jo baa-yo ji hã-ni.»

³¹ Pilati wuɔ gbẽ-ba wuɔ: «Biyaan-yon na kã baa-yo na ka ce u ándaanġu-i namaa cemma.»

Baa cira: «Miɛ siɛ gbãa hã-ba hũmelle-i i fɛrɛ wuɔ ba ko moloŋo.» ³² Yesuŋ ŋa na'a u ka ku kuliŋgu maŋ, ku'i sa juoŋ daaku-i wɛi?‡

³³ Pilati wuɔ bir suur u dumelle-na aa bɪ Yesu-i ji yuu-yo wuɔ: «Nuɔnɛi Yuifu ba nellentien nuoŋo-i wɛi?»

³⁴ Yesu wuɔ cira: «Moloŋo-i waan mi maama baa-ni wɛi? Sisɔ nan kusũŋ-maama'i?»

³⁵ Pilati wuɔ cira: «Ne nin feŋ-min! N daa muɔ Yuifuyien muɔ wɛi? N nellen-baamba'i hãa muɔ baa-ni baa *Diilojigãntaamba yuntaamba-i, ŋ guɔlaaya bige-i ba wulaa?»

³⁶ Yesu wuɔ cira: «Mɛi nellentesinni sa hel hĩɛma-na bande. Kuɔ ni taa ni hel hĩɛma-na bande, bamaŋ cuu mi huon-nu baa naa gbãŋ kpelle a hũu-mi Yuifubaa-ba nammu-na. Nġa mɛi nellentesinni-i miwaan daayo niini si.»

³⁷ Uŋ waan mafamma-i, Pilati wuɔ cira: «Terienġu fanġu-na, nellentien nuɔ wɛi?»

Yesu wuɔ cira: «Nellentien muɔ ŋaa nin waan-ma dumaa. Mi juɔ ji hon hĩɛma-na da mi wan ninsoŋo maama. Uman duɔ cu ninsoŋo huon-nu ŋ da kutieno nu mi nelma-i.»

³⁸ Pilati wuɔ yuu-yo wuɔ: «Ninsoŋo yaa bige-i fuɔ?» Aa naa tiraa hel kã Yuifubaa-ba wulaa ka cira: «Mɛi saa da kumaŋ ciɛ na'a na ko naacolŋ

‡ 18:32 Niŋ 12.32-33.

daayo-i. ³⁹ Nga ma diei dii, kumaŋ ciεŋ koko, belle belle, da na'a na ce na kɔrsinni timmaŋ-ponsaanɣu-i, mi nanna kasobilonɔ diei hã-na. Na taara bende-i mi nanna Yuifu ba nellentienɔ yaa hã-na wεi?»

⁴⁰ Baa kaasɪŋ wuɔ: «I sa taara ŋ nanna ufaŋo-i! I taara ŋ nanna Barabasi!» A ne da Barabasi faŋo waa cuoyuo.

19

Pilati hãa-ba hũmelle-i wuɔ ba ko Yesu-i

¹ Maŋ juɔ waa dumaanɔ-na, *Pilati wuɔ cira ba jo baa Yesu-i ji muo-yo. ² Sorosibaa baa ce huɔni a sũ nyantuoluo dii u yungu-na. Aa naa bi dii jonɔorbua hã-yo ce-yo ŋaa nellentienɔ. Jonɔorbua faŋo waa dãa-wuonɔ. ³ Baŋ ciε mafamma-i, baa ta ba piε ba jaal-o. Umanɔ duɔ piε, wuɔ: «*Yuifu ba nellentie, mi jaalaa-ni.» Aa caa u tũŋgu-i.

⁴ Pilati wuɔ tiraa hel waŋ baa-ba wuɔ: «Mi ka ce ba hel baa-yo jo baa-yo, ku yaa na ka suɔ wuɔ mɛi saa da kumaŋ ciε na'a na ko-yo.» ⁵ Aa naa bi ce ba hel baa Yesu-i baa huɔniŋ-nyantuoluo-i u yungu-na a naara jonɔorbua-i u nuonɔgu-na. Baŋ juɔ baa-yo, Pilati wuɔ cira: «U yaa daayo!»

⁶ *Diilojigãntaamba yuntaamba-i baa *Diilodubuɔ niyataaŋ baŋ juɔ'a ba ne da Yesu-i, baa pãŋ donɔ ta ba kaasɪŋ wuɔ: «Gbu-yo *daaŋ-nu! Gbu-yo daaŋ-nu!»

Pilati wuɔ cira: «Kãaŋ na ka gbu-yo na fεrε; mɛi saa da kumaŋ ciε na'a na ko-yo.»

⁷ Yuifubaa baa cira: «U ciε u fεrε Diilonɔ-Bienɔ; a ne da a saa baa miε *ãnjɪnamma-i, fuɔ temma-i i saa saaya i yaŋ-yo, i gbɪε i ko-yo.»

8 Baŋ waan mafamma-i, Pilati holle pāŋ caar.
 9 Wuɔ bir suur baa Yesu-i ka yuu-yo wuɔ: «Naŋ hel hie?» Yesu saa seŋ sūnuŋgu yuɔ.

10 Pilati wuɔ cira: «ŋ fiinaaŋ muɔmei nuɔ-i wei? Nŋ saa suɔ wuɔ mi gbāa nanna-nie, mi gbāa bi ce ba gbu-ni *daaŋgu-na wei?»

11 Yesu wuɔ cira: «Kuɔ Diilo saa naa hā-ni baa ku fɔŋgũ-i, nii naa saa gbāa ce biŋkūŋgu muɔmi-na. Terienŋu faŋgu-na, umaŋ juɔ baa-mi ji hā-ni, fuɔ cālmuɔ maaraa naŋ wuoŋo-i.» 12 Pilatiŋ nuɔ nel daama-i wuɔ pāŋ tuɔ taara u nanna Yesu-i. Yuifubaa baa sire ta ba kaasīŋ wuɔ: «Da kuɔ naŋ jīeŋo sī *jāmatigi-i, nanna-yu! Umaŋ duɔ ce u fεε nellentienŋo, jāmatigi bigāarāŋo!»

13 Baŋ piiye dumaanŋo-na, Pilati wuɔ tiraa hel baa Yesu-i kā baa-yo terienŋu naŋgu-na ba bī-ku «Gabata» ebiremma-na. Fāamaanŋo tīena kusuɔŋ-nu'i u gεr. Baŋ kāa, wuɔ tīena u teterre-na.

14 Bāaŋgu naa hi yuhuŋga-i tī, aa *kōrsīnni tīmmaŋ-ponsaanŋu waa ŋaa bisīŋ ku temma. Pilati wuɔ gbě Yuifubaa-ba-i wuɔ: «Na nellentienŋo yaa daayo!» 15 U waan mafamma-i ce nie? Baa sire ta ba kaasīŋ wuɔ: «Ko-yo! Ko-yo! Gbu-yo daaŋ-nu!»

Pilati wuɔ cira: «Na'a mi gbu na nellentienŋo yaa daaŋgu-na wei?»

*Diilojigāntaamba yuntaanŋ baa cira: «Da ma hel *Oromε ba *jāmatigi-i-na, nellentienŋo naŋo si dii baa-ye.» 16 Pilati wuɔ hā-ba Yesu-i wuɔ ba ka gbu-yo daaŋgu-na.

*Ba taa baa Yesu-i da ba ka ko-yo
 (Matie 27.32-44; Marke 15.21-32; Like 23.26-43)*

17 *Pilatin hãa-ba hümelle-i, baa hel baa Yesu-i nellen-huon̄ga-na kã baa-yo ban̄ bin̄ terien̄gu man̄ ebirem̄ma-na «Golgota-i», ku yun̄gu yaa wuɔ yukoluon̄gu. Ban̄ ka gbun̄-yon̄ *daan̄gu man̄ nuɔ-i, baa haa-ku hã fuɔ fere yaa tüu-ku. 18 Ba kãa baa-yo kusuon̄-nu'i ka gbu-yo, a naara nuɔmba namba ba hãi; unan̄o-i kɔtuon̄ daaku-na, unan̄o-i kɔtuon̄ daaku-na.

19 Pilati wuɔ nyeḡen̄ haa Yesu yudɔɔ-i-na wuɔ: «Nasar̄etitaan̄ Yesu, *Yuifu ba nellentien̄o.»

20 Ba nan̄ gbuu-yo terien̄gu man̄ nuɔ-i, kuɔ sa maa baa nellen-huon̄ga-i, aa ba nan̄ nyeḡaan̄ nelma man̄ haa u yudɔɔ-i-na, baa nyeḡaan̄-ma ebirem̄ma-na, baa lat̄emma-na, baa gir̄ekimma-na; a ce dumaan̄o-na, Yuifubaa bɔi baa kalan̄-ma.

21 *Diilojiḡantaamba yuntaan̄ baa sire kã Pilati wulaa ka cira: «Hur Yuifu ba nellentien̄o-i aa ŋ nyeḡen̄ wuɔ: «Naacol̄n̄ daayo ciara u yaa Yuifu ba nellentien̄o-i.»»

22 Pilati wuɔ gb̄e-ba wuɔ: «Min̄ nyeḡaan̄ kuman̄, mi nyeḡaan̄ ku yaa-i; mi siɛ gb̄aa hur-ku aa nyeḡen̄ kunan̄gu.»

23 Sorosibaa-ban̄ gbuu Yesu-i, baa biɛ u niidiini-i calnu-niɛ sɔmma naa; nelduon̄o biɛ sɔmma diei. Aa naa bi biɛ u jon̄gorbuɔ-i. Jon̄gorbuɔ daayo-i mun̄gbom̄mu saa waa-yuɔ; kompan̄ga diei duon̄ dɔɔ-i-na ji hi cicaara-i. 24 Baa ta ba piiye baa ba-naa wuɔ: «Baa na yan̄ i taalnu jon̄gorbuɔ daayo-i, yaan̄ i ful tien̄a i ne uman̄ ka da-yo.» Maman̄ nyeḡaan̄ Diilon̄-nelma-na ma'i s̄i daama-i wei? Ma nyeḡaan̄ wuɔ: «Ba calaanu mi niidiini-i ba-naa nuɔ

aa ful tien̄a biε mi jon̄gorbuo-i.»*

²⁵ Ban̄ gbuu Yesu-i, u nyu waa u caangu-na baa u nyu h̄aango nan̄o, a naara Maari man̄ Kulopasi cieŋo-i, baa Maari man̄ taa u hel Magidala-i-na.

²⁶ Yesu wuɔ ne da u nyu-i baa u *h̄aalābilon̄o man̄ maama-i taa ma d̄olnu-yuɔ ba waa yiera banna cannin̄; wuɔ gb̄ε nyun̄o-i wuɔ: «Nnaa, ŋ biεŋo yaa-i.» ²⁷ Aa gb̄ε h̄aalābilon̄o-i wuɔ: «ŋ nyu yaa-i.»

Uŋ piiye dumaango-na, h̄aalābilon̄ daa u saa bir u huon̄gu nyun̄o-na; wuɔ biε-yo u ka t̄iena fuɔ terien̄-nu.

Yesu kuliingu-i

(Matie 27.45-56; Marke 15.33-41; Like 23.44-49)

²⁸ Yesun̄ cie mafamma-i, wuɔ ne da maman̄ waa cemma hiere ma cie. Wuɔ cira: «H̄un̄kuɔs̄inni bilaa-mi.»† U waan̄ ma yaa-i a ce maman̄ nyeḡaan̄ Diilon̄-nelma-na ma da ma gb̄aa ce. ²⁹ B̄un̄anga nanga waa terien̄gu-na niisaarni'i naa yuu-ka. Sorosibaa baa dii k̄ansaarma niisaarn̄ daani-na aa naa ful-ma *isopegboruon̄-nu k̄ā baa-ma Yesu nun̄gu-na. ³⁰ Yesu wuɔ m̄os̄unya niisaarn̄ daani-i aa naa cira: «Fiεfiε fuɔ, wεima t̄ie.» Aa naa bi nis̄in̄ u yun̄gu-i, u tamma yaa dumaango-na.

Ba f̄uɔ Yesu gbuḡeiŋo-i baa puɔlungu

³¹ Ban̄ gbuu Yesubaa-ba-i yiingu man̄ nuɔ-i, ku waa jumayiingu. Ku cuo kaala waa *yit̄ienangu; a ce dumaango-na, *Yuifu ba yuntaamba saa ta ba taara yit̄ienangu hi Yesubaa-ba-i dii d̄oro-i-na. A tiraa naara yit̄ienangu fangu waa yibuɔ ba wulaa. Baa k̄ā ka c̄ar̄ā *Pilati-i wuɔ u yan̄ ba ka kara

* **19:24** Gbelieman̄-nalāangu (Psaume) 22.19 † **19:28** Niεŋ Gbelieman̄-neini (Psaumes) 69.22 baa 22.16.

ba gbeini-i ku yaa ba ka ku donduo ba har-ba aa yitienangu suɔ da ku hi. ³² Pilati wuɔ há-ba hümelle-i. Sorosibaa baa kã. Baŋ ŋa naa gbu bamaŋ baa Yesu-i, baa kara ðielã-wuonɔ gbeini-i aa kã ka kara hãaliŋ-wuonɔ niini-i. ³³ Ba birii ku yaa nuɔ-i da ba kara Yesu niini-i, a da u kuu; a ce dumaanɔ-na ba saa kara-nie. ³⁴ Sorosiyienɔ nanɔ yagar fɔ u gbugbeinɔ-i baa u puɔluŋgu-i. Uŋ fũɔ-yo dumaanɔ-na, tãŋ maa ta ma hel baa hümma.

³⁵ Umanɔ nyegãanɔ nel daama-i, u daa-ma nuɔ baa u yufelle, u sa kar u huɔyasanga. Fuɔ fereɔ suyaa wuɔ u waŋ ninsonɔ. U taara na hũu-ma wuɔ ninsonɔ ku'i cie u tuɔ waŋ-ma baa-na. ³⁶ Diilonɔ-nelmanɔ piye terienɔ manɔ nuɔ-i wuɔ: «*Ba sie kanu halle u gboluonɔ diei*»‡, ma'i saa ce daama-i wei?

³⁷ Aa ma tiraa piye terienɔ nanɔ-gu-na wuɔ: «*Ba ka bir ta ba ne baŋ fũɔ umanɔ.*»§

Yesu fuuremma-i

(Matie 27.57-61; Marke 15.42-47; Like 23.50-56)

³⁸ Ku huonɔ-gu-na, Yosɛfu manɔ taa u hel Arimate-i-na, wuɔ kã ka cãrã *Pilati-i aa duɔ ka har Yesu-i. Fuɔ bi waa Yesu huonɔ-gu-na, ŋga fuɔ taa u kãalã *Yuifu ba yuntaamba-i, a ce dumaanɔ-na, u taa u fuo u kũŋgu-i. Pilati wuɔ há-yo hümelle-i u kã ka har Yesu-i. ³⁹ Nikodemu manɔ naa kãa Yesu wulaa isuonɔ-gu nanɔ-gu-na, wuɔ kã ka naara-yuɔ. Nikodemu wuɔ guɔlaa *miir-namma baa alowesi*-namma a kã. Ma yoyondonɔ maa yuu kilobaa komorre baa

‡ **19:36** Helmanɔ-sebe (Exode) 12.46; Gbeliemanɔ-nalãanɔ-gu (Psaume) 34.21 § **19:37** Sakari (Zacharie) 12.10 * **19:39** Alowesi: Tibiinɔ-gu nanɔ yerre-i dumaanɔ-na, ba ce natikolo baa-ku.

cínciel temma. ⁴⁰ Baa kǎyǎ ba-naa ba hǎi-i-na a tiil kulonjo-i baa natikolo-nan daama-i aa fɪnya-yuɔ. Ba migāan-yo ɲaa Yuifubaa-ban bi migāan ba kuomba-i dumaa aa suɔ fuure-bei.

⁴¹ Ba nan gbuu Yesu-i kusuɔŋ-nu, tibinniŋ-suonŋu nanŋu waa ku caanŋu-na. Tibinniŋ-suonŋ daaku huɔŋga-na, cíncofɛlɛnde waa, baa sa hi fuure moloŋo diɛ yogo. ⁴² *Yitíenanŋuŋ hii tí du-maanŋo-na, baa kǎ baa Yesu-i kusuɔŋ-nu'i ka fuure-yuɔ aa da ba da ba fɛɛ tigiinŋ cie yitíenanŋu-i.

20

*Yesu siire hel kuomba hɔlma-na
(Matie 28.1-8; Marke 16.1-8; Like 24.1-12)*

¹ *Yitíenanŋu cuo kaala-i-na*, Maari manŋ taa u hel Magidala-i-na, wuɔ sire naar cicǎnjǎale-na a kǎ Yesu cíncoŋre-na. Tǎmpɛbuɔ nanŋo naa suuye di nunŋu-i. Unŋ kǎa ka hi, wuɔ da tǎmpɛl daade búmalǎa halanŋ. ² Wuɔ bir gūunu baa gbarunŋu kǎ ka da Simɔ-Pier baa *hǎalǎbilonŋo manŋ maama-i taa ma dɔlnu Yesu-i. Wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Ba hielaa Itienŋo-i cíncoŋre-na, aa i saa suɔ banŋ diyaa-yo kusuɔŋ-nu.»

³ Pier baa hǎalǎbilonŋ daayo-i baa sire ta ba gbar ba kǎ cíncoŋre terienŋu-na. ⁴ Hǎalǎbilonŋ daa wuɔ gbar ka hi yaanŋa Pier-na. ⁵ Unŋ hii, u saa suur, wuɔ yiɛra aa naa gbɪina tuɔ ne. U niɛ ku yaa-i a da kompabienŋa† yaa yonŋ cíncoŋre huɔŋga-na. ⁶ Simɔ-Pierŋ juɔ ji hi, wuɔ cor suur a bi da kompabienŋa jienŋa dumandɛ hiɛma-na. ⁷ Baa naa ce kompanŋa

* **20:1** Ku cuo kaala waa jumaansi. † **20:5** Bafamba taa ba fɪnya ba kuomba-i baa kompabienŋa.

nan̄ga a fɪnya kulon̄o yaan̄ga-i, wuɔ da kafan̄ga fɪn̄
 jina ka den̄. ⁸ Hãalãbilon̄ daayo suɔ suur fɪfɪɛ-i-
 na. Un̄ suurii ka da-ku dumaan̄o-na, wuɔ suɔ hũu-
 ma wuɔ Yesu siire ninson̄o. ⁹ Ninsie ninsie, Diilon̄-
 nelman̄ waan̄ maman̄ wuɔ Yesu naa saaya u sire
 hel kuomba hɔlma-na, u hãalãbiemba saa naa hi
 suɔ ma yaan̄ga-i yogo. ¹⁰ Hãalãbien̄ daaban̄ kaa da-
 ma dumaan̄o-na, baa bir kũn̄.

Yesu caraaya Magidalataan̄ Maari-i
(Matie 28.9-10; Marke 16.9-11)

¹¹ *Hãalãbien̄ daaban̄ taa, Maari wuɔ yiera
 cĩncorre nun̄gu-na tuɔ kaal. Un̄ kaal, wuɔ
 ji gbiina wuɔ fuɔ ne cĩncorre huon̄ga-i; ¹² a
 da bige-i daaku-i? *Dɔrpɔpuɔrbiemba hãi
 baa jon̄gorpiɛlmba. Ba tĩenaana ban̄ ŋa naa
 galla Yesu-i kusuon̄-nu: Unan̄o-i u yun̄gun̄ waa
 kusuon̄-nu, unan̄o-i u gbeiniŋ waa kusuon̄-nu.
¹³ Dɔrpɔpuɔrbiemba yuu-yo wuɔ: «Bige-i cie ŋ ta ŋ
 kaal?»

Maari wuɔ cira: «Ba hielaa mi Tien̄o-i aa mi saa
 suɔ ban̄ diyaa-yo kusuon̄-nu.»

¹⁴ Wuɔ u miɛl ne ku yaa-i a da Yesu-i u huon̄gu-
 na, ŋga u saa suɔ wuɔ u yaa-i; ¹⁵ u daa niɛ sɪ ban̄
 fuuriiye Yesu-i suon̄gu man̄ nuɔ-i kutien̄o yaa-i.

Yesu wuɔ cira: «Cien̄ nuɔ, bige-i cie ŋ ta ŋ kaal? N̄
 taara hai molon̄o-i?»

Wuɔ cira: «Naacol̄n̄ nuɔ, da kuɔ nuɔnei biyaa-yo,
 pigãan̄-mi nin̄ jĩena-yuɔ kusuon̄-nu mi ka biɛ-yo.»

¹⁶ Yesu wuɔ cira: «Maari!»

U miɛlãa ku yaa-i a suɔ suɔ-yo. Wuɔ piiye
 ebirem̄ma-na wuɔ: «Araabuuni!» Ku yun̄gu yaa
 wuɔ: Hãalãtie.

17 Yesu wuɔ cira: «Baa bella-miɛ! Mi saa hi nyugūŋ ká mi To wulaa yogo. Maman̄ dii cemma: Ká ŋ ka waŋ baa mi baamba-i wuɔ miɛ mi nyugūŋ ká mi To wulaa, u yaa namaa bi To. Mi ká mi Diilon̄o wulaa, u yaa namaa bi Diilon̄o.»

18 Maari wuɔ bi ta ka tūnu hāalābiemba-i wuɔ u daa Itien̄o-i, aa bi waŋ uŋ puɔraa-yo baa maman̄.

Hāalābiemba daa Yesu yufelle

(Matie 28.16-20; Marke 16.14-18; Like 24.36-49)

19 Yinduɔŋgu fan̄gu dānambāan̄gu-na, *hāalābiemba tigiin̄ ba-naa dūngu nan̄gu-na aa naa gbonu-kuɔ ba fereŋ nuɔ. Ba taa ba káalā *Yuifu ba yuntaamba-i ku'i cie baa gbonu-kuɔ ba fereŋ nuɔ. Ba juɔ'a ba ne da Yesu-i ba hɔlma-na. Wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Tiyāan̄ dei!» 20 Uŋ waan̄ mafamma-i, wuɔ pigāan̄-ba u nammu-i baa u gbugbein̄o-i. Hāalābiemban̄ daa-yo, ba hɔmmu gbuu pāŋ fɛ da yogogo. 21 Yesu wuɔ tiraa cira: «Tiyāan̄ dei!» Aa naa cira: «Mi To uŋ puɔraa-mi dumaa, muɔ mi bi puɔr-na dumɛi.»

22 Uŋ waan̄ mafamma-i, wuɔ hul fafalmu dii-bei aa naa cira: «Mi hāa-na *Diilon̄-Yalle yaa-i. 23 Da na pir baman̄ āmbabalma-i, ma ka pir, ŋga da na saa pir baman̄ maama-i, ma ka tɛ ba yunni-na.»

Toma daa Yesu yufelle

24 *Hāalābiemban̄ daa Yesu-i, Toma man̄ ba nan̄ bīŋ-yon̄ Piɛbaa-ba-i u saa waa. 25 U nabaamba ká ka tūnu-yuɔ wuɔ ba daa Itien̄o-i. Toma wuɔ cira: «Muɔ da mi saa da hein̄a fonni-i u nammu-na, da mi saa dii mi niele-i fon̄ daani-na, da mi saa dii mi nan̄ga-i u gbugbein̄o-na, mi cɛraa mi hūu-ma.»

26 Yinni niediei cor, niehãi yiingu-na, hãalãbiemba tiraa tigiin ba-naa duduonngu fangu-na. Toma waa baa-ba kufangu-i. Baa gbonu dũngu-i ba fereŋ nuɔ. Ba juɔ'a ba ne tiraa da Yesu-i ba hɔlma-na. Wuɔ gbẽ-ba wuɔ: «Tiyãan dei!» 27 Aa naa cira: «Toma, jo baa ŋ niele-i bande. Ne mi nammu-i. Dii ŋ nanŋa-i mi gbugbeinjo-na ŋ ne. Baa ce ŋ hɔmmu-i mu hãi; hũu-ma wuɔ muɔmei!»

28 Toma wuɔ cira: «Nuɔnei mi Tienj nuɔ, nuɔnei mi Diilonj nuɔ!»

29 Yesu wuɔ cira: «Ŋ daa mi yufelle ku'i cie ŋ hũu-ma; yanj mi tũnu-nie: Bamanj da ba saa da mi yufelle aa hũu-ma, kutaamba yunni dɔlaa.»

30 Yesu cie gberɛ-weima namma u hãalãbiemba hɔlma-na aa ma saa wanj sebe daayo-na. Gberɛ-weima famma bi ciinu. 31 Nŋa mamanj nyegãan daama-i, ma nyegãan wuɔ na suɔ aa hũu-ma wuɔ Yesu yaa *Konkortienjo manj Diilonj uŋ saan-jo, u yaa Diilonj-Bienjo-i. Aa da na hũu u nelma-i, na ka da cicɛlma manj sa tɛŋ dede-i fuɔ barguɔ yaa nuɔ-i.

21

Hãalãbiemba tiraa da Yesu-i

1 Ku huonngu-na, Yesu *hãalãbiemba namba tiraa da-yo dii Tiberiyadi dalanŋa-na. Banj daa-yo dumaa ku yaa daaku: 2 Simɔ-Pier, baa Toma manj ba nanj binj-yonj Pɛbaa-ba-i, ba waa yiingu nanŋu-na baa ba-naa, a naara Natanayɛl manj taa u hel Kana nelle-na dii *Galile mara-i-na, baa Sebede bepuɔmba-i a naara hãalãbiemba namba ba hãi. 3 Simɔ-Pier wuɔ gbẽ-ba wuɔ: «Mei taara da mi ka nanj juonjo.»

Baa cira: «Miε fεε-i i ka kǎ baa-ni.» Ba taa ku yaa-i, ku waa isuŋgu, kǎ ka suur beŋo-na a nan juoŋo-i da suu, ba saa da biŋkũŋgu bel.

⁴ Kuŋ juo ta ku kaala huŋgu maŋ nuo-i, baa da moloŋo nano yieraaya bomborma-na; nga ba saa suo wuo Yesu yaa-i. ⁵ Yesu wuo cira: «Mi jěnaaŋ namaa, na daa bel wei?»

Baa cira: «I saa da biŋkũŋgu.»

⁶ Yesu wuo cira: «Naan juoŋo-i na nadieyaŋga-i na ka da.» Baa bi nan juoŋo-i a bel titiraamba-i juoŋo yu tuo yar-ba famma. ⁷ *Hǎalábilonjo maŋ maama-i taa ma dǎnu Yesu-i u waa. Fuo wuo gbě Simo-Pier wuo: «Itienjo yaa-i!» Simo-Pierŋ nuo mafamma-i, uu naa hiel u jongoruo-i, wuo paŋ bie-yo dii-yo aa naa tie suur hũmma-na. ⁸ U nabaan baa fa titiraan daaba-i kǎ baa-ba bomborma-na baa beŋo-i. Ku saa naa gbǎa maa dumaa, metiribaa komuoŋa ndii temma.

⁹ Baŋ huolaa, baa da dǎamu baa teterienjo mu dorɔ a naara *buruo. ¹⁰ Yesu wuo cira: «Nan bilaa titiraamba maŋ, juoŋ baa banamba bande.»

¹¹ Simo-Pier wuo suur beŋo-na a fa juoŋo-i hel baa-yo bomborma-na. Uu naa yu baa tetekǎŋkarɛŋa. Ba waa komuoŋ-niehǎi baa cǐncieluo titiraamba siei juoŋo-na. Baŋ fie ciinu dumaanjo-na, juoŋo saa kar. ¹² Yesu wuo cira: «Juoŋ na ji wuo niuwuoni-i.» Hǎalábienj baa paŋ suo wuo Itienjo yaa-i, nga hai ka sie yuu-yo? ¹³ Yesu wuo pie a bie buruo-i bũlnu-yuo hǎ-ba; aa naa bi hǎ-ba titiraamba-i.

¹⁴ Yesuŋ siire hel kuomba hǎlma-na, u caraaya u hǎalábiemba-i i siei yaa de-i.

Yesu yuu Pier a ka hi u beyufienja-i

15 Baŋ juo wuo niiwuoni-i tí, Yesu wuo cira: «Simó, Nsáa bieŋ nuo, mi maama dólnu-nie a yan daaba-i wei?»

Simó wuo sie wuo: «Ũu.» Aa naa cira: «Itie, nan fere ŋ suyaa wuo ŋ maama dólnu-mie.»

Yesu wuo cira: «Bel mi dombūurāamba-i* dei.»
16 Aa naa tiraa cira: «Simó, Nsáa bieŋ nuo, mi maama dólnu-nie wei?»

Simó wuo sie wuo: «Ũu.» Aa naa cira: «Itie, nan fere ŋ suyaa wuo ŋ maama dólnu-mie.»

Yesu wuo cira: «Ta ŋ ne mi dombūurāamba-i.»

17 Aa naa tiraa yuu-yo ku yu u beyufieŋa-i wuo: «Simó, Nsáa bieŋ nuo, mi maama dólnu-nie wei?» Simó huoŋ kaa pāŋ du baa Yesu-i, wuo u cie nie tuo yuu-yo i sa-i-siei dumaanjo-na. Wuo cira: «Itie, ŋ suo nelma-i hiere, aa ŋ suyaa kerre wuo ŋ maama dólnu-mie!»

Yesu wuo cira: «Bel mi dombūurāamba-i dei.»

18 Aa naa cira: «Yan mi wan ninsoŋo-i baa-ni: Niŋ ŋa naa waa naacolon nuoŋo-i, ŋ taa ŋ pēyē ŋ negelle-i ŋ fere, aa terienŋu maŋ dolaanu-nie ŋ ká kusuoŋ-nu'i; ŋga da ŋ ji vāa, ŋ ka teten ŋ nammu-i ba pēyē ŋ negelle-i hā-ni, aa niŋ'a ŋ sa taara ŋ ká kusuoŋ-nu, ba ká baa-ni kusuoŋ-nu'i.»
19 Yesu piye āndaan daaku-i duo pigāan Pierŋ ka ku kuliŋgu maŋ a ce Diilonjo ce bōi. Ũŋ waan mafamma-i, wuo gbē-yo wuo: «Suur mi nallu-na.»

20 Pier wuo u miel ne ku yaa nuo-i, a da *hāalābilonjo maŋ maama-i taa ma dólnu Yesu-i ma yan ba huonŋu-na. Hāalābilonjo faŋo yaa naa

* 21:15 Dombūurāamba-i: Ku birii a saanu baa cerma. Girekimma-na ba bīe-ba tūmbiamba. Bamaŋ hūyāa Yesu maama-i u taa u hinu u bī-ba u tūmbiamba. Nieŋ sap. 10.

yuu Yesu-i jukalaangu-na wuɔ: «Itie, η'a hai ka hel η huonɔgu-na?» ²¹ Piern daa-yo dumaano-na, wuɔ cira: «Itie, daa fuɔ, hama-i ka da-yo?»

²² Yesu wuɔ cira: «Da mi fiε cira u tɛ ji hi mi birma-i ma hii nuɔ baa bige-i? Nuɔ suur mi nalluna.» ²³ Nel daa maa sire gbuo terni-i hiere wuɔ hãalãbilon daayo siε ku. A ne da Yesu saa wan mafamma; u ciεra: «Da mi fiε cira u tɛ ji hi mi birma-i ma hii nuɔ baa bige-i?»

²⁴ Hãalãbilonɔ fanɔ yaa daa nel daama-i aa nyεgẽn-ma, aa i suyaa wuɔ u saa kar u huoyasanga.

²⁵ Yesu ciε nelma bɔi. Diε i biε-ma ma yun-nu hiere nyεgẽn-ma man ciε dumaa, mɛi huon-na, sebebbaa-ba famba siε gbãa suur miwaanɔ-na.

Diilon-nelma Tobisĩfelenni New Testament in Cerma (UV:cme:Cerma)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Cerma)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cerma

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

All rights reserved.

2014-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

5ffe1c98-1ba9-54d8-8f4c-03a7c12fba11